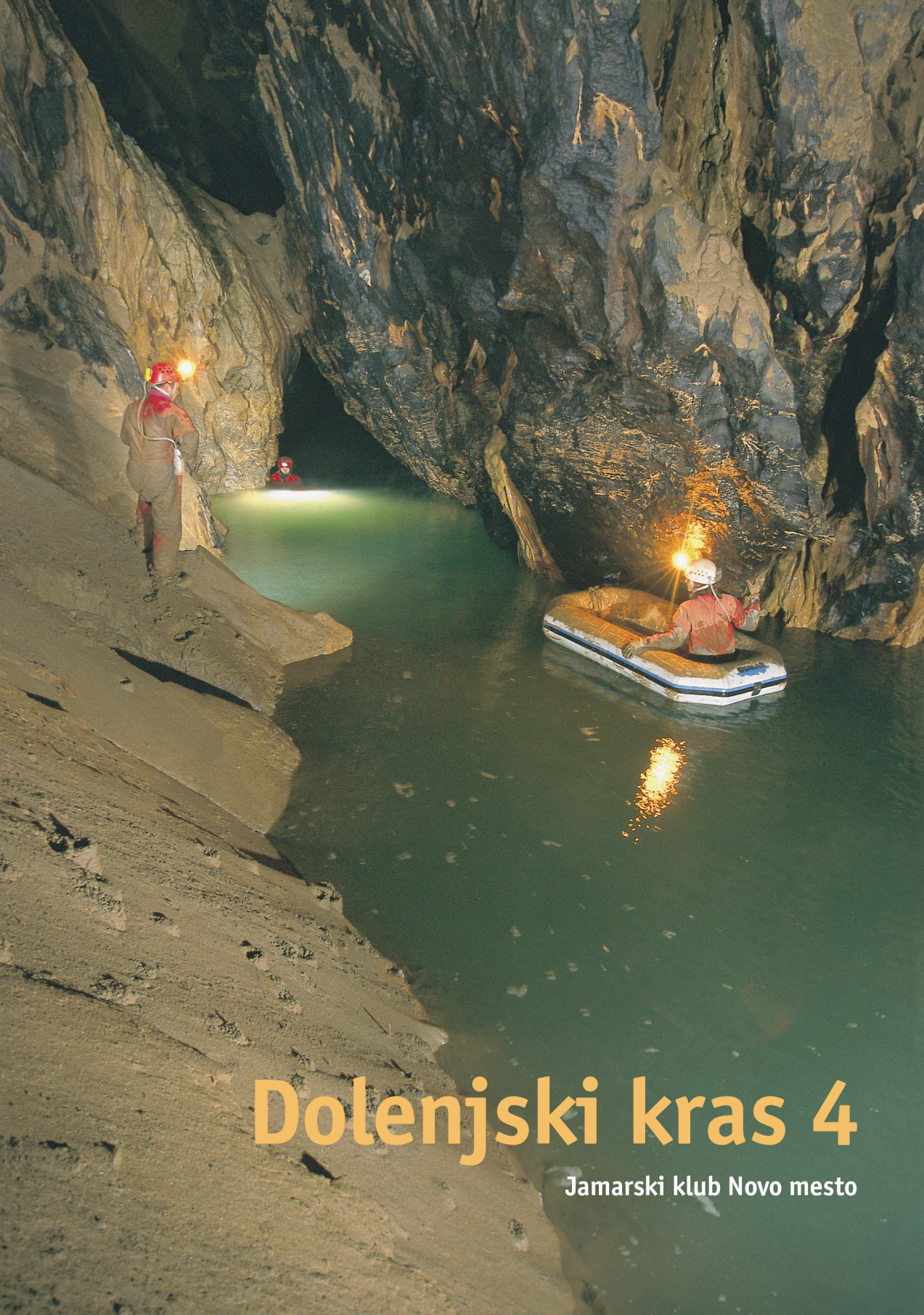

Dolenjski kras 4

Jamarski klub Novo mesto

Dolenjski kras

4

1962 - 2002

*Zbornik Jamarskega kluba Novo mesto je izšel ob 40 letnici delovanja.
Novo mesto, november 2002*

Dolenjski kras 4

zbornik Jamarskega kluba Novo mesto

Izdal in založil

Jamarski klub Novo mesto

Seidlova cesta 29

8000 Novo mesto

Uredil

Andrej Hudoklin

Grafična priprava načrtov

Borivoj Ladišić

Oblikovanje in prelom

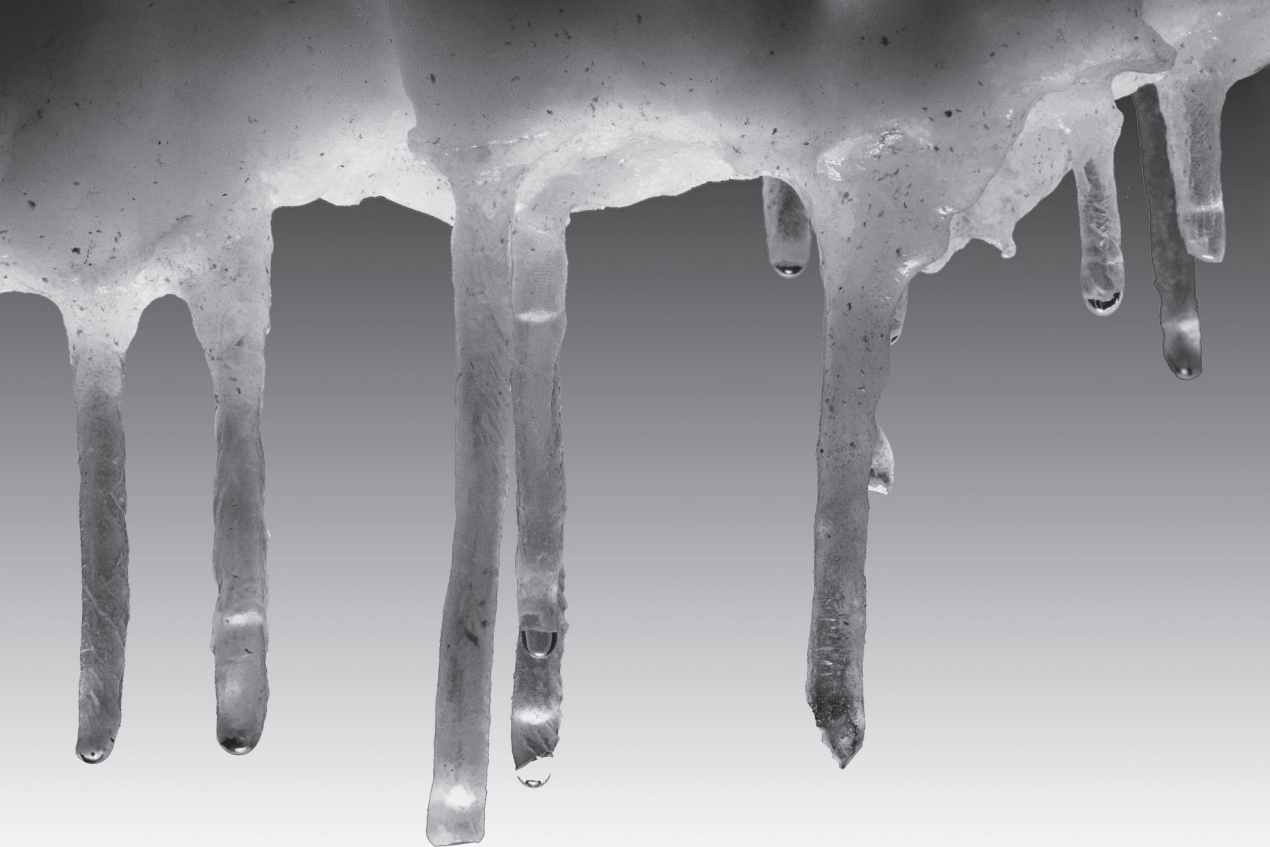
Marko Pršina

Lektura

Helena Dugonjić

Tisk

Euroraster, Ljubljana

Naslovnica
Veliko jezero v Kostanjeviški jami

Zadnja stran
Čiščenje Shornice

Zavihka
Motivi iz Kostanjeviške in Bizjakove jame
Vse foto: Marko Pršina

Jamarski klub Novo mesto praznuje 40. rojstni dan

Za nami je 40 let raziskovalnega dela in razgibanega društvenega življenja.
Tudi današnja generacija jamarjev z največjim žarom raziskuje dolenjski kras,
se spopada s problemom njegovega onesnaževanja,
dokumentira jame in bogati klubski kataster,
proučuje dragoceno jamsko živalstvo,
usposablja reševalno skupino
ter seznanja strokovno in laično javnost z izsledki raziskav.

Predano delo nas uvršča med bolj prepoznavne jamarske sredine v Sloveniji,
zato s ponosom vstopamo v zrela leta in snujemo nove raziskovalne podvige!

Ob slovesni obletnici se z veseljem spominjamo generacije ustanoviteljev,
številnih članov, ki so bogatili naše delo,
ter posameznikov in ustanov, ki so omogočale naše podvige.

Praznujte z nami!

40. rojstni dan obeležujemo s četrto številko Dolenjskega krasa,
s katero smo se ob jubileju sprehodili skozi zgodovino kluba in
potegnili črto pod raziskovalne uspehe zadnjega obdobja.

Andrej Hudoklin

Vsebina

Zgodbe in spomini iz zgodovine JK Novo mesto

<i>Andrej Hudoklin</i>	Iskrico je pred 40 leti zanetil Uroš Tršan	8
<i>Marjan I. Moškon</i>	Prvič v zaresnem podzemlju	8
<i>Ivan Žgajnar</i>	Utrinki o rojstvu in prvih dveh letih delovanja društva	10
<i>Danilo Breščak</i>	Spomin na ustanovitev jamarskega kluba	11
<i>Lojze Medle</i>	Zanimiva noč v Studeni	12
<i>Milan Eržen</i>	Poročilo jamarskega kluba	13
<i>Borivoj Ladišič</i>	Ponovni zagon klubske aktivnosti 1978	15
<i>Andrej Hudoklin</i>	Topliško obdobje med leti 1982 do 1987	17
<i>Tomaž Bukovec</i>	Od prusika do svedrovcev	19
<i>Mihael Rukše</i>	Gabrsko obdobje glasnega raziskovanja podzemlja	20
<i>Zdravko Bučar</i>	Zadnje ali tečajniško obdobje	22
<i>Jože Tomšič</i>	Jamarji generacije 2002	23
<i>Zdravko Bučar</i>	Dolenjski jamarski tabori	25

Raziskave

<i>Darko Hribar</i>	Štirnica	28
<i>F. Jenkole, M. Pavlin</i>	Odkritje Bobnove jame	36
<i>Tanja, Mihael Luzar</i>	Brezno 4. julij	40
<i>Borivoj Ladišič</i>	Osamljeni kras Zasavja	42
<i>Borivoj Ladišič</i>	Raziskave na Radohi	48
<i>Jože Tomšič</i>	Ajdovška jama nad Globodolom	52
<i>Darko Hribar</i>	Nova odkritja v Rivčji jami	56
<i>Anton Tramte</i>	Jama čudežnega križa	58
<i>Andrej Hudoklin</i>	Netopirji v dolenskih jamah	60
<i>Mihael Rukše</i>	Novomeški jamarji na Kaninu	62
<i>Andrej A. Hudnik Z.</i>	Pozimi na Kaninu	65
<i>Marko Pavlin</i>	Proti dnu Slovenije	66

Onesnaženost jam

<i>Andrej Hudoklin</i>	Onesnaženost jam v Mestni občini Novo mesto	69
<i>Andrej Gašperič</i>	Čiščenje Pristavske jame	77
<i>Zdravko Bučar</i>	Čiščenje Shornice	80
<i>Frenk Jenkole</i>	Shornica, odkritje nadaljevanja	81

Naše jamarske nezgode

<i>Marko Pavlin</i>	Petnajst let jamarskega reševanja na Dolenjskem	82
<i>Zdravko Bučar</i>	Kako mi je padel kamen na glavo	84
<i>Tomaž Bukovec</i>	Padec Tramtetove čelade v Šolnovem breznu	85
<i>Tomaž Bukovec</i>	Počen palec v Čepnici	85
<i>Tomaž Bukovec</i>	Mihovska jama – sreča v nesreči	85
<i>Tomaž Bukovec</i>	Ožina brez vrnitve	86
<i>Tomaž Bukovec</i>	Cinkova ožina	86
<i>Darko Hribar</i>	Nesreča ob odkrivanju Kriškega brezna	87
<i>Andrej Hudoklin</i>	Zlomljena vponka v Cink križu	88
<i>Marko Pršina</i>	»Čegu« na glavo	88
<i>Anton Tramte</i>	Brezno zlomljene noge	89
<i>Iztok Vilič</i>	Vse moje ožine	89

Kostanjeviška jama

<i>Andrej Hudoklin</i>	Izšla je monografija o Kostanjeviški jami	91
<i>Marjan Raztresen</i>	Prva monografija o kraški jami	92
<i>Rafko Urankar</i>	Kostanjeviška jama	94
<i>Marko Pršina</i>	Fotografiranje Kostanjeviške jame	95
<i>Marko Pršina</i>	Drugi potop	100

Kataster

<i>Borivoj Ladišič</i>	Kataster v obdobju 1997-2001	106
------------------------------	------------------------------------	-----

Pesmi

<i>Tanja Luzar</i>	Podgurka	110
<i>Igor Nose</i>	Luč v temi	111

Zgodbe in spomini iz zgodovine Jamarskega kluba Novo mesto

*V nadaljevanju so nanizani spomini jamarjev,
ki gradijo pestro zgodovino našega kluba
od ustanovitve do današnjih dni*

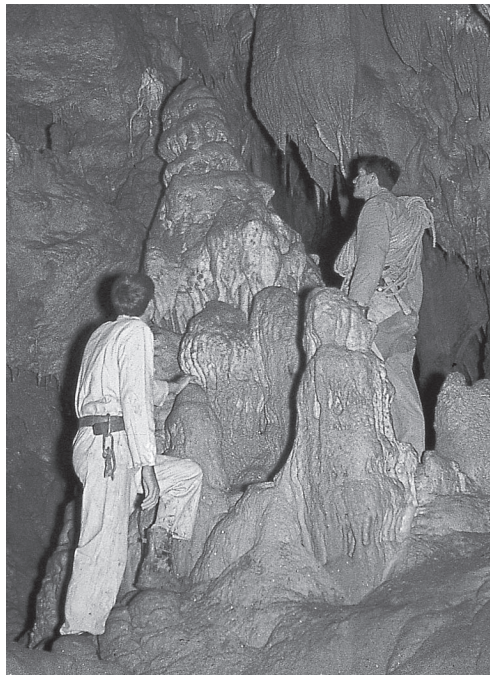
Andrej Hudoklin: Iskrico je pred 40 leti zanetil Uroš Tršan

Prav je, da se ob sedANJI obletnici spomnimo na pobudnika ustanovitve vsaj s skromnimi biografskim podatki. Uroš Tršan (1926–1969) je prišel kot kirurg za kratko obdobje službovat v novomeško bolnišnico. Kot izkušen jamar, alpinist in ljubitelj narave, je hitro našel stik s študentskim klubom Liga Omega, v okviru katerega je spodbudil ustanovitev jamarske sekcije. Ta je po nekaj mesecih konec leta 1962 prerasla v samostojno jamarsko društvo. Uroš je že leta 1963 odšel v Ljubljano, kjer je aktivno sodeloval pri DZJRJ Ljubljana-matica. Več let je vodil jamarsko reševalno skupino in sodeloval na nekaterih manifestacijah mednarodnih jamarskih reševalnih skupin. Posebej pogosto je obiskoval Triglavsko brezno in Križno jamo. Leta 1969 se je smrtno ponesrečil pri alpinističnem vzponu v Julijskih Alpah.

Povzeto iz Gradiva za slovensko speleološko biografijo z bibliografijo, Naše jame 30.

Marjan I. Moškon: Prvič v zaresnem podzemlju

Ko to pišem, mineva natanko 40 let od našega prvega pravega spusta v dolensko podzemlje. Znani novomeški profesor naravoslovja Viktor Fabjan nas je po poletnem izletu v kostanjeviško jamo Studeno spodbudil, naj jo izmerimo in narišemo skico hodnikov in dvoran. Za pustolovce iz taborniških klubov Strela in Omega prvorazredni izziv! Lotili smo se priprav – seveda brez izkušenj in tudi brez opreme. Na pomoč je priskočil zdravnik in alpinist dr. Uroš Tršan s kirurškega oddelka bolnišnice in brez obotavljanja smo ga sprejeli za vodjo podviga. Od nekje je privlekel vrvi, jeklene

Uroš (z vrvo) v Kostanjeviški jami, september 1962. Foto: Marjan I. Moškon

lestvice, plezalske karabine in celo prave karbidovke, na sestanku pred odhodom pa nas je tudi podučil o najpomembnejših varnostnih pravilih in obnašanju v podzemlju.

Sončnega poznopoletnega popoldneva smo se končno odpravili v Kostanjevico. Pri najboljši volji ne vem kako, saj so bili takrat avtomobili (fičoti!) še silna redkost. Morda z avtobusom, morda z bicikli, kaj pa vem! V posadki smo bili razen Uroša še Borut Zemljan, Slavko Plavec, Zvone Pelko, jaz in še en član, ki pa mi je ušel iz spomina.

Na jasi, kjer pod vhodom v jamo privre na svetlo podzemna rečica Studena, smo še enkrat obnovili Uroševa navodila, usposobili karbidovke in navdahnjeni z velikim pričakovanjem stopili v svet teme in netopirjev. Priznam, da mi je pod zemljo vedno nekoliko tesno pri srcu. Niti v rudniku se nisem nikoli dobro počutil, čeprav sem kot novinar čisto od blizu "preživel" celo razstreljevanje premogovega čela v Kanižarici.

Napetost je rasla, še zlasti ko smo od vhoda po razmeroma pustem rovu z nekaj kapniki prišli do brezna, v katerega se je bilo treba spustiti po lestvici kakšnih 15 metrov globoko. Če take lestvice nisi vajen, kar nesramno opleta, in pogled tja dol, kjer je kot prvi čakal Uroš, ni bil prav nič samozavesten. Pa sem le srečno sestopil!

Dno brezna se je razširilo v dvorano, katere strop je bil dobesedno posut z manjšimi kapniki. Kdo bi si mislil, da lahko nekaj karbidovk tako bogato osvetli to neizmerno lepoto. Pozabil sem na tesnobo in jama me je vse bolj prevzemala. Ob odkrivanju novih in novih čudes smo samo polglasno vzdikali, saj se nam je zdelo pregrešno, da bi z vriskanjem motili neskončno tišino te veličastne arhitekture.

Uroš pred akcijo predstavlja delovanje karbidke, september 1962.

Foto. Marjan I. Moškon

Potem smo prišli v novo dvorano s postavnimi kapniki, zavesami in drugimi fantastičnimi oblikami. Saj imamo tudi Dolenjci svojo Postojnsko jamo, sem si mislil, vedno bolj navdušen nad tem spoznanjem. Za Dolenjski list sem pisal:

"... Hodnik, ki vodi od tod naprej, ima sicer vse polno odcepov, vendar pripelje jamarja v dvorano, ki je nakopičena z ogromnimi skalami, kot da se je pravkar udrl strop. In tu spet hodniki, hodniki ..."

Danes berem v monografiji o Kostanjeviški jami, da smo z odkritjem luknje vrh skoraj deset metrov visokega kamina in dvorane s skalami, ki so ji pozneje dali ime Podorna dvorana, našli obetavno nadaljevanje jame. Raziskali smo samo rov, ki je imel na navideznem koncu v sigi vrisano kratico S. J. in letnico 1933. Skrivnost Kostanjeviške jame? Ali pa morda samo slabo prebrana, izprana letnica 1938, ki bi bila seveda bolj verjetna? Morda. Tudi ta podaljšek,

od vhoda najbolj oddaljen konec, se je končal v razpoki, ki nas je ustavila. Ves trud, da bi prišli skozenjo, je bil zaman.

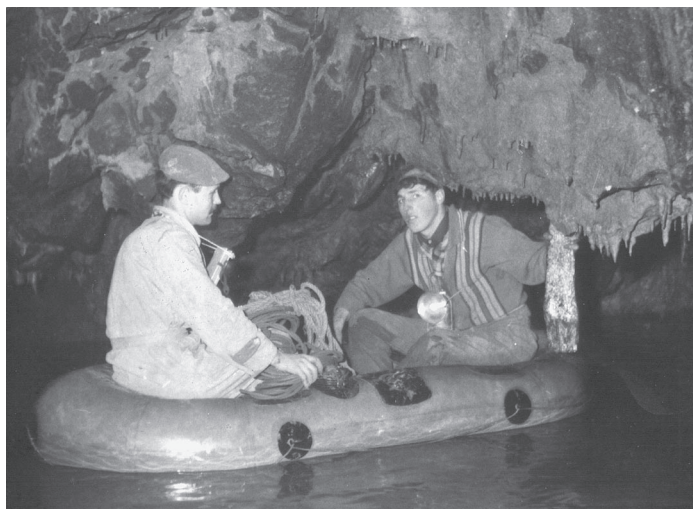
Zdaj berem, da so prav tam novomeški jamarji pred šestimi leti vendarle prebili in odkrili nekajkrat daljši konec kraškega podzemlja. Mi pa smo si takrat po sedmih urah krasot in adrenalina spet zaželeli na beli dan. Za meritve in risanje seveda ni ostalo časa – ostal je le spomin na čudovito doživetje.

Ivan Žgajnar: Utrinki o rojstvu in prvih dveh letih delovanja društva

Ne bi hotel polemizirati s članki, ki so bili v letih od 1962 do 1964 objavljeni v Dolenjskem listu, vendar je treba po 40-tih letih, dokler spomin prvih jamarjev še bdi, o rojstvu društva povedati droben, vendar drugačen podatek. Društvo je nastalo poleti 1962 kot jamarska sekcija družabnega kluba Liga Omega (ne taborniškega društva!), v "poslovnih" prostorih kleti Andrijaničeve hiše, pod lekarno na Cesti komandanta Staneta. Pobudnik ustanovitve sekcije je bil častni član kluba Uroš Tršan, ki je kot zdravnik kirurg mladim (vsi smo bili študentje) ugajal, kajti njegova beseda je veliko veljala.

Naši prvi "odpravi" sta šli v jamo za Bajnofom pod Trško goro in v Beceletovo jamo za Starim gradom. Uroš je bil tisti, ki je za nas vzpostavil zvezo z ljubljanskimi jamarji in Jamarsko zvezo Slovenije. Zveza nas je opozorila na skoraj vse jame, ki smo jih pozneje obiskali. Tako tudi na jamo Studeno, v katero smo se odpravili takoj po obisku prvih dveh omenjenih jam. Te se je udeležil tudi Lojze Medle, ki ni bil član Lige Omega. Tedaj je že nastal zametek samostojnega jamarskega društva. Prvi pripravljavci ustanovitve društva smo bili mladi, zagnani, hrabri, idealisti, romantiki, vendar popolni laiki pri raziskovanju kraškega sveta, razen veterana Uroša, ki se naših akcij pogosto ni mogel udeležiti. Bili smo brez prave opreme, zato je bilo pri spustih precej improvizacij.

Društvo je bilo treba uzakoniti, kar se je na pobudo zveze zgodilo novembra 1962 z občnim zborom že dejavnih članov in še več drugih ljubiteljev kraškega sveta. Sešli smo se v prostorih Medobčinske zavarovalnice Novo mesto, kjer je bil zbor tudi naslednje leto ob

Ivan Žgajnar (levo) z Lojzetom Medletom v Kostanjeviški jami.

Arhiv JK Novo mesto

enakem času. Z legalizacijo društva v okviru tedanje SZDL (naša zveza je bil Jože Cvitkovič) smo dobili možnost za pridobitev materialne pomoči: jamarsko opremo iz Ljubljane, karbidovke in pajace (Moretti, Korenčan, Serini), gasilski čoln na posodo in tudi kakšen dinar iz občinske blagajne. Pozneje smo, skupaj z nekaterimi taborniki kluba Strela,

dobili tudi šotor za taborjenje pod jamo Studena. Društvo je s članki v Dolenjskem listu (Moškon, Vesel, Pavlič, Medle) stopilo iz jam v javnost in jo informiralo o naših obiskih v njih.

Sekcija jamarskega društva Kostanjevica je sicer izšla iz matičnega društva v Novem mestu, vendar moramo poznejši razcvet tedaj že Kostanjeviške jame pripisati samostojnemu Klubu jamarjev Kostanjevica na Krki. Kostanjeviška jama zasluži s turističnega in krasoslovnega vidika brez dvoma največjo pozornost, vendar bi ne bilo prav zanemariti drugih obiskanih jam, jih raziskati, izmeriti in izrisati ter podatke ohraniti.

Jamarski pionirji smo imeli v obravnavanih dveh letih kljub nevarnim spustom (Prepadna jama pri Banji Loki) mnogo sreče, saj ni bil nihče poškodovan. Tako želimo tudi sedanjim jamarjem.

Danilo Breščak: Spomin na ustanovitev jamarskega kluba

Jeseni 1962 so tudi v Novem mestu dozorele razmere za ustanovitev novega samostojnega kluba v sklopu Jamarske zveze Slovenije. Med mladimi, pa tudi že izkušenimi je bilo dosti interesa za raziskovanje jam. Ta interes je bil prisoten že več let. V tedanjem taborniškem klubu Strele jih je bilo nekaj, ki so se za jame močno zanimali, med njimi so bili tudi dr. Uroš Tršan, Jože Mikec in še nekateri.

Dne, ko se je odvijal ustanovni sestanek novomeškega kluba, se kar dobro spominjam. Jesenski, novembrski dan, nekoliko tmuren, kot je za ta letni čas običajno, proti večeru. Popoldan sem se doma, takrat smo stanovali na Bregu, pripravljal na naslednji šolski dan. Nenadoma se je na vratih pojavil bratranec Miran Marussig iz Ljubljane. Bili smo presenečeni. Takrat je bil star ravno dvakrat več kot jaz, okoli 30. Bil je izkušen alpinist in jamar, tudi z nekaterimi mednarodnimi izkušnjami. V imenu svojega ljubljanskega kluba je prišel na ustanovni sestanek kluba v Novem mestu, pa se je na kratek obisk ustavil še pri nas doma, saj takrat ni bilo ravno pogostih priložnosti za obisk sorodnikov. Beseda je dala besedo, povedal je, da prihaja na jamarski sestanek in me vprašal, kaj počnem v prostem času. "To bi bilo lahko nekaj zanimivega tudi zate," mi je dejal, in hitro sem bil pripravljen iti z njim. Med odraslimi nas je bilo tudi nekaj srednješolcev. Zapisnik ustanovnega sestanka – mislim, da je potekal v prostorih tedanjega DOZ-a na Glavnem trgu, kjer sta bila v službi Ivan Žgajnar in Lojze

Vzdušje na občnem zboru. Arhiv JK Novo mesto

Medle – je v arhivu kluba ohranjen in je bil v Dolenjskem krasu tudi že objavljen.

Postopoma smo pričeli z akcijami, s sobotnimi in z nedeljskimi obiski jam, vajami v meritvah in izdelavi načrtov, med tednom pa smo v klubskem prostoru tudi sami izdelovali nujno potrebno opremo, predvsem lestvice. Nekaterih pohodov, ki so sledili v plitvo dolenjsko podzemlje, se prav živo spominjam, tako na primer obiskov Velike in Male Prepadne na Brezovi rebri, Kotarjeve prepadne pri Stranski vasi, obiska Želnjskih jam pri Kočevju, brezna na Mašunu pod Snežnikom, Modrijanovih pohodov, predvsem in posebej pa seveda večletnih raziskav Kostanjeviške jame nad izvirom Studene, kamor smo pogosto zahajali sredi šestdesetih. Postopoma smo jo raziskovali, dopolnjevali načrte in zapisnike, fotografirali, zajemali vzorce vode za analize, ki jih je delal g. Tršar v živilskem laboratoriju. Delo v zvezi z jamarstvom se je stopnjevalo vse do tega, da sem za zaključno nalogo v sklopu mature na novomeški gimnaziji leta 1966 izbral temo iz geografije pri prof. Ladi Črtalič, z naslovom Dolenjski kras, kjer je bila glavnina naloge namenjena prav Kostanjeviški jami. Delo v klubu je prispevalo k odločitvi, da sem si za študijsko smer najprej izbral geologijo.

Jamarstvo kot organizacija in speleologija kot raziskovalno področje sta me intenzivno zanimala kar nekaj let, predvsem v srednješolskih letih. Ko je naša generacija tedaj odšla na študij v Ljubljano, je klubsko delo za nekaj časa zastalo, kasneje pa se je živo nadaljevalo in se z generacijami danes aktivnih članov seveda še uspešneje nadaljuje. V tem času, ko jamarstvo le še z zanimanjem spremljam, me še posebno veseli, da se je z novimi raziskavami uspelo prebiti do aktivnega vodnega toka v Kostanjeviški jami, prepričan pa sem, da bo nekega dne najden tudi dostop v tiste dele podzemskega sistema Roga, ki povezuje Kočevsko polje z dolino Krke. Zato sedanjim aktivnim članom ob 40-letnici ustanovitve kluba želim uspeh prav tu, v Rogu.

Lojze Medle: Zanimiva noč v Studeni

Dolenjski list, 7. novembra 1963:

“Hladna jesenska noč je že prekrila dolino, kjer je vhod v najlepšo podzemsko jamo na Dolenjskem, “Studeno” pri Kostanjevici. Naloga tega dne je bila izmeriti drugi del jame in jo še bolj podrobno raziskati. Jama je bila skoraj vsem članom nepoznana, kajti samo dva izmed nas sva bila že v njej. Zato so ostali z nestrpnostjo čakali vodjo, da jim dovoli vstop.

Že v vhodnem rovu smo po približno 200 metrih poti naleteli na prvi vzpon, od katerega je pot vodila navpično navzdol. Tam smo uporabili jamarske lestvice, novinec Martin pa se je prvič spuščal po njih. Bil je zelo vesel, ko je srečno pristal tik ob prvem jezercu. Na licih se mu je pojavil nasmeh in že se je zagledal v strop nad jezercem, s katerega so viseli tanki, toda dolgi kapniki v obliki špagetov. Obšli smo prvo jezerce in po lepo oblikovanem hodniku prišli do drugega jezera, ki zapira pot v naslednji del jame. Toda nismo hodili dolgo. Iz nahrbtnika smo izvlekli gumijast čoln in ga napihnili. Naš spretni čolnar – moderni Haron – je kaj hitro premagal to zapreko. To je posebne vrste užitek in čast, ki ne doleti vsakogar. Na koncu jezera smo s pomočjo vrvi preplezali približno 5 metrov visok vzpon. Tedaj smo vstopili v Križno dvorano, kjer se razdeli jama v dva dela. Desni rov pelje v Kapniško dvorano. Kaj je tukaj napravlila narava, se ne da opisati. Kapniške tvorbe najrazličnejših oblik, sigaste zaves, čudovito zasigana tla okoli največjega kapnika, ki so ga prejšnji raziskovalci imenovali Dedek Mraz, človeka tako privlači, da ga obide misel: Živel bi najraje tukaj, v svetu tišine.

“Pohitimo na delo, na merjenje v drugi del, saj je tudi tam lepo!” nas svari vodja odprave. In že smo pri drugem rovu, ki ga zapira deset metrov visok kamin, ki je še za tako spretnega

Skupinski posnete z akcije v Kostanjeviški jami, z leve: Ludvik Recko, Jožica Kleindinst, Jurij Picek, Lojze Medle, Jože Cvitkovič in Ivan Žgajnar. Arhiv JK Novo mesto

jamarja trd oreh. "Kaj, če bi prebredli sifon in stopili kaminu za hrbet in po njem spustili lestvico?" se oglasi eden starejših jamarjev. Rečeno – storjeno. Dobili smo prostovoljca, ki je imel zelo težko nalogo. Neustrašni Peter je na pol prebredel, na pol preplaval vodo.

Vodja merilne ekipe, izkušeni Milan, je dal nalogo svojim sodelavcem in že se je začelo njegovo ne preveč prijetno delo. Velika dvorana je pravcat labirint rogov. Zato je treba trdno in vztrajno delati. Na milimetrskem papirju so se vrstili tlorisi in profili rogov, v zvezku pa številke vizur, ki so potrebne pri izdelavi načrtov jam. Čas jih je hitro preganjal, kajti dobili so nalogo: "Do jutra mora biti jama izmerjena!"

Druga ekipa, ki je imela nalogo, da podrobneje razišče stranske rove, je vztrajno klesala luknje v stene. Naskakovali so jih nezadržno, povečevali odprtine, se plazili skozi in upanju, da se pred njimi pojavi nov svet – kapniška dvorana. Odkrili smo nove rove, v katerih so bila jezercer, polna podzemskih stonog in glist, kar je le redek primer v naših jamah.

Bližalo se je jutro. Bili smo že utrujeni. Ker je ostalo še malo časa, smo za trenutek posedeli pred jamo ob prijetnem ognju in pečenem kostanju ter pomislili na tovariše, ki se akcije niso mogli udeležiti.

Naša najmlajša jamarka nas je pričakala na avtobusni postaji. V očeh je imela solze radosti, ko je poslušala naše pripovedovanje. Dejala je: "Prihodnjič me tudi bolezen ne zadrži!"

Za ponatis prispevka smo se odločili, ker predstavlja tisto pravo jamarsko vzdušje iz prvih let delovanja kluba. Opisana je ena ključnih raziskovalnih akcij v Studeni, kasnejši Kostanjeviški jami.

Milan Eržen: Poročilo jamarskega kluba

Prebrano 6. marca 1978 na prvem občnem zboru prebujenega društva.

Težko je napisati poročilo za toliko let nazaj, zlasti za tista nedelavna leta. In teh je skoraj deset. Izredna jamarska aktivnost se je začela leta 1962, ko je nekaj zanesenjakov na čelu s pokojnim dr. Urošem Tršanom ustanovilo v Novem mestu jamarski klub. Živahnost je bila tako močna, da smo kasneje ustanovili sekciji v Kostanjevici in Črnomlju. Naše raziskave so zajele široko področje dolenjskega krasa, segle so v Zasavje in Belo krajino. Naša je bila pobuda za

turistično ureditev Kostanjeviške jame, za njeno realizacijo pa se lahko zahvalimo požrtvovalnim kostanjeviškim jamarjem. Takratna sekcija v Črnomlju pa se je vrgla na raziskovalno delo. Njihovo delo je bilo veliko, saj je v kataster slovenskih jam vpisano mnogo novih imen.

Naš klub je v najbolj delovnih letih dobil ime po velikem revolucionarju, narodnem heroju Vinku Paderšiču – Batreji, ki je žrtvoval svoje življenje v Beceletovi jami nad Starim gradom.

Dobro smo sodelovali z vsemi klub v Sloveniji, strokovno in marsikdaj tudi tehnično pomoč smo dobili predvsem od strokovnjakov z Inštituta za raziskovanja krasa SAZU v Postojni. Občutne pomoči pa smo bili deležni tudi od občine Novo mesto, Ljudske tehnike, Dolenjske turistične zveze in nekaterih delovnih organizacij. Izredne so bile vseslovenske klubske akcije, ki so zajele širna področja Dolenjske, ko se je zbralo tudi 60 jamarjev iz cele Slovenije, tako da smo se razdelili v tri skupine. Naša dejavnost pa je takrat segala tudi preko državne meje. Sodelovali smo na akcijah v Bolgariji, Italiji, Avstriji.

Bili smo skupina mladih deklet in fantov, polni energije, tudi pred najtežjimi problemi se nismo ustavili. Kdor pozna Rupo na Brodu, ta ve, kaj se pravi biti jamar. Do leta 1970 bi se dalo še ogromno napisati. Potem pa je prišlo tisto mrtvilo. Ker nismo ustvarili nove generacije, ni bilo za nami nikogar, ki bi lahko nadaljeval. Nekateri so odšli v tujino, nekateri so se preselili, veliko jih je pobral študij, poroke, nekatere vojaška suknja, tisti pa, ki smo ostali, smo bili preslabotni za velika dela. Izgubili smo prostore, oprema je propadla, ostal pa je arhiv kot dokaz za nekdanje uspešno delo.

Ne jemljite tega kot opravičilo, kljub temu da je v nas samih krivda za desetletni molk. Mi, kar nas je ostalo od tiste generacije, Lojze, Danč, Marjan, Niko in tisti, ki so se vrnili, obljubljam, da bomo, prej kot se nameravamo posloviti, pustili za seboj nov rod, ki bo nadaljeval delo, ki smo ga v Novem mestu zastavili pred 16 leti.

Srečno!

Občni zbor leta 1978. V delovnem predsedstvu so Niko Pavlič, Jože Cvitkovič in Jožica Kleindinst. Rado Gospodarič iz IZRK Postojna pozdravlja občni zbor. Arhiv JK Novo mesto

Borivoj Ladišič: Ponovni zagon klubske aktivnosti leta 1978

Z odhodom nekaterih starejših in izkušenih jamarjev in z odhodom predsednika Medleta je nastopilo nekajletno obdobje neaktivnosti. Marca leta 1978 so na iniciativo Milana Eržena, Nikole Padevskega, Danila Breščaka in Lojzeta Medleta ponovno spravili klub k življenju. Sklican je bil občni zbor v sindikalnem domu, na katerega so me opozorili izobešeni plakati po mestu. Med govorniki mi je ostal v spominu le Rado Gospodarič, zaradi lepih vzpodbudnih besed, še bolj pa zaradi darila, ki ga je prinesel iz Postojne. Na ovitkih štirih debelih knjig je z zlatimi črkami pisalo Speleološka karta Novo mesto od 1 do 4. Pravi zaklad, ki ga še danes velikokrat vzamem v roke.

Dobili smo klubske prostore v Sokolskem domu, tudi nekaj opreme smo nabavili. Kmalu smo začeli hoditi tudi na akcije. Žal je bila moja prva akcija udeležitev na pogrebu štirih jamarjev iz Kočevja, ki so se smrtno ponesrečili v jami Bilpa. Nestrpno sem čakal na prvo jamarsko ekskurzijo, medtem sem iz borne literature in nekaj starih zapisnikov poskusil dojeti skrivnosti merjenja in risanja jam. Prva akcija je bila sicer arheološko obarvana, a zelo zanimiva. Z Danilom sva prekopavala tla v Beceletovi jami ter iskala ostanke iz vojnih dni. Danilo mi je opisal dogodke iz druge svetovne vojne, ko je v jami padel narodni heroj Vinko Paderšič Batreje. Pred obletnico njegove smrti smo organizirali s šolarji in krajani Otočca delovno akcijo za ureditev jame in okolice. Sledila je še proslava, na kateri smo imeli jamarji ob jami tudi svoj razstaveni prostor. Potem je prišel čas za pravo jamarsko akcijo. Odpravili smo se v Gabrsko jamo. Ta je razvejan splet rogov, dvoran, brezen in prehodov, ki še danes niso v celoti raziskani. V to jamo smo pripravili kakih pet ekskurzij. Najprej smo jo dobro raziskali, potem pa je bilo treba organizirati več akcij, da smo jamo izmerili. Kot začetnik in samouk se se kar dobro znašel. Tudi z zapisnikom ni bilo težav. Takoj sem ugotovil, da je delo, ki ga po akciji opraviš doma – dokumentiranje jame, prav tako zanimivo, kot raziskovanje

Predstavitve društva pred Beceletovo jamo ob obletnici smrti Vinka Paderšiča – Batreje leta 1978.

Z leve: Anton Tramte, Peter Simčič, Marta in Lojze Medle ter obiskovalka. Arhiv JK Novo mesto

samo. Lahko rečem, da je prav delo z zapisniki in jamarskim katastrom zaznavno zapisano v mojem 25-letnem aktivnem delu v klubu. Kmalu sem poleg naloge vodje akcij prevzel tudi vodenje katastra, ki sem ga vodil še vrsto let.

Sledile so akcije v jame v bližnji okolici Novega mesta. Gonilna sila je bil seveda Lojze, ki je tudi pokazal, kje so jame. Klub maloštevilnemu članstvu pa smo poskrbeli za sposobno jamarsko posadko. Od starih članov je poleg Lojzeta v jame hodil še Peter Simčič, nekajkrat pa tudi Milan Eržen, od novih jamarjev pa Miran Jenko, Anton Tramte in Slavko Legan ter jamarka Irena Podbevšek, večkrat pa tudi Marta Medle. Občasno so se nam pridružili še nekateri jamarji, ki pa niso zdržali dolgo v naših vrstah: Tone Hočevnar, Stanko Mavser, Bogomil Gasior, Slavko Trontelj, Stanislav Umek in še kdo. Raziskovali smo na Gorjancih, na pobočjih Roga, v Krški kotlini in v okolici Trške gore. Obsežne raziskave ob reki Temenici sem strnil v nalogi o Temeniškem podolju, ki je dobila eno od prvih nagrad iz sklada Krkinih nagrad, te raziskave sem predstavil tudi na speleološkem kongresu tedanje države. Pomagali smo tudi pri arheoloških izkopavanjih v Lukenjski jami, ki jih je vodil dr. France Osole.

*Raziskovanje
Gabrske jame je
pritegnilo množico
domačinov.
Lojze Medle se vrača
iz raziskovanja.
Arhiv JK Novo mesto*

Posebnost tega obdobja so bile razstave z jamarsko tematiko. Tako smo pripravili razstavi v Osnovni šoli Katje Rupena – danes OŠ Center, in v avli današnjega Kulturnega centra Janeza Trdine, na razstavi Gozd, gobe, cvetje. Pred Sokolskim domom smo imeli veliko vitrino, v kateri sem mimoidočim postavil na ogled fotografije z jamarskih ekskurzij.

Jamarji iz Dolenjske in Bele krajine smo se dogovorili za vsakoletna srečanja, na katerih bi se bolj spoznali in sodelovali pri skupnih raziskavah. Tako so se začeli Dolenjski jamarski tabori. Prvi je bil leta 1979 v Bilpi. Posvečen je bil 90-letnici organiziranega raziskovanja jam v Sloveniji, na njem pa je bila tudi odkrita spominska plošča pred jamo, v kateri so se prejšnje leto smrtno ponesrečili štirje kočevski jamarji. Naslednji tabor je bil v Črnomlju, leta 1981 pa v Kostanjevici.

V tem obdobju nam je uspelo ponovno oživeti klubsko in raziskovalno dejavnost. Vse akcije so se evidentirale v dnevniku akcij, poleg tega je bil voden tudi dnevnik katastra. Uredili smo klubski kataster in ga dopolnili z zapisniki vseh jam z našega raziskovalnega območja. Opravljene jamarske raziskave so bile kvalitetne, zapisniki in načrti natančni in

vzorni, tako da je zapisnik o jami Mačkovec celo v republiškem merilu postavljen za vzgled. To je obdobje, ko se je začela uveljavljati nova tehnika raziskovanja jam. Nabavili smo precej opreme za vrhno tehniko, izkušeni ljubljanski jamar Tomaž Planina pa nas je naučil, kako se jo uporablja. Prvi raziskovalni koraki z novo tehniko so bili zanimivi in spodbudni, do prave veljave pa je prišla šele s prihodom novega rodu jamarjev v naš klub.

Andrej Hudoklin: Topliško obdobje med leti 1982 do 1987

V jamarskem klubu so nekako po letu 1982, ko smo ob 20-letnici kluba prevzeli tudi organizacijo 12. zbora Jamarske zveze Slovenije, društvene aktivnosti občutno zaživele. K temu so pripomogla prizadevanja starejših članov, kot so Lojze Medle, Jože Cvitkovič, Milan Eržen in Nikola Padevski. V klub je prišla sodobna plezalna oprema, nad vse pomemben pa je bil klubski kombi, za katerega se je še posebej potrudil takratni predsednik Lojze. Na srečo sem prav v tem času poiskal stik s klubom. Aktivnost ni bila ravno na zavirljivi ravni. Občasno sem se pridružil akcijam v manj zahtevne objekte v družbi z Robertom Bučarjem,

Topliška udarna ekipa: Zdravko, Ivan in Andrej - Iztok pa za fotoaparatom, ob raziskavi Jame nad Dolgim vodnjakom, Kočevski rog, 1984

Matjažem Matkom, Robijem Oberčem, Rudijem Mussizo in s Tonetom Tramtetom. Pogrešal sem tisto pravo raziskovalno napetost in timsko delo, ki sem ga spoznal ob učnih akcijah s člani DZRLJ. Na raziskovalne akcije sem zato najprej pritegnil svojega dobrega prijatelja Iztoka Viliča, kmalu pa se nama je pridružil še Zdravko Bučar.

Tako nekako se je začelo topliško obdobje, kateremu ton smo dajali jamarji iz Dolenjskih Toplic. Hitro smo spoznali vse skrivnosti jamarske tehnike, opremljanja in dokumentiranja jam. Že leta 1982 smo poleti organizirali prvi intenzivni jamarski tečaj na Kunču sredi Kočevskega roga, kjer smo ob odkrivanju novih jam vzgajali tudi podmladek. Ob koncu poletja sva se z Zdravkom pridružila Iztoku na potepu z avtobusom in jamarsko opremo po jamah vzhodne Bosne. V porečju Korane smo raziskali več vodoravnih jam, po spletu okoliščin pa nas je pot pripeljala tudi na Grmeč, do globoke vhodne vertikale brezna Jojkinovac.

Raziskovalni uspehi, številne novoodkrite jame in brezna so se vrstila. Leta 1983 se je aktivnost s prihodom Marka Pršine, Ivana Lukšiča in Bogdana Kladnika še povečala. Kot predsedniku kluba mi ni bilo težko koordinirati dela ekipe zagnanih sodelavcev in prijateljev;

*Po akciji v Pihalniku
leta 1983: Marko
Pršina, Andrej
Hudoklin ter Zdravko in
Robert Bučar.
Foto: Andrej Hudoklin*

Iztok je prednjačil kot izvrsten in neumoren tehnični plezalec, Zdravko je obvladoval jamarsko tehniko, reševanje in kombi, Marko se je začel navduševati nad jamarsko fotografijo, Ivan je bil odličen sodelavec v različnih vlogah, tu pa so bili še številni zagnani "sopotniki", kot Aleš Pršina, Robert Bučar in Robert Kenda, ter mladi jamarji iz krožka na Osnovni šoli Dolenjske Toplice, ki smo ga vodili kar nekaj let.

Intenzivni jamarski tabori na Kočevskem rogu so postali stalnica aktivnosti, saj nam je uspelo na prijetna poletna druženja pritegniti številne znance, prijatelje in dekleta, ob tem pa na novo raziskati preko 80 novih jam. Pri pisanju zapisnikov in risanju jam sva se najbolj trudila z Zdravkom, v veliko pomoč pa nam je bil tudi vodja katastra Borivoj Ladišič. Vsako leto smo se vračali tudi v Bosno, predvsem na Grmeč, kjer smo se kalili v globinah najglobljega bosanskega brezna Jojkinovc in v drugih zahtevnih objektih. Delo je imelo podoben ritem aktivnosti celotno topliško obdobje, saj smo takrat kot študentje in dijaki imeli neskončno časa.

Po mojem odhodu v vojsko leta 1985 je ekipa uigrano delala naprej, nekoliko več dela je

tako padlo na ramena Marka in Zdravka. Raziskovalni ekipi se je pridružil Trebanjec Tomaž Bukovec. Tega leta smo dobili tudi prve izkušnje v visokogorskih breznih Tolminskega Migovca, leta 1987 pa smo poskusili najti nov raziskovalni poligon na planini Maglič v Bosni, a pri tem nismo bili uspešni.

Tisto pravo topliško obdobje, ki ga na nek način označuje prevladujoča topliška raziskovalna ekipa, je trajalo nekako do leta 1987. Po tem nam je uspelo postopno v klub pritegniti nove člane, predvsem iz Gabrja, ki so popestrili delo in premaknili težišče raziskovalne aktivnosti tudi na druge konce dolenjskega krasa; poznalo

Prijatelji na taboru na Cinku.

pa se je, da je z zaključkom študentske svobode ostajalo tudi vse manj časa za jame.

Lahko rečem, da je v toplškem obdobju jamarski klub prerasel iz skromne povprečnosti v eno najbolj delavnih sredin Jamarske zveze Slovenije. To smo vedno znova potrjevali s številnimi prispevki v kataster JZS, s tehnično opremljenostjo in usposobljeno reševalno skupino.

Vesel sem, da so vsi najbolj udarni jamarski tovariši še vedno aktivni člani naše jamarske družine, predvsem pa, da je prijateljstvo, ki je bilo skovano na akcijah še vedno živo.

Tomaž Bukovec: Od prusika do svedrovcev

Začetki mojih jamarskih raziskovanj so bili v posledica radovednosti in želje po plezanju. Ker so bili hribi daleč, sem se pač podal v jame. Stena je pač stena. Z alpinistom Stanetom Hrovatom sva tako začela z alpinistično opremo raziskovati nekatere jame v okolici Dobrnica. Že leta 1984 sva raziskala 45 metrov globoko Svetokriško brezno (kasneje sva ga tudi registrirala) in se spustila tudi na dno najgloblje jame v občini Trebnje, to je Velike Vratnice. In to z alpinistično tehniko, kar je pomenilo spust v 70 metrov globoko jamo po alpinistični vrvi s klasičnim Duelferjevim sedežem (beri vrv skozi mednožje in preko ramena) z dodatnim varovanjem s prusikovim vozlom, vzpon pa je potekal s pomočjo dveh stopnih zank in prusikovih vozlov. Vrv se je ob dviganju na dnu gugala več kot meter in pol, o drgnjenju ob steno niti ne razmišljam, saj sva vrv privezala na vrhu in jo vrgla v brezno. Brez enega vmesnega pritrdišča. Danes lahko temu rečemo poizkus alpinističnega samomora v jami, kar pa nama na vso srečo ni uspelo. Pravočasno sva ugotovila, da je to početje nevarno in se povezala z novomeškimi jamarji, ki so nama pomagali z opremo in predvsem z znanjem. Pomoč bolj izkušenih sva poiskala tudi zato, ker sva po nakupu 100 metrov vrvi slovenskega proizvajalca ugotovila, da ta ni primerna za nič drugega kot le za sušenje perila.

V bistvu sem podpisani Tomaž Bukovec aktivno nadaljeval jamarsko raziskovanje. Najprej s člani kluba na Kočevskem rogu, kjer smo leta 1985 v sklopu intenzivnega tečaja odkrili nadaljevanje na dnu brezna Cinkov križ, ga prebili in poglobili s 103 metrov na 185 metrov.

V jamarstvu sem iskal nove izzive in se leta 1986 pridružil jamarjem JK Kranj v Breznu na Leški planini in tudi na raziskovalnem taboru na Kaninu. Novomeški jamarji smo do tedaj uporabljali za izdelavo pritrdišč zanke in

Tomažev prihod v tabor na Cinku, 1987.

Foto: Marko Pršina

alpinistične kline, v gorenjskih krogih pa sem se spoznal s praktično in predvsem bolj varno tehniko izdelave pritrdišč s svedrovci in ploščicami. Le-te sem začel uporabljati tudi doma (v klubu je namreč bila potrebna oprema, samo nihče je ni uporabljal), namesto bičevega vozla na vmesnih pritrdiščih pa vozal osmico in devetko, mojemu zgledu pa so postopno sledili tudi drugi člani.

Kot prvi član JK Novo mesto sem opravil izpit za jamarja reševalca in prve reševalne vaje segajo v leto 1987, kasneje pa so izpite za reševalca opravili tudi Zdravko Bučar, Marko Pršina, Mihael Rukše in ostali, že takrat pa se mi je v jami pridružil tudi zdravnik dr. Bogomir Humar iz Trebnjega, alpinist in planinec, ki je vsa ta leta sodeloval tudi z dolensko reševalno skupino.

V sklopu medklubskega sodelovanja sem leta 1987 vodil usposabljanje jamarjev JK Kostanjevica v vrhni tehniki, tega leta pa so se novomeškemu klubu pridružili fantje iz Gabrja. Tako smo opravili več spustov v Veliko Vratnico, ki je idealna za trening vrvne tehnike. Vsakega jamarja posebej (tedaj so bili poleg Robert in Mihael Rukše, Jože Korasa, Franci Sašek, Slavko Boltez in Anton Tramte) sem namreč spremljal prvih 20 metrov (pritrdišča so si sledila po zahtevnosti) in tako lahko takoj opozarjal na napake. Ta tehnika še danes velja za zelo uporabno in lahko tako spremljamo tudi otroka ali nejamarja, ki se prvič spušča, le s to razliko, da ga spremljevalec dodatno varuje preko popkovine.

Sledile so različne akcije v druge dolenske jame, od skupine pa je aktiven ostal le Mihael Rukše, ki se mi je pridružil tudi pri akciji na Kaninu decembra 1988, in sicer pri raziskovanju tedaj najgloblje jame v bivši Jugoslaviji – Skalarjevo brezno, pred tem pa sva intenzivno trenirala v tedaj najglobljem dolenskem breznu – Cink križ.

Reševalna skupina Jamarskega kluba Novo mesto je postajala vse močnejša; leta 1989 smo opravili več urjenj, sodelovali na republiških vajah, (kasneje pa je krmilo prevzel Marko Pršina) januarja 1990 pa smo Marko Pršina, Zdravko Bučar, Mihael Rukše in jaz sodelovali v enem najtežjih reševanj na svetu, iz Brezna velike razpoke. Klicani smo bili med prvimi in smo sodelovali pri reševanju od tretjega do zadnjega, devetega dne (od 16. do 22. januarja).

Mihael Rukše: Gabrsko obdobje glasnega raziskovanja podzemlja

Radovednost ali zvedavost me je nekako pripeljala v Jamarski klub Novo mesto leta 1987. Najprej sem želel spoznati Gabrsko jamo, ki je poleg mojega doma. Spoznal sem se z Antonom Tramtetom, ki je že bil član kluba, vendar v tem času manj aktiven. Po prvem resnem pogovoru je Anton prinesel iz kluba lestve in nekaj čelad ter karbidovk. Vse skupaj je bilo v dokaj žalostnem stanju. Vse sem pregledal in toliko popravil, da je bila oprema pripravljena za prvo akcijo.

Med pripravami je zanimanje pokazal še brat Robert, pridružili pa so se nama še Jože Korasa, Franci Sašek ter Slavko Boltez. Tako smo postali velika ekipa "podgurskih jamarjev", ki je z veliko želje po odkrivanju novega podzemnega sveta in z malo jamarskega znanja začela tako imenovano "gabrsko obdobje" Jamarskega kluba Novo mesto.

Najprej smo obiskali Kraljevo prepadno, zatem pa Gabrsko jamo, in lepote podzemlja so nas prevzele in zapeljale med aktivnejše jamarje. Kmalu smo spoznali, da je naše znanje preskromno, želje pa prevelike, da bi lahko raziskovali večje in nove jame. Znanje, ki nam ga je nudil Anton, se je kmalu izčrpalo. Vključitev v klub ima svoje prednosti, tako so neko nedeljo tudi Zdravko Bučar, Andrej Hudoklin in Marko Pršina našli čas in se posvetili divji skupini Podgurcev. Gotovo nismo veliko obetali, zato se je njihovo poučevanje kmalu zaključilo.

Na srečo je bil prav v tistem času med bolj aktivnimi člani kluba Tomaž Bukovec. Spoznali smo se na akciji na Kočevskem rogu, kjer smo se dogovorili, da nas prične učiti vravno tehniko. Odpeljal nas je v Veliko Vratnico in vhodno brezno opremil dvema plezalnima smerema. Glasnost, ki je bila značilnost naše skupine, se je nekam izgubila, ko smo se znašli pred velikim in globokim vhodnim breznom. Prva izkušnja na vrvi v spremstvu Tomaža je bila adrenalinska, samo drsenje škornjev in škripanje vponk je izdajalo, da se spuščamo v podzemlje. Po prvih samozavestnih spustih v jamo se je stvar ponovno vrnila na stare "tire" glasnega govorjenja in vpitja, ki ga je bilo po jami večkrat preveč kot premalo. Tudi to je bil del odraščanja jamarjev.

Želja po novih odkritjih nas je priganjala, da smo hoteli znati več in več. Nastajali so prvi preprosti načrti, ki nikoli niso bili dovolj dobri, da bi šli v kataster. Borivoj je vedno našel

Na prvi akciji s Tomažem. Foto: Mihael Rukše

kakšno upravičeno nepravilnost. Kmalu smo bili deležni tudi kombija, ki je bil skoraj v nevoznem stanju. Najprej smo obiskali mehanično delavnico v IMV-ju, kjer so ga toliko spravili skupaj, da smo se odpravili z njim na prvo akcijo. Kombi je slovel predvsem po ogromni porabi goriva in vode, toda kljub temu nas je popeljal v nepozabne dogodivščine in raziskovanja po Sloveniji, Bosni in celo do Španije.

Ob pomoči Tomaža smo tako postopno obvladali vravno tehniko in osnove reševanja ter postali samostojna raziskovalna skupina. Vključevali smo se v reševalno skupino Dolenjske, ki so jo tedaj, pod vodstvom Tomaža, daljše obdobje sestavljali le novomeški jamarji. Tako smo sodelovali pri reševanju v več kot 1000 metrov globokem breznu pod Črnelso špico in na drugih večjih reševanjih JRS. Tomaž nas je spoznal tudi s Kaninom in Skalarjevim breznom, kjer smo prispevali znaten delež pri njegovem raziskovanju. Vse pa le ne bi bilo tako, kot je, brez dobrega vodenja kluba, ki ga je dolga leta uspešno opravljal Zdravko Bučar.

Velika aktivnost je prinesla tudi pomembnejša odkritja: Mihovško jamo, brezno 4. julij, brezno Podgurka na Kaninu in še veliko manjših jam. Daljše obdobje smo bili tudi najbolj usposobljene reševalne skupine v Sloveniji. V tem času so se v klubu ponovno začeli jamarski tečaji, ki naj bi nove člane učili osnovnih jamarskih veščin. V klubu smo postali vse bolj povezani, znanje se je širilo med stare in nove člane. Rasla je aktivnost, namesto mesečnih akcij, smo raziskovali skorajda vsak konec tedna. Gabrska skupina je samo nadaljevala bolj ali manj uspešno življenje kluba in prinesla nekaj pozitivnih sprememb, kot so stalna druženja ob petkih zvečer in neprekinjeno delovanje dela kluba. Naša velika pomanjkljivost je bila slabo dokumentiranje raziskovalnega dela in zato majhno število oddanih zapisnikov, uvedli pa smo dnevnik akcij, v katerem skrbno beležimo vse aktivnosti.

Vse to pa niso naredili le fantje iz Gabrja, pridružili so se nam še Tanja Luzar, Silvo Kristan, Andrej Ravnohrib, Sandi Jaklič, Marko Pavlin, Slavko Starc, Sandi Kovačič in Igor Nose. Vsak je k delu prispeval po svojih močeh in sposobnostih, bodisi na področju raziskovanja ali reševanja in reševalnih tehnik. Več jih še danes aktivno delujejo v klubu, druge pa je življenje napotilo drugam in jim pokazalo druge cilje. V jamarstvo in delo kluba je vsak od nas vtikal del sebe. Tistim, ki niso več aktivni, so gotovo ostali lepi spomini na druženja, odkrivanja in raziskovanja, ki smo jih opravili v nam najlepšem svetu – podzemlju.

Zdravko Bučar: Zadnje ali tečajniško obdobje

Po mojem prepričanju se je tačajniško obdobje začelo leta 1996, ko smo ponovno začeli organizirati tako imenovane "tečaje za pridobitev naziva mlajši jamar". Tečaji se še sedaj organizirajo vsako leto, potekajo marca in aprila ter se zaključijo s prvomajskim taborom. Dokončno so zaključeni, ko vsaj nekaj tečajnikov opravi izpit za mlajšega jamarja, ki ga organizira JZS. Z vabljenjem na tečaj se omogoči, da se klubu pridružijo jamarski zanesenjaki iz vseh koncev Dolenjske. Tako se je vsako leto klubu pridružilo vsaj nekaj članov, ki še sedaj aktivno sodelujejo pri delu kluba. V letu 1996 je izpite opravilo 8 članov, od katerih je ostal aktiven Andrej Gašperič, od ekipe iz leta 1997 pa Dare Hribar, naslednje leto pa sta se klubu pridružila Mateja Luzar in Tadej Krevs. Leto 2000 je bilo uspešno, saj sta tečaj opravila ponovno dva tečajnika, od katerih je Frenk Jenkole ostal aktiven. Leta 2001 se je klubu pridružil Vinko Mihelčič, ki je izpit opravil v letu 2002, skupaj s petimi kandidati iz, upajmo, že novega mirnopoškega obdobja.

Stari člani Mihael in Tanja Rukše, Marko Pavlin, Silvo Kristan, Borivoj Ladišić, Andrej Hudoklin in Marko Pršina so tvorili organizacijsko jedro kluba in so skupaj z novimi člani nadaljevali z jamarjenjem, tako pri delu kluba ni prišlo do opaznih nihanj.

Še vedno smo vsako leto vsaj enkrat ali dvakrat odhajali na Kanin, kjer smo raziskali kar nekaj globokih brezen, med njimi najglobljo Azalejo. Na "domačem" terenu je najbolj odmevalo odkritje nadaljevanja Kostanjeviške jame. Veliko dela in truda smo poosvetili Rivčji in Bobnovi jami, kjer smo prodrli do podzemeljskih voda pritokov Krke. Južni obronki Kočevskega Roga so dolgo skrivali nadaljevanje Kaščice in brezna, med katerimi je skoraj 200 metrov globoka Štirnica. Večina novih odkritij v tem obdobju je bila posledica uporabe novih prijemov pri širjenju ožin. Poleg taborov na Kaninu smo organizirali še raziskovalne tabore na Radohi, na Travnem dolu in na Kočevskem rogu, medklubske tabore ter pripravili izpite za mlajše jamarje.

Klub se je v tem obdobju moral prilagoditi novim zakonskim predpisom in prebroditi krizo v slovenskem jamarstvu, naši člani so prevzeli in nato tudi opustili vodilno vlogo v Jamarski reševalni službi Slovenije. Z nakupom nove opreme in resnejšim gospodarjenjem z njo smo se v klubu dobro tehnično opremili, kar nam je omogočilo istočasno delo vsaj dveh, občasno pa celo treh ekip. Zelo pomembno je, da so v tem obdobju raziskovalci začeli pisati zapisnike terenskih ogledov. No, ne nazadnje se je prekinilo moje dolgoletno predsednikovanje, ko me je leta 2001 uspešno zamenjal Mihael.

S tečajniškim obdobjem se je klub obogatil z novimi jamarskimi zagnanci iz Suhe krajine, Trebelnega in Mirnopoške doline, "stari člani" pa smo dobili nov zagon, ki se je kazal v uspešnem raziskovalnem delu večih ekip, kar se je najbolj demonstriralo pri raziskovanju Kostanjeviške jame in pripravi monografije o njej.

Raziskovanja nadaljevanja brezna Kaščica na Poljanski gori. Foto: Mihael Rukše

Jože Avbar in Jože Tomšič:

Jamarji generacije 2002 ali mirnopeški jamarji se predstavijo

No, pa smo se prebudili tudi v mirnopeškem koncu, jamarji namreč. Letos spomladi je pet zagretilih fantov, pod mentorstvom izkušenih jamarjev Jamarskega kluba Novo mesto, pričelo pridobivati znanje s ciljem, postati pravi jamar. Prvi se je jamarjem pridružil Jože Tomšič iz Mirne Peči, ki ga je navdušil jamar Andrej Gašperič, tudi Mirnopečan.

Jože Tomšič: Bil je lep spomladanski dan. S prijateljem Andrejem sva vezala železo za "plato" na zidanici. Beseda je dala besedo in nanoslo je, da sva se začela pogovarjati tudi o jamah in krasu. Njegovo razlaganje in pripovedovanje me je prevzelo in sklenila sva, da naslednji dan raziščeva novo brezno. Prišel je večer novega dne, moja prva izkušnja s čelado, karbidko, z vrvno tehniko in spust v "zelo" globoko brezno – 8 metrov! Po spustu sem navdušen pričakoval nova doživetja. Sledilo je spoznavanje vrvne tehnike v breznu Mala Vratnica, srečanje z ožinami in ne nazadnje tudi z odpadki v jamah. V maju sem bil že tečajnik, prvič edini, naslednjič pa nas je že bilo več. Teden kasneje so se Jožetu Tomšiču pridružili še brata Jože in Filip Avbar ter Matej Ajdič.

Jože Avbar: Z bratom sva za tečaj izvedela v pogovoru z Jožetom, ko smo se slučajno srečali v Grč vrhu nad Globodolom. Tja smo odšli še s tremi fanti iz naše vasi, da bi raziskali kraške jame v okolici Globodola. Jože nas je navdušil za tečaj, še posebej naju z bratom, saj sva že leto prej raziskovala okoliške lažje dostopne kraške jame. Pri raziskovanjih je sodeloval tudi kolega Matej, in vsi trije pa smo se v nedeljo pridružili Jožetu pri obisku "testne" jame.

Matej Ajdič: Že nekaj časa se ukvarjam s planinarjenjem in pohodništvom. Na svojih potepanjih sem velikokrat opazoval odprtine v stenah, ki so me zanimale, predvsem kako so nastale in kaj se v njih skriva. Z bratoma Avbar smo večkrat "raziskovali" lažje dostopne jame v okolici, zato sem se vpisal na jamarski tečaj.

V nedeljo smo vsi skupaj v spremstvu izkušenih jamarjev obiskali vodoravno jamo Jazbina, naslednji teden pa smo se že srečali s tehniko lestvic, ko smo obiskali Apolonovo jamo. Teden kasneje so se začele "muke", ko je bila na urniku vrвна tehnika na steni v domačem kraju. Tu smo prvič zares "zašvicali", pa tudi vse okončine smo dobro čutili. Pridružila sta se nam tudi Tomaž Smolič iz Goriške vasi pri Mirni Peči in Matjaž Povše iz Globodola.

Sledil je tabor na Kočevskem rogu na Primožu. Tu smo se dva oziroma nekateri tri dni izpopolnjevali v vrvni tehniki in meritvah jam. Med drugimi smo obiskali tudi Ledeno jamo, prvič smo se spustili v 50 metrov globoko brezno, ga izrisali in doživeli jamarski krst. Skratka skozi tečaj smo pod budnim očesom izkušenih jamarjev, kot so Mihael Rukše, Andrej Gašperič, Zdravko Bučar in Frenk Jankole, pridobili potrebno znanje in bili pripravljeni za sodelovanje na akcijah in ekskurzijah.

Skupaj z mentorjema Andrejem in Mihaelom smo začeli raziskovati jame v okolici Globodola. Najprej smo bili v Mali Vratnici, kjer smo sodelovali pri širjenju ožine oziroma iskanju nadaljevanja. Spoznali smo, kako ozke so lahko ožine, če jih ne znaš pravilno oceniti.

Naslednja jama, ki smo se je resneje lotili, je bila Ajdovška jama nad Globodolom, v kateri smo izvedli kar pet akcij in odkrili vzporedno brezno. Jamo smo tudi zrisali.

V okolici Globodola smo locirali tudi nove vhode jam in polšin, obiskali Kršetovo brezno, vodno jamo pri Dolenji vasi in Slugovo jamo, kjer smo iskali nadaljevanje. Filip je večkrat kopal v izviru na severnem delu Globodolskega polja, kjer pa ni bil uspešen. Za več vhodov so nam povedali tudi domačini. Pri poizvedovanju je bil najbolj uspešen Filip in tako je sedaj na našem spisku v okolici Globodola kar 25 jam.

Oba Jožeta sta se udeležila tudi akcije na Kaninu. Konec poletja sta se nam pridružila še dva novinca, ravno tako Mirnopečana: Jože Bobnar in Drago Primc. Drago se namerava predvsem posvetiti jamski fotografiji, kar pa močno zanima tudi Jožeta Avbarja.

Skupaj nas je tako osem jamarjev novincev, od katerih nas gre pet na jesenski izpit, da pridobimo naziv mlajši jamar.

Mirnopeški tečajniki.

*Z leve: Jože Tomšič, Jože in Filip Avbar
ter Tomaž Smolič.*

Foto: Mihael Rukše

Zdravko Bučar: Dolenjski jamarski tabori

Jamarstvo je kolektivna dejavnost, zato se jamarji združujemo v klube in društva, kar pa včasih ne zadošča in tako prihaja do različnih oblik medklubskih povezovanj in sodelovanj. Na območju jugovzhodne Slovenije so v šestdesetih in sedemdesetih letih preteklega stoletja, v urbanih središčih zrastle samostojne jamarske organizacije. Tako so se ustanovila društva v Ribnici, Kočevju, Novem mestu, Kostanjevici, Črnomlju in Straži, ki so kmalu začela sodelovati na tako imenovanih medklubskih akcijah. Te so bile pretežno namenjene raziskovanju zahtevnih jam ali brezen, na katere so bili vabljeni tudi izkušeni slovenski jamarji. Stane Klepec mi je posredoval zapiske iz štirih akcij. Prva je bila organizirana leta 1966 v Rajcu, druga 1967 v Zburah, tretja 1970 na širšem območju Bele krajine in zadnja 1978 na Miklarjih, ko se je začelo razmišljati o rednih srečanjih dolenskih jamarjev.

V začetku leta 1979 je bil sprejet samoupravni sporazum o ustanovitvi in delu dolenskih jamarskih taborov. V sporazumu so zapisana pravila obveščanja, organizacije in financiranja taborov. Navedeno je, da so tabori organizirajo zato, da se vsaj enkrat letno izmenjujejo izkušnje pri raziskovanju in obvladovanju tehnike, ter da se krepí povezanost med jamarji. Prav tako je bilo dogovorjeno, da so načrti in zapisniki, ki nastanejo na taboru, last kluba organizatorja tabora.

Prvo srečanje je organiziralo Društvo za raziskovanje jam Kočevje v spomin na tragično preminule jamarje. Imelo je že vse elemente v sporazumu določenih jamarskih taborov. "Bilpa 79", kot se je srečanje imenovalo, je trajalo tri dni. Prvi dan so se jamarji zbrali in vzpostavili prve stike. Drugi dan je bilo nekaj zanimivih predavanj in nato praktično preverjanje pridobljenega znanja. Tretji dan je bila komemoracija ob odkritju spominske plošče ponesrečenim jamarjem, v popoldanskem času pa so jamarji odšli.

Na drugem taboru "Bela krajina 80", v organizaciji Belokranjskega jamarskega kluba Črnomelj, se je že uveljavil dogovorjen princip vsakoletnih srečanj, ki so jih izmenično organizirale dolenske jamarske enote. Vsi trije dnevi so bili namenjeni raziskovanju ali obiskovanju bližnjih jam in brezen.

Tretji tabor je organiziral Klub jamarjev Kostanjevica na Krki, ki je ob tej priložnosti izdal bilten in pripravil razstavo. Tridnevno srečanje je bilo, tako kot predhodno, namenjeno raziskovanju, a tokrat jam in brezen na Gorjancih.

Četrty in peti tabor, ki sta ju organiziral DZRJ Ribnica, leta 1982 in Jamarsko društvo Straža, leta 1983, sta bila, tako kot oba predhodna, namenjena raziskovanju jam in druženju jamarjev, s tem da je bila na petem taboru prvič razvita zastava Dolenskih jamarskih taborov.

Šesti tabor je leta 1984 organiziral naš klub v Dolenskih Toplicah. Pripravili smo predavanja o nastanku jam in fotografiranju v jamah, s praktičnim preverjanjem teorije v okoliških jamah. Prvič je bil tabor organiziran samo v dveh dnevih, tako da smo drugi dan pred odhodom predstavili še tovariško pomoč in reševanje iz jam.

Sedmi tabor je interventno organiziralo DZRJ Kočevje namesto Črnomaljšcev, trajal pa je samo en dan. Namenjen je bil raziskovanju in merjenju jame Lobošgrote in Vančeve jame.

Osmi tabor je nato organiziral Belokranjski jamarski klub na Tanči gori, kjer smo dva dni raziskovali jame in nabirali gobe.

Deveti tabor so septembra 1987 organizirali kostanjeviški jamarji, trajal pa je tri dni. Poleg druženja in izmenjave izkušenj smo na taboru tudi izmerili jamo Kreščak in obiskali brezno Pikel.

Deseti tabor je bil julija 1988 v Ribnici, poleg druženja in izmenjave izkušenj je program

vključeval ogled zahtevnega brezna Žiglovica ter Podstensko jamo.

Na enajstem taboru so se prvič opravljali izpiti za mlajše jamarje po programu JZS, ustanovila pa se je tudi regijska reševalna služba v okviru Jamarske reševalne službe Slovenije. Tabor je organiziralo straško društvo.

Dvanajsti tabor smo ponovno organizirali mi. V enem dnevu smo na Gorjancih izvedeli izpite za mlajše jamarje in predstavitev reševalnih tehnik.

Z dvanajstim taborom se je leta 1990 prekinilo zaporedno menjavanje klubov pri organizaciji taborov. Tako smo naslednje leto ponovno mi organizirali srečanje jamarjev ob vaji Jamarske reševalne skupine Dolenjske in Bele krajine na Srobotniku. Tudi leta 1992 smo ob praznovanju 30-letnice kluba prevzeli organizacijo srečanja v Luknji, kjer smo izvedli izpite za mlajše jamarje, vajo iz reševanja, obisk jame ter družabno srečanje ob obletnici.

Leta 1993 so ribniški jamarji organizirali 13., 14. ali celo 15. dolenjski jamarski tabor, kot je pisalo na vabilu. Na enodnevnem srečanju so bil izveden izpiti za mlajše jamarje in prikazano snemanje ponesrečenca z vrvi.

V letu 1994 je Klub jamarjev Kostanjevica v okviru 19. srečanja slovenskih jamarjev

Št.	Datum	Organizator	Kraj tabora	Dogajanje
1	25 - 27. 6. 1979	Kočevje	Bilpa	Predavanja - prva pomoč, arheologija. Odkritje spominske plošče
2	4 - 6. 7. 1980	Črnomelj	Miklarji	Raziskovanje jam in brezen ter obisk Kaščice
3	19 - 21. 6. 1981	Kostanjevica	Kostanjevica	Raziskovanje jam in brez, izdaja biltena in priprava razstave
4	25 - 27. 6. 1982	Ribnica	Francetova jama	Raziskovanje Velikega brezna na Šušnja in Jelenovega žleba. Objava članka v reviji Obramba
5	3-5.6.1983	Straža	Srobotnik	Obisk bližnjih jam
6	23 - 24. 6. 1984	Novo mesto	Dolenjske Toplice	Obisk jam Jazbina, Ahnenloch, Pihalnik. Predavanja speleogeneza, fotografiranje v jamah in prikaz tovariške pomoči
7	9. 11. 1985	Kočevje	Dolga vas	Lobošgrote in Vančeva jama
8	1. 6. 1986	Črnomelj	Tanča gora	Kaščica, nekaj novih jam
9	11-13.9. 1987	Kostanjevica	Kostanjevica	Raziskave jame Kreščak, obisk Kostanjeviške jame in brezna Peke
10	17-19.6. 1988	Ribnica	Francetova jama	Obisk Žiglovice in Podstenske jame ter meritve v Lobošgrote
11	1.7.1989	Straža	Srobotnik	Izpiti za mlajšega jamarja, posvet o reševalni skupini, obisk Velike Prepadni
12	9.6. 1990	Novo mesto	Miklavž na Gorjancih	Izpiti za mlajšega jamarja, prikaz reševal Obisk Trdinovega vrh in Gabrske jame
13	30. 11. 1991	Novo mesto	Srobotnik, Dolenja Straža	Skupaj z vajo reševalne skupine Dol. in BK v Veliki prepadni
14	28.11. 1992	Novo mesto	Baza 20	V okviru praznovanja 30-letnice kluba izpiti za mlajšega jamarja in prikaz reševanja
15	19. 6. 1993	Ribnica	Travna gora	Izpiti za mlajšega jamarja, prikaz snemar ponesrečenca z vrvi
16	1994	Kostanjevica	Kostanjevica	Skupaj z 19. srečanjem slovenskih jamar Izpiti za mlajšega jamarja
17	1996	Črnomelj	jama Malikovec	Izpiti za mlajšega jamarja

organiziral tudi dolenski jamarski tabor z izpiti in delovnim sestankom.

Leta 1995 ni bilo srečanja dolenskih jamarjev, naslednji tabor pa je bil leta 1996 v Semiču, v organizaciji Belokranjskega jamarskega kluba Črnomelj, ponovno z izpiti za mlajše jamarje.

Tabor v Semiču je bil tudi zadnji od srečanj z nazivom Dolenski jamarski tabor. Tradicionalni tabori so izgubil svoj pomen, saj z razvojem raziskovalne tehnike ni bilo več potrebe po skupinskih raziskavah jam in brezen, pojavila pa se nuja po preverjanju znanja na regijskih izpitih. Z racionalizacijo in s poenotenjem sistema izobraževanja so bili regijskih izpiti ukinjeni, tako da ni bilo več potrebe po organizaciji taborov. Pomemben vzrok za prekinitev večletne tradicije druženja pa je gotovo tudi zmanjšana jamarska aktivnost jamarskih sredin v Kočevju, Črnomlju in Straži.

Sodelovanje jamarjev in društev v slovenskem merilu seveda medtem ni zamrlo, saj denimo, pri nas deluje regijska reševalna skupina, skupaj odkrivamo nove in nove rove, izmenjujemo znanja in izkušnje. Mogoče bi ne bilo slabo ponovno pripraviti tudi še kakšen dolenski jamarski tabor!

Skupinski posnetek s tabora v Kostanjevici na Krki leta 1981.

Arhiv JK Kostanjevica na Krki

Štirnica - raziskovanje najglobljega brezna Kočevskega roga

Darko Hribar

Raziskovanje brezna Štirnica se je začelo leta 2000, ko smo imeli poleti jamarski tabor na Planini pod Mirno goro. Tamkajšnji revirni gozdar Matjaž Longar iz Žužemberka nam je poleg ostalih jam pokazal tudi Štirnico. Potem ko nam je povedal, da pozimi iz nje piha in se vali sopara, nam je bilo jasno, da se nekje v globini skrivajo večji podzemski prostori.

16. julij 2000 – Dosežemo globino 70 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Miro Robek, Darko Hribar

Prvi vstop v Štirnico se je torej zgodil na jamarskem taboru na Planini. Po prvem pogledu vhodnega dela jame z reflektorjem smo skozi majhen vhod presodili, da imamo opraviti z bolj horizontalno jamo. Videti je bilo, da se po nekaj metrih jama obrne v vodoraven meandrasti del, zato smo se odločili, da vrtnalnik vzame ekipa, ki je odšla v bolj zahtevno brezna, ne daleč od nas. V Štirnico smo tako zlezli kot prvo pristopniki. S sabo smo imeli le opremljevalni ročni komplet in nekaj metrov vrvi, saj nismo pričakovali vertikal. Postopoma smo se spustili kakih 15 metrov, kjer nas je zaustavila manjša in težko preplezljiva stopnja. Nabili smo prvi svedrovec na roke in se spustili v globino do prekrasnega meandra z imenom Počivališče, ki me je spominjal na visokogorska brezna. Do dva metra širok meander nas je po desetih metrih pripeljal do brezna velikih razsežnosti. Tu smo šele doumeli, da imamo opraviti z globokim in zahtevnim breznom. Ker nam je primanjkovalo prave opreme, se je Frenk odpravil ponjo, midva pa sva pričela nabijati svedrovce. Z novimi metri vrvi smo se tako spustili na dno 48 metrske vertikale, sicer tipičnega korozijskega brezna. Poimenovali smo ga Možato brezna zaradi velikega votlega oboka ob steni brezna, kjer skozenj pada v globino pršča voda. Prišli smo do ogromnega Meandra, kjer so bile opazne sledi vodnega toka. Voda je tekla po dnu Meandra in izginjala med podornim kamenjem v globino, od kjer je vel značilen jamski preprih. Slutili smo, da se za ožino skriva ogromen podzemski prostor. Po poskusu prodora skozi ozek in zablaten meander sem hitro spoznal, da je preozko. Splezal sem še po Meandru navzgor do police z manjšo dvoranico, kjer smo zaključili z raziskovanjem. V tabor smo se vrnili s spodbudno novico, da smo našli brezna s perspektivnim nadaljevanjem na globini 70 metrov.

23. julij 2000 – Ostajamo na globini 70 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Marko Pavlin, Mateja Luzar, Darko Hribar

V jamo smo se odpravili z namenom, da razširimo nadaljevanje na dnu Meandra na globini 70 metrov. S sabo smo vzeli bencinski vrtalnik, ki pa je v globini zatajil. Ponovno sem splezal po Meandru navzgor do police z manjšo dvoranico. Opazil sem, da se Meander dviga v višino kot kamin. Marko mi je z reflektorjem osvetlil meandrasti kamin, tako da sem na višini kakih 10 metrov opazil dokaj veliko okno, do katerega pa se nisem povzpел. Odpravili smo se proti površju. Med premagovanjem 48 metrov globoke vertikale mi je Marko, ki je plezal nad mano, osvetlil drugo stran Možatega brezna. Že na prvi akciji se mi je dozdevalo, da vzporedno poteka še eno brezno, vendar zaradi slabe osvetljenosti takrat to ni bilo razvidno. Sedaj je bilo jasno, da je na drugi strani še nekakšna dvorana, a pogled na blatne stene ni dajal velikega upanja po nadaljevanju.

Darko v Štirnici.

Foto: Mihael Rukše

27. julij 2000 – Zmanjka vrvi, po prečenu Meandra ostajamo na globini 70 metrov

Udeleženca: Silvo Kristan, Darko Hribar

V jamo sva odšla z namenom, da preplezava kamin nad meandrom do okna, kjer bi lahko bilo nadaljevanje. S tehničnim plezanjem sva po blatnem kaminu hitro prišla skozi okno v podorno dvorano. Nad nama se je odpiral kamin. Domnevala sva, da je povezan z Možatim breznom, iz katerega sva priplezala. Pregledal sem dno dvorane, ki ga je prekrivalo blatno podorno kamenje in veliki bloki. Nasmehnila se mi je sreča, saj sem ob steni opazil nadaljevanje. Spustil sem se skozi in nekaj metrov nižje spet pristal na podornih skalah. Tu se je odprla večja dvorana, ki se je razcepila v tri brezna. Po vrvi sem se spustil poševno po podoru do roba. Opazil sem, da se na desni steni odpira brezno, v katerega bi se lahko stekal neprehodni meander iz Možatega brezna. Poiskal sem »jamski globinomer« in izmeril

globino. Obstal sem kot vkopan, saj nisem mogel verjeti, da bo kamen padel tako globoko. Ocenil sem, da je brezno globoko vsaj 60 metrov. Navdušena nad uspehom sva zapustila jamo, saj sva našla novo, lažjo pot v globine, brez napornega širjenja meandra.

19. avgust 2000 - Zmanjka nam vrvi, dosežemo globino 130 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Mihael Rukše, Tanja Rukše, Igor Nose, Silvo Kristan, Marko Pavlin, Mateja Luzar, Darko Hribar

Da bi raziskali perspektivna nadaljevanja, smo organizirali tabor. Z Mihaelom sva odšla v brezno, ki sva ga odkrila s Silvom na zadnji akciji, ostali pa so začeli meriti jamo. S sabo sva vzela nekaj manj kot sto metrov dolgo vrvi. V brezno se je z opremljevalno tehniko spustil Miha, jaz pa sem nemiren čakal na poziv »prosto«. Naenkrat sem zaslišal navdušene Mihove klice: »Ogromno brezno, z velikimi bloki zagozdenimi nad glavo. Brezno je brez dna!» Ko sem zaslišal »prosto«, sem se nemudoma prevesil v brezno. Končno se je pokazalo dno in drug za drugim sva sestopila z vrvi. Ugotovila sva, da še nisva stopila na dno, ampak le na veliko polico, kjer se v plitvem jezercu nabira kristalno čista voda, kot nalašč za menjavo karbida. Brezno se je nadaljevalo mimo police v temačno globino. Ugotovila sva, da nama je za napredovanje zmanjkalo vrvi, saj je jamarski globinomer pokazal, da je do dna vsaj še 25 metrov. Previdno sva se vrnila z dosežene globine 130 metrov, ostala ekipa pa je ta čas že izmerila jamo do globine 70 metrov.

20. avgust 2000 Tabor – Dosežemo globino 160 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Mihael Rukše, Tanja Rukše, Darko Hribar

Prebudili smo se malo utrujeni, ne zaradi jame, ampak zaradi manjšega nočnega proslavljanja pred šotori, ker jama "leti" še naprej; nekateri skeptiki pa so odšli domov. V jamo smo se odpravili z novimi vrvmi in merilnim kompletom. Odšel sem zadnji v jamo, da bi prečil Možato brezno. S sabo sem vzel le ročni opremljevalni komplet. Po mučnem odletavanju nazaj v vertikalno ter zabijanju svedrovcev, mi je le uspelo prečiti brezno v dolžini

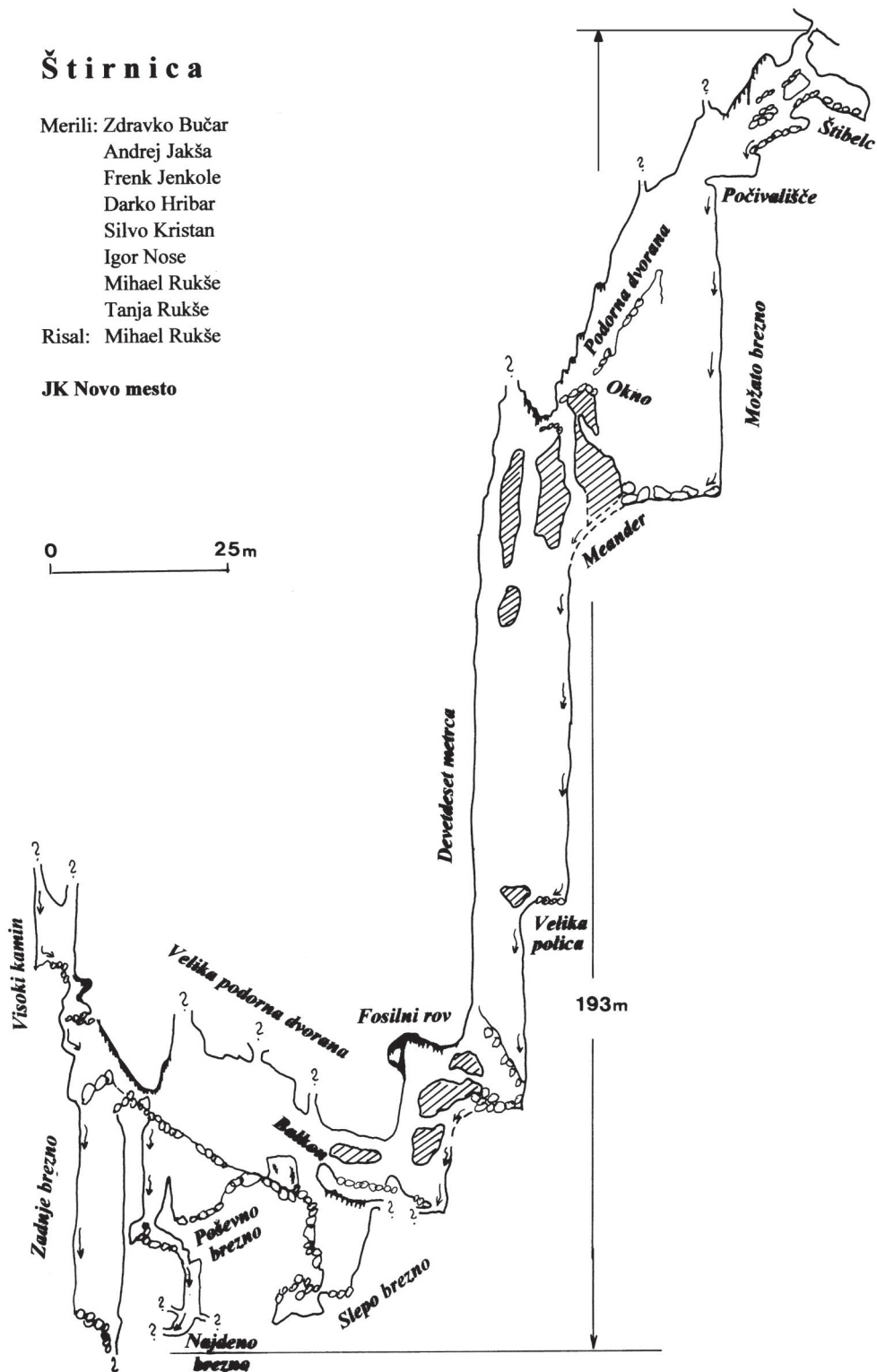

Darko v ožini. Foto: Mihael Rukše

Štirnica

Merili: Zdravko Bučar
 Andrej Jakša
 Frenk Jenkole
 Darko Hribar
 Silvo Kristan
 Igor Nose
 Mihael Rukše
 Tanja Rukše
 Risal: Mihael Rukše

JK Novo mesto

kakih 15 metrov. Kot sem pričakoval, sem prišel v Podorno dvorano, ki sva jo raziskala s Silvom. Tako sem skrajšal in olajšal pot do nadaljevanja. Pohitel sem za raziskovalno ekipo in pod mogočno vertikalno Devetdeset metrcov na dnu uzrl tri majhne lučke. Ekipa se je že vračala z raziskovanja in opravljala meritve novih delov. S sabo so prinesli veselo novico, da so zopet podcenili globino brezna in vzeli premalo vrvi. Pri spustu v brezno, kjer sva se ustavila z Mihaelom, so prišli do dna, meter pa je pokazal še nadaljnjih 30 metrov. Tu voda izginja v meandrasti razpoki, nadaljevanje pa pelje skozi ozek in blaten rov v nove dele. Po nekaj metrih se razpre v zelo lep in velik vodoraven fosilni rov, dolg kakih 15 metrov. Na koncu rova, ki prehaja v brezno, je 6 metrov visok kapniški steber. Prav na globini 160 metrov, je zopet zmanjkalo vrvi.

27. avgust 2000 – Spet nam zmanjka vrvi, dosežemo globino 186 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Mihael Rukše, Darko Hribar

V jamo smo se odpravili z novimi vrvmi in nadaljevali na globini, kjer je zmanjkalo vrvi. Mihael se je spustil naprej in že po kratki stopnji 10-tih metrov stopil na tla. Medtem, ko sva se s Frenkom pripravljala za spust, je Mihael že pregledal okolico. Še preden sem stopil z vrvi, sem ga vprašal: »Ali kam gre?« Odgovoril je le: »Nič se ne vidi naprej!« Razočaran sem začel preklinjati, zakaj imamo ravno mi tako smolo, da se nam pred nosom zapirajo nadaljevanja. Ko sem se spustil do dna, me je presenetila temina novega brezna, ki se je odpiralo pred mano: "Res se nič ne vidi!" Vrnili smo se po vrv, najprej smo pregledali desni rov, ki se je kot širok meander blago spuščal 10 metrov do manjšega jezercja. Iz njega je odtekala voda v ozek kanal, ki se je nižje razširil. Ocenili smo, da gre tudi tu jama naprej, in se vrnili do bolj obetavnega brezna, pravzaprav Velike podorne dvorane, v katero smo se spustili 5 metrov nižje. Pregledali smo dno in se navdušeno pogovarjali, v katero od treh brezen, ki se ponujajo naj se spustimo. Zopet nam je zmanjkovalo vrvi, zato smo se odločili za najbližjega. Spustili smo se do dna 15 metrov globokega Slepega brezna, kjer nas je pričakala neprehodna, vendar obetavna ožina. Vrnili smo se v Veliko podorno dvorano ter se povzpeli po robu stene nad Poševno brezno. Ko smo priplezali po brežini 15 metrov višje, se je pred nami odprla lepa dvorana, vsa razpokana z gladkimi stenami, za vsem tem pa globoko brezno. Z našim globinomerom smo ocenili globino na 20 do 25 metrov. Nad breznom se je dvigal visok kamin, ki smo ga poimenovali Visoki kamin, perspektiven in tehnično preplezljiv. Torej dovolj dela za novo akcijo.

3. september 2000 – Dosežemo rekordno globino 193 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Marko Pavlin, Mateja Luzar, Miro Robek, Zdravko Bučar, Tadej Krevs, Andrej Jakša, Darko Hribar

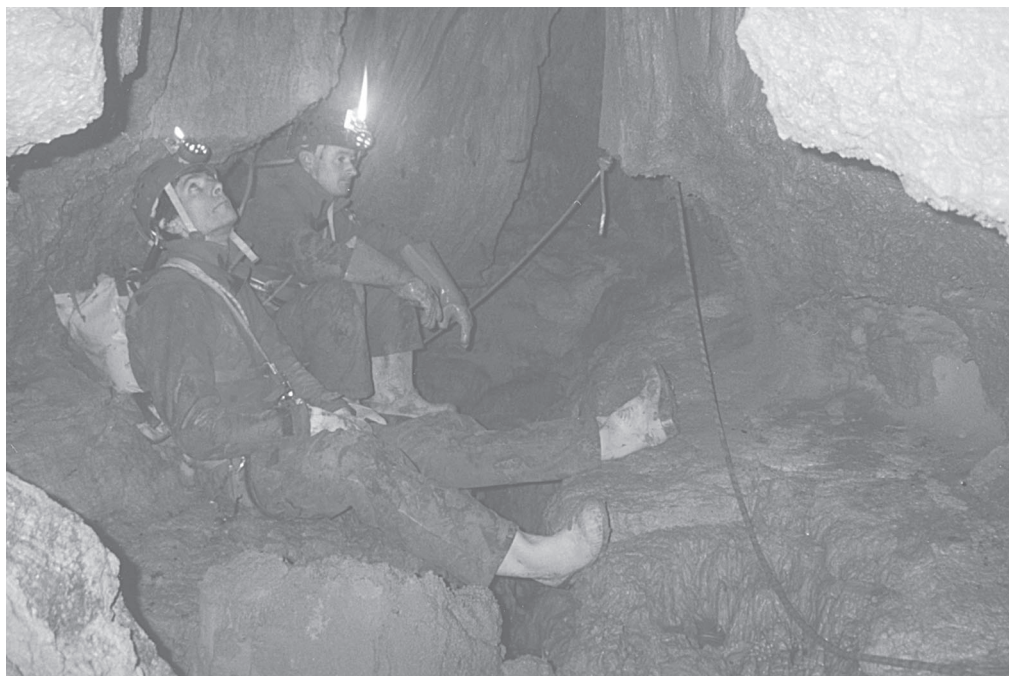
Organizirali smo akcijo s široko zasedbo, da bi napredovali pri širjenju ožin, plezanju Visokega kamina in raziskavah Zadnjega brezna. Razdelili smo se na raziskovalno, merilno in tehnično skupino. Z raziskovalno ekipo smo opremili Zadnje brezno na koncu Velike podorne dvorane. Tam nas je pričakal podor, pod katerim se očitno skriva nadaljevanje. Začeli smo kopati in prišli 1,5 metra pod podorno kamenje v majhen prostorček, kjer se nisem počutil varno, zato sem ga previdno zapustil. Za nami je že prišla merilna ekipa, mi pa smo odšli plezat Visoki kamin. Po nekaj pritrdiščih sem prišel na prvo stopnjo kamina, ki visi nad 33 metrov globokim Zadnjim breznom. Pomaknil sem se nazaj v notranjost kamina,

kjer je bil kakih 8 metrov dolg meander in kompaktno dno. Tu se je kamin zopet dvignil nekaj metrov višje, do druge stopnje, od koder je intenzivno pritekala voda. Očitno je bilo brezno, v katerega sem prodiral navzgor, povsem ločeno od drugih. Zmanjkalo nam je časa, zato sem se vrnil v Veliko podorno dvorano, kjer nas je že čakala tehnična ekipa. Ožina, ki so jo širili v večjem meandru pod kapniškim stebrom, ni bila prebita zaradi posebne sestave kamnine. Skupaj smo malicali in se vrnili. Ob opazovanju Velike podorne dvorane smo ugotovili, da so se ob njenem nastanku združila prej tri povsem ločena brezna.

10. september 2000 – Ostajamo na globini 193 metrov

Udeleženci: Marko Pavlin, Mateja Luzar, Mihael Rukše, Silvo Kristan, Darko Hribar

Najmanj uspešna akcija doslej. Vsi prehodi in nadaljevanja, ki smo jih razširjali, so se zožili in zaprli. Marko, Mateja in Mihael so odšli širit ožino pod kapniškim stebrom, s Silvom pa sva raziskala stransko brezno na globini 65 metrov pod prehodom pod Podorno dvorano. Po pregledovanju brezna in okoliških dvoran je postalo jasno, da je bila to v bistvu ena sama velika dvorana meandrustega značaja. Vse dvorane, prostori in manjša brezna se tako nahajajo med podornim kamenjem, ki se je na nekaterih ožjih delih zagostilo, zato so med njimi nastali prostori. Izmerila sva še eno podobno brezenca in odšla do druge ekipe na dnu, ki je pod Balkonom pred Veliko podorno dvorano raziskovala Slepno brezno. Uspelo se jim je prebiti naprej, vendar se je rov kmalu zaprl. Odšli smo še v srednje, Poševno brezno, ki je povsem ločeno od drugih. Tudi vanj intenzivno priteka voda. Pri kopanju in iskanju nismo imeli uspeha, čeprav smo občasno slutili preprih. Odnehali smo in pustili delo za naslednjič, ko se odpočijemo in bistro premislimo, v katerem grmu tiči zajec.

Andrej in Darko pred vstopom v Možato brezno. Foto: Mihael Rukše

7. oktober 2000 – Nadaljevanje na globini 180 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Andrej Gašperič, Mihael Rukše, Darko Hribar

Z Andrejem sva ponovno odšla v Zadnje brezno na koncu Velike podorne dvorane in se skušala prebiti naprej med steno in podornim kamenjem. Ugotovila sva, da podor močno pritiska v kompaktno steno brezna, zato bi vsakršno razbijanje in širjenje lahko povzročilo premik. Prekinila sva z delom in odšla v Veliko podorno dvorano. Tu sta delo končala tudi Mihael in Frenk, ki sta v srednjem Poševnem breznu prekopala dno, a nadaljevanja ni bilo. Naredili smo načrt za nadaljnje raziskovanje. Z Mihaelom sva ponovno odšla v Visoki kamin, kjer smo se ustavili zadnjič. Uspelo nama je preplezati še kakih 15 metrov, do višine 30 metrov, kjer naju je ustavila zahtevna in visoka stopnja. Frenk in Andrej sta ponovno poskusila v Poševnem breznu Velike podorne dvorane. Ko sta že obupala, sta nenadoma med metanjem kamenčkov v špranje obmirovala in prisluhnila. Planila sta pokonci, saj je en kamenček našel pot v globino! Takoj smo se lotili odpiranja. Po mučnem ročnem širjenju se nam je uspelo prebiti v globino, kjer se je pod majhno dvoranico odpirala nova ožina. Bila je dovolj velika, da smo jo lahko delno osvetlili z reflektorjem. Opazili smo dovolj široko in aktivno brezno, kamor izginja voda. Ocenili smo, da je globoko vsaj 15 metrov, skratka dovolj za nadaljevanje. Iz jame smo odrinili potešeni in zadovoljni, da se lahko naslednjič vrnemo, razširimo ožino in gremo naprej.

Ali sem že dovolj razširil? Foto: Mihael Rukše

18. november 2000 – Pridemo ponovno na globino 193 metrov

Udeleženci: Frenk Jenkole, Mihael Rukše, Darko Hribar

Vrnili smo se širiti ožino, ki zapira pot v Najdeno brezno na dnu Poševnega brezna. Po kakih dveh urah nam jo je uspelo razširiti toliko, da smo se splazili skozenjo in se spustili naprej. Na dnu nas je zopet zaustavil meander. Ocenili smo, da bo v širjenje treba vložiti verjetno veliko dela, če ga bomo hoteli premagati in tako doseči rekordno globino 200 metrov. Meander je prepihan in aktiven in tudi perspektiven za nadaljnje delo. S stropa močno prši voda, zato sva bila v nekaj minutah povsem premočena. Očitno bo za nadaljnje delo treba počakati na ugodne vremenske razmere.

11. februar 2001 – Ostajamo na globini 193 metrov

Udeleženci: Marko Pavlin, Mateja Luzar, Tone Oberstar, Franci Kljun, Frenk Jenkole, Darko Hribar

V jamo smo odšli z namenom, da razširimo meander v novoodkritem Najdenem breznu ter preplezamo Visoki kamin. Razdelili smo se v dve ekipi. Marko, Mateja in Tone so odšli širit meander, Frenk, Franci ter jaz pa plezat kamin. Prva stopnja, ki nas je zadnjič zaustavila, nam je dala kar precej dela, preden smo ji bili kos. Naprej je šlo lažje. Ozek meandrast kamin se je blago dvigoval in se po kakih 15 metrih zaprl s podorom. Kamin se torej na višini 45 metrov konča. Vrnili smo se v Veliko podorno dvorano. Tu nas je čakala prva ekipa, ki je delo predčasno zaključila zaradi močnega pršenja vode v Najdenem breznu. Treba bo počakati na najbolj ugodne vremenske razmere.

25. in 26. avgust 2001 – Širjenje meandra na dnu

Udeleženci: Marko Pavlin, Mateja Luzar, Vinko Mihelčič, Miro Robek, Tone Oberstar, Zdravko Bučar, Andrej Gašperič, Mihael Rukše, Frenk Jenkole, Darko Hribar

Končno smo dočakali ugodne vremenske razmere. Organizirali smo tabor s petimi ekipami, ki bodo delale v jami po 5 ur. Prva sva se spustiva v brezno Miro in jaz. Ko sva prišla na dno, me je res presenetilo popolnoma suho Najdeno brezno. Z veseljem sva se lotila dela. Kamnina je bila zelo trda, zato nama je po nekaj urah dela uspelo meander razširiti le 70 cm v dolžino. Za nama sta prišla na vrsto Marko in Mateja. Prenesla sva izkušnje in se vrnila na površje, kjer se je Tone že pripravljala za spust. Ker ni imel spremljevalca, sem se odločil, da se po dobri malici vrnem z njim v brezno. Tudi Marko in Mateja sta meander podaljšala za kakih 70 cm, tako da sva s Tonetom zagnano nadaljevala. Meander sva razširila zopet za kakih 70 cm. Po spuščanju glasovnih signalov sva ugotovila, da verjetno že slišiva odmev na drugi strani, ki naj bi bil po najini oceni oddaljen približno 3 metre. Meander je bil zdaj prebit 2 metra v dolžino. Najin delovni čas je potekel, četrte ekipe pa ni in ni bilo. Odločila sva se, da odideva iz jame, saj je bila ura že krepko čez polnoč. Ko sva prišla v Veliko podorno dvorano sva zaslišala četrto ekipo, ki so jo tokrat sestavljali Zdravko, Mihael in Andrej. V načrtu so imeli razopremiti preplezani Visoki kamin ter nadaljevati delo v meandru. Ostalo je malo opreme za širjenje meandra, zato smo pričakovali, da se bodo vrnili iz jame prej. To se ni zgodilo, zato smo se bali, da se mogoče komu ni kaj zgodilo. Skoraj smo se že začeli pripravljati za morebitno posredovanje, ko so se zjutraj na srečo le prikazali. V brezno sta se nato podala še Tone in Frenk, ki sta iz jame odnesla opremo.

Delo na dnu Štirnice bomo seveda nadaljevali.

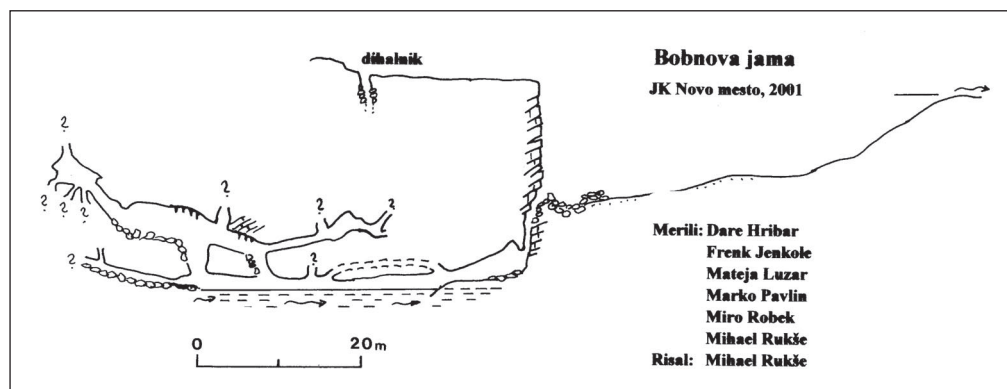
Odkritje Bobnove jame

Frenk Jenkole in Marko Pavlin

Presihajoči potok Šica s številnimi bruhalniki, ki se v reko Krko izliva pred vasjo Jama pri Dvoru, je zelo zanimiv kraški pojav. Ob večjih vodostajih pokaže vso svojo moč in velikost vodnega zaledja, ki tisočletja napaja izvire po človeku neznanih podzemnih rovih. Prav ti, človeški nogi in očesu nedostopni podzemni hodniki v jamarjih budijo nemir in željo, da bi vstopili v podzemni labirint rogov, ki jih je voda izdolbla skozi stoletja. Šici in njenim bruhalnikom smo zato v letu 2001 posvetili veliko raziskav.

V strugi Šice smo doslej odprli tri vhode v bruhalnike. Najgloblje nas je pripeljal Bruhalnik na robu gozdiča (Šica 1), iz katerega ob večjih vodostajih močno bruha voda. Raziskovali smo ga v sušnem obdobju in se dokopali do globine 22 metrov. Možno nadaljevanje nam je v vodoravnem delu onemogočil sifon. Zaradi tega nismo bili zaskrbljeni, saj nas je v bližini čakalo še kar nekaj podobnih neodprtih bruhalnikov.

Že na naslednji akciji smo pričeli odpirati vhod Bruhalnik na travniku (Šica 2). V globino smo se težko prebijali. Pri zahtevnem delu smo si pomagali tudi s traktorjem in hidravliko, saj smo le tako lahko izvlekli zagostene težke kamne, ki so nam zapirali prehode. Voljo in moč so nam vlile izvedene meritve v Bruhalniku na robu gozdiča, ki so kazale, da se vodoravni del usmerja proti vходу Bruhalnika na travniku. Tako smo dobesedno kopali do globine 15 metrov, nato pa skoraj obupali. Pogostim akcijam v okolici Šice je sledil nekajmesečni premor.

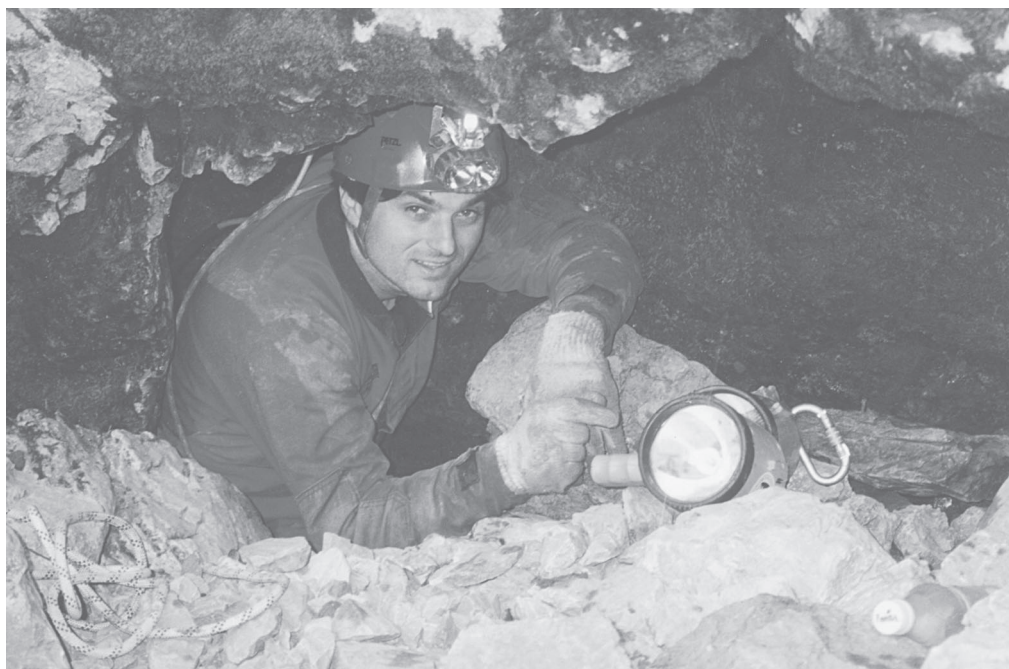

V okviru dvodnevne tabora 19. in 20. maja 2001, na katerem smo poizkusili prečrpati sifon v Rivčji jami, so se po neuspelem poizkusu Frenk Jenkole, Robi Berkopec ter Borut Glavan odločili, da bodo začeli raje odkopavati največji bruhalnik v strugi Šice – Bobnovo jamo. Po pripovedovanju domačinov so namreč nekoč na dnu 15 metrov globoke Bobnove jame v globino vodile stopnice vse do podzemske vode. Po 3 urah garanja, jim je uspelo prodreti 1,5 metra globoko, kjer so zaznali močan prepih.

Naslednji dan – nedelja. Na gospodov dan smo se iz šotorov izvlekli šele ob devetih ter se po zajtrku razdelili v dve skupini. Ekipa v sestavi Mateja Luzar, Andrej Erpe ter Marko Pavlin je nadaljevala z odpiranjem bruhalnika v Bobnovi jami in se prebila še 1,5 metra globlje do trde kompaktne skale. Prehod nam je onemogočala dvometrska ožina, pod katero se je brezno precej razširilo. Čutiti je bilo močan prepih, zato smo sklenili, da se izplača vztrajati, saj naj bi po pripovedovanju domačinov kmalu prišli do stopnic, o katerih pa ni bilo ne duha ne sluha.

Darko Hribar, Frenk Jenkole, Miro Robek, Miha Zadravec, Borut Glavan, Robi Berkopec ter Mitja Zadravec smo med tem poizkušali prečrpati sifon v Bruhalniku na robu gozdiča s potopno črpalko. Ko je že kazalo, da nam bo uspelo, je izčrpana voda po drugi strani pritekla nazaj v sifon. Nedelja se je bližala koncu, zato smo pospravili tabor in se dogovorili za naslednjo akcijo.

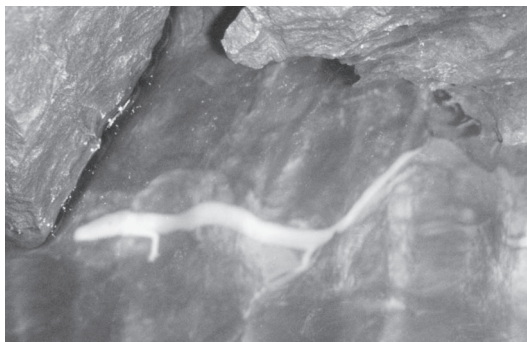
Že teden dni kasneje smo se 27. maja ob 8. uri zbrali Dare, Mateja ter Marko in pričeli s širjenjem. Ožina se je trmasto upirala, vendar je bitko dobivala naša trma in prepričanje o dolgo iskanem vhodu v podzemni sistem. Ob 11. uri se nam je pridruži še Frenk in skupaj smo vztrajno izmenoma širili ožino, ki je le stežka popuščala. Ob 16. uri smo zaključili z delom in naveličani odšli na pijačo. Prepričani smo bili, da nam naslednjič preboj uspe.

Frenk v vhodnem delu Bobnove jame po dvodnevem odpiranju. Foto: Marko Pavlin

Naslednji vikend nam je dogovorjeno akcijo preprečilo deževje. Narasla voda je tekla iz vhoda in se izgubljala na drugi strani vrtače. Po telefonu smo se dogovorili, da Dare ter Frenk spremljata vodostaj. Čeprav podatki o stanju vode niso bili preveč vzpodbudni, saj je bila gladina vode še v petek 1,5 metra pod vhodom, se je neučakana ekipa v isti sestavi že v nedeljo, 10. junija, lotila dela. Trdo smo delali do 14. ure, ko se mi je zazdelo, da bi se že lahko preerinil skozi. Deset minut kasneje smo že vsi štirje stali v manjši dvoranici pod ožino na ogromnem balvanu. Bili smo kot na samotnem otoku, saj je visoka voda naokoli preprečevala nadaljnje prodiranje. Strinjali smo se, da bo za naslednje raziskave potrebno počakati na precej nižji vodostaj.

Razmere so bile kmalu ugodne, zato smo že 16. in 17. junija 2001 organizirali dvodnevni tabor. Ekipa v sestavi Frenk Jenkole, Mateja Luzar, Darko Hribar, Mihael Rukše, Borut Glavan, Robi Berkopec in Marko Pavlin smo v jamo vstopili ob 11.30 uri. Hitro smo prišli do dvoranice, ki smo jo odkrili na prejšnji akciji. Tokrat je bila razmeroma suha, zato smo lahko nadaljevali po 10 metrov dolgem in 3 metre širokem rovu, do prostorne Prve dvorane. Dobrih 15 metrov dolgo in 5 metrov široko dvorano je preplavljalo jezero. Oblečeni v neoprenske obleke smo drug za drugim zaplavali in pregledali celotno površino jezera. Ugotovili smo, da nam previsoka voda onemogoča nadaljevanja. Nepregledan je ostal le še rahlo navpični rov na levi strani jezera, v katerega je splezal Miha, ki je pred tem s kamero spremljal dogajanje v jami. Kmalu smo zaslišali njegov glas in zagledali medlo svetlobo njegove luči na drugi strani potopljene stene. Z njegovo pomočjo smo se potopili na dah in izplavali v rovu zalitem z vodo. Po 15 metrih plavanja smo prišli do kopnega, kjer smo se povzpeli po blatnem pobočju, nato pa nas je 2 metra nižje zopet pričakal vodni rov – Olimpijski bazen. To je dobrih 15 metrov dolg vodni rov, širok 2 do 3 metre, ki nas je pripeljal v suho Podorno dvorano. Tu smo opazili ozek rov premera 40 centimetrov, iz katerega je pritekala voda. V tolmunčku pred rovom je bilo večje število človeških ribic, zato smo ga poimenovali Rov človeških ribic. Pregledali smo še celotno Podorno dvorano, v kateri smo našli nekaj perspektivnih nadaljevanj, nato pa previdno odšli iz jame. Veselo novico o odkritju smo sporočili logistični ekipi pod vodstvom Vinka, ki je v tem času že postavila lično mizo in klopi. Seveda smo odkritje primerno zalili in se z nasmejanim Daretovim kolegom Jožetom zabavali do zgodnjih jutranjih ur. Še istega dne smo se razdelili v dve skupini. Prva je odšla širiti ožino na koncu Podorne dvorane, druga pa je merila jamo. Obe sta predčasno končali svoje delo zaradi močnega naliva zunaj. Med tednom sta Dare in Frenk spremljala nivo vode

Eden izmed mnogih primerkov človeške ribice.

Foto: Darko Hribar

v jami in ugotovila da se ob večjih nalivih nivo dvigne do 9 metrov, pada pa 2 do 3 metre v 24 urah.

Vesetje ob odkritju jame se še ni poleglo, zato smo že naslednji teden, 24. in 25. junija 2002, pripravili novo akcijo. Na njej smo prebili ožino v Podorni dvorani. Rov se je kmalu končal z novo neprehodno ožino, iz katere je bilo čutiti manjši prepih. Med vračanjem iz jame smo našli novo obetavno nadaljevanje na

koncu Olimpijskega bazena. S prebijanjem smo pričeli naslednji dan, odkrili pa smo le povezavo s Prvo dvorano.

7. julija 2001 je sledila enodnevna akcija. Na njej smo poizkušali prebiti ožino v Rovu človeških ribic, vendar sem že med dostopom našel nov rov na koncu Prve dvorane. Okoli 60 metrov dolg rov je v celoti zalit z blatom, zato smo ga poimenovali Blatni rov. Rov je precej ozek, konča pa se s težko dostopno neprehodno ožino.

Na nedeljski akciji, 15. julija 2002, smo se razdelili v dve skupini. Razbijaška se je lotila ožine na koncu Blatnega rova, ki pa kljub jamarski trmi ni popustila. Po načelu pametnejši popusti, so končali z delom in se odpravili iz jame. Očitno sta obe ekipi imeli slab dan, saj nam je pri merjenju novih delov v vodo padel meter, zato smo tudi mi predčasno končali.

Na dvodnevni akciji, 21. in 22. julija 2001 smo izmerili celotno jamo, razen Blatnega rova, ter namerili 300 metrov poligona. Del ekipe z Vinceljnom na čelu je že odpiral nov bruhalnik ob robu gozda. Po tridnevnem kopanju smo ga spremenili v 16 metrov globoko brezno, imenovano Komarjevo brezno, ki se je končalo kako le drugače kot z neprehodno ožino.

V letu 2001 smo z minimalnimi klubskimi stroški za raziskave Bobnove jame ter bližnjih bruhalnikov izvedli 7 dvodnevnih taborov ter 9 enodnevnih akcij, na katerih je sodelovala večina aktivnih članov. Raziskali in izmerili smo 360 metrov poligona Bobnove jame in izkopali 3 bruhalnike, najglobji pa nas je pripeljal 22 metrov globoko. Doseženo odkritje je plod trdega dela več ali manj vseh, ki so sodelovali pri raziskavah. Zavedamo se, da so nadaljnja prodiranja po kopnem v Bobnovi jami verjetno nemogoča. Ostanejo nam torej le še potopljeni rovi, kjer bomo potrebovali izkušene jamske potapljače, da bodo odkrili še neraziskane koticke našega planeta, kamor običajni smrtniki ne moremo.

Bruhalnik na robu gozdiča.

Foto: Darko Hribar

Brezno

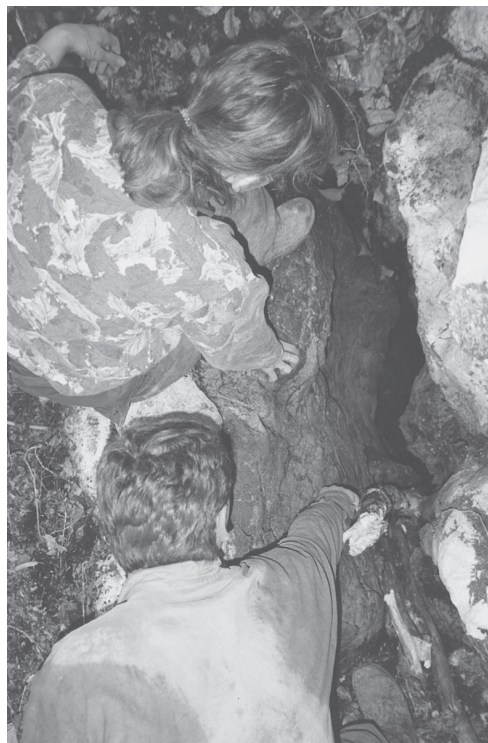
4. julij

Tanja in Mihael Rukše

Davnega 4. julija 1993 smo obiskali Rožno brezno na Kleču z namenom, da ga izmerimo. Silvo, Marko in jaz smo se spustili vanj, Miha pa je pregledoval okolico, ki je bila posejana z vrtačami. Miha pa ne bi bil Miha, če tudi tokrat ne bi našel zanimiv, vendar ozek vhod v podzemlje. Razpoka je bila dolga 40 cm in široka 10 cm. Po prvi meritvi globine s kamnom se mu je brezno zdelo zanimivo in vredno obiska. V času, ko smo ostali merili sosednje brezno, je Miha z zidarskim dletom in s težkim kladivom že toliko razširil vhod, da se je lahko stlačil vanj. Spustil se je 20 metrov globoko in se ustavil na polici. Brezno se je še nadaljevalo, vendar se je zaradi pomanjkanja časa vrnil na površje.

*Širjenje ožine pod pasažo Kontrapezo.
Foto: Mihael Rukše*

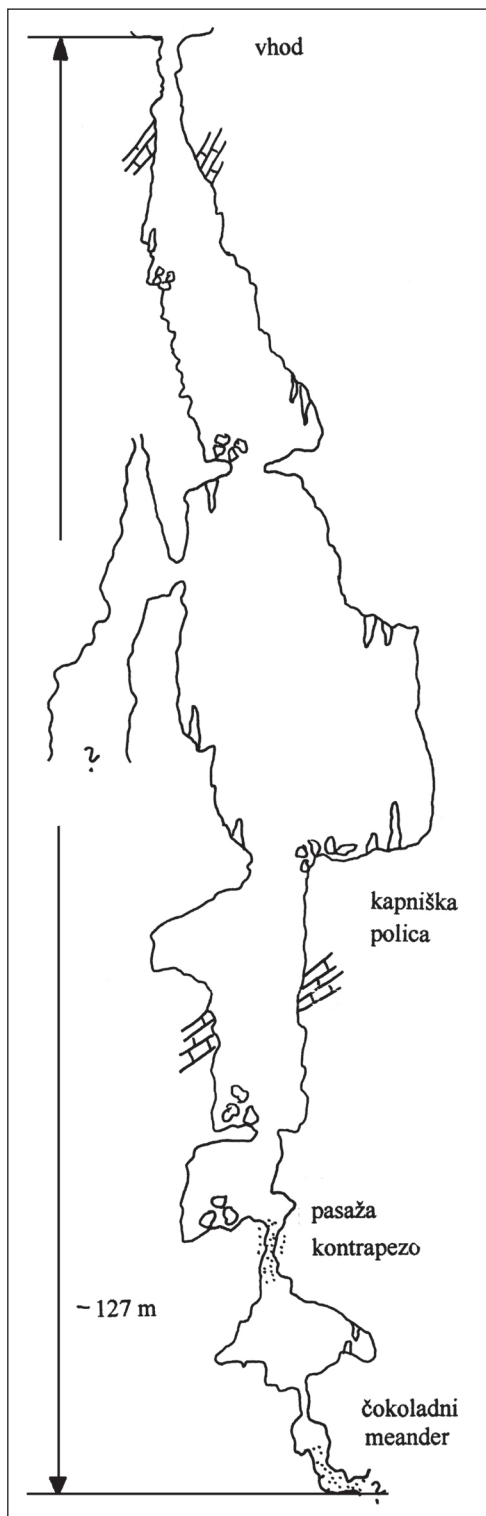

*Vhod v brezno.
Foto: Mihael Rukše*

V brezno smo se zopet odpravili naslednji teden, ko nam je lepo jutro vtilo upanje na zanimivo raziskovanje. Občutki v podzemlju so bili nenavadni, pričakovanja velika, saj smo bili prvi ljudje v tem delčku podzemlja. Vhodno brezno je bilo zasigano z lepimi kapniki in zavesami. Tiho smo občudovali lepote, prisluhnili tišini in kapljanju vode, ki ustvarja nove umetnine. Porabili smo prvo vrv in prišli do globine 70 metrov. Ustavili smo se na polici, kjer je bil večji prostor, nad njim pa lepo jamsko okrasje. Pritrdili smo novo vrv in se pripravili za nadaljevanje raziskovanja. Premagali smo še dvojce brezen, vendar nas je na koncu slednjega ustavilo podorno kamenje. Iskali smo primerno nadaljevanje, pregledali vsako razpoko in ugotovili, da nadaljevanje zapira velika skala. Pomagali smo si z reševalno tehniko in odmaknili skalo, da smo lahko prišli v meander, kjer se je pred nami pokazala nova ožina. Z veliko težavo smo premagali tudi to, 5 metrov globlje pa nas je čakala naslednja. S kladivom in z zidarskim dletom smo jo razširili, meander, ki ji je sledil, pa se je močno razširil in spustil v globino.

Po naših ocenah smo bili na globini 150 metrov, kjer so nas ustavile nove ožine. Slutili smo, da jim sledi obetavno nadaljevanje, vendar takrat nismo imeli dovolj dobre opreme za širjenje ožin. Sedaj ko je tehnika napredovala, bi se to dalo rešiti z manj truda in hitreje, le čas si je potrebno vzeti. Torej, jama je še vedno tam, kjer je bila, in mislim, da si po tolikih letih spet zasluži obisk jamarjev. Potrebno bi bilo razširiti ožine na "dnu" jame in jo do konca izmeriti. Gotovo nas za novo ožino čaka nova pustolovščina in z njo odkritje doslej še nedotaknjenega dela podzemnega sveta.

Raziskovali smo: Mihael Rukše, Silvo Kristan, Marko Pavlin, Zdravko Bučar in Tanja Rukše. Izvedli smo šest raziskovalnih akcij, brezno izmerili do globine 127 metrov, raziskali pa do 150 metrov.

Osamljeni kras Zasavja

Borivoj Ladišič

Reka Sava teče pri Litiji v prebojno sotesko. Naprej je savska dolina težko dostopna in je odmerjena le reki in prometnicam. Savsko dolino in soseščino na obeh bregovih med Litijo in Zidanim Mostom poimenujemo Zasavje. Pokrajina, ki jo obravnavam, leži južno od Save proti Dolenjski. To je hribovit svet, kjer prehaja alpsko predgorje v dolenjski kras. Hribovje so razrezali številni vodotoki in globoke grape. Zasledimo tudi širše doline, a brez večjih ravnin. Geološka zgradba je sila pestra. Kamenine zastopajo zlasti karbonski skrilavci in peščenjaki, triasni dolomiti in prepustni apnenci, kjer se uveljavlja osamljen kras s plitvimi vrtačami, z manjšimi jamami in ponekod tudi s ponikalnicami. Gozd je povečini še ohranjen, ta porašča večino hribovja; izjeme so le doline vodotokov in krčevine okoli naselij. Na skrilavcih in peščenjakih je mnogo acidofilnih listnatih, borovih in mešanih gozdov, kjer prevladujejo topla in suha karbonatna tla pa so razširjene termofilne hoste hrasta puhavca in črnega gabra. Večina rastlin uspeva v ekstremnih ekoloških razmerah na prisojnih in strmih pobočjih, skalnatih grebenih in mogočnih pečinah.

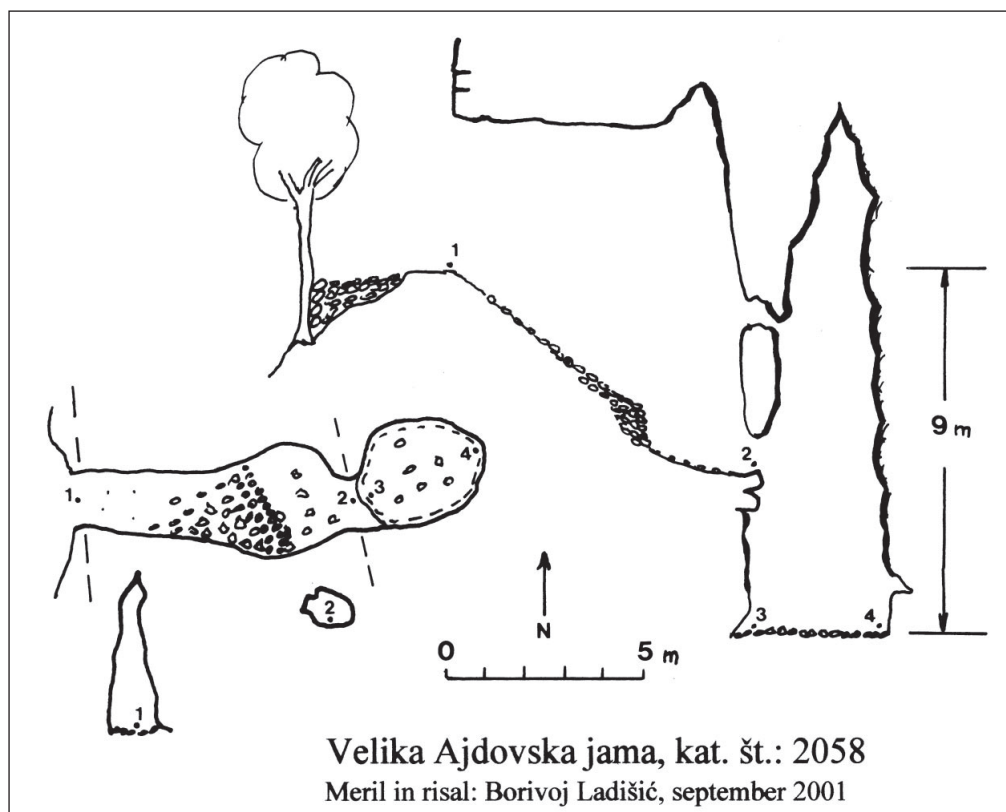

*Spust v Brezno pod Bršo.
Foto: Borivoj Ladišič*

Raziskovati jame v taki čudoviti deželi je nepozabno doživetje, zato sem se leta 2001 večkrat podajal na to območje in raziskal 16 objektov. Prevladovale so vodoravne jame, teh je bilo 11, raziskal sem tudi 5 brezen. Seveda gre za manjše objekte, kar je značilno za osamljeni kras. Brezna so globoka od 10 do 32 metrov, najdaljša jama pa ne presega 40 metrov dolžine. Šest objektov je bilo že registriranih, obstoječa dokumentacija je bila zelo pomanjkljiva, nekateri objekti pa so imeli v katastru zapisano le katastrsko številko. Med jamami prevladujejo fosilni izviri, le v dveh jamah se pojavlja vodni tok. To sta Korbarjeva jama ter Jama pri Tlaki. Brezna so s korozijo razširjene tektonske razpoke. Prostrano območje še zdaleč ni preiskano. Izvedel sem za še nekaj novih vhodov, tu pa je tudi nekaj jam, ki so že registrirane, a s pomanjkljivo dokumentacijo. Vsi obstoječi zapisniki o jamah s tega območja so stari več desetletij. Kaže, da so jamarji kar pozabili na to pokrajino in usmerjali ekskurzije drugam.

Lege jam so koncentrirane na več območjih, kar je najbrž odvisno od geološke sestave tal. Največ jam je v okolici naselja Podpeč pod Skalo. To je strnjeno naselje v podnožju razgledne Velike peči ali Skale. Velika peč je hrib z več kot 100 metrov visokim skalnatim skokom na zahodni strani. Prav v vznožju skalnatega klifa so nanizane štiri jame. Bolj znani sta *Ajdovska jama*, v kateri so našli ostanke iz prazgodovinske dobe, in *Fantovska luknja*, kjer so se nekdaj skrivali fantje, ko so jih iskali za vojaško službo. Tu sta še manjši *Jama v Peči* in *Jama nad Fantovsko luknjo*, na robu skalnega skoka pa je 20 metrov globoko brezno, ki je že registrirano, a ga nisem obiskal. O jamah pod Skalo kroži pestro ljudsko izročilo. Ljudje vedo povedati, da je v njih voda, ki seže pod Veliko peč, v njih naj bi bilo tudi skrito zlato, ki ga varuje orjaška kača. Zelo zanimiva je *Kaverna na Pogajčevem* pri vasi Vodice in nedaleč od Skale. Jama je

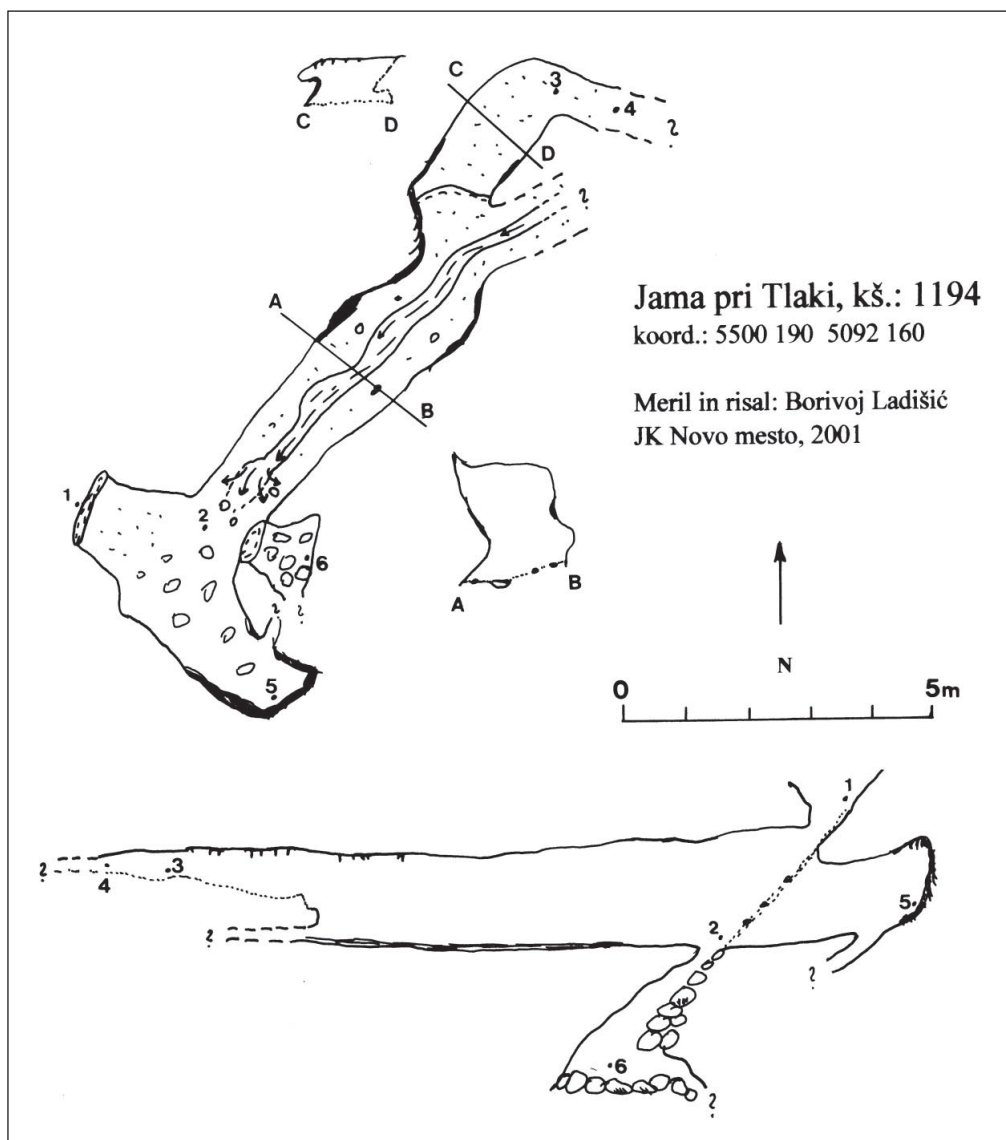
Ime	KŠ	Tip	Dolžina	Višina	Najbližje naselje
Ajdovska jama	1087	jama	36	14	Podpeč pod Skalo
Fantovska luknja	1086	jama	16	4	Podpeč pod Skalo
Jama v Peči	1088	jama	19	2	Podpeč pod Skalo
Nad Fantovsko jamo		jama	11,5	1	Podpeč pod Skalo
Kaverna na Pogajčevem		jama	20,5	5	Vodice pri Gabrovki
Trotarica		brezno	43	25	Mala Goba
Podgrac		brezno	36	32	Čeplje
Velika Ajdovska jama	2058	jama	16	9	Ravne
Mala Ajdovska jama		jama	9	1	Ravne
Dupleznica	4611	jama	6,5	0,5	Preveg
Brezno v Kurjem dolu		brezno	11	10,5	Tlaka
Jama pri Tlaki	1194	jama	19	4,5	Tlaka
Brezno na Ruklju		brezno	19	11	Moravče
Korbarjeva jama		jama	34,5	1	Lukovec
Kostajev pruh		jama	11	1,5	Velika Preska
Brezno pod Bršo		brezno	51	20	Lukovec

pravzaprav rudniški rov, v katerem so neuspešno iskali manganovo rudo. Na koncu 15 metrov dolgega rova so naleteli na manjšo a lepo zasigano kapniško dvorano. V bližini sta še dve brezni, *Trotarica* pri vasi Mala Goba ter *Podgrac* pri vasi Čepље.

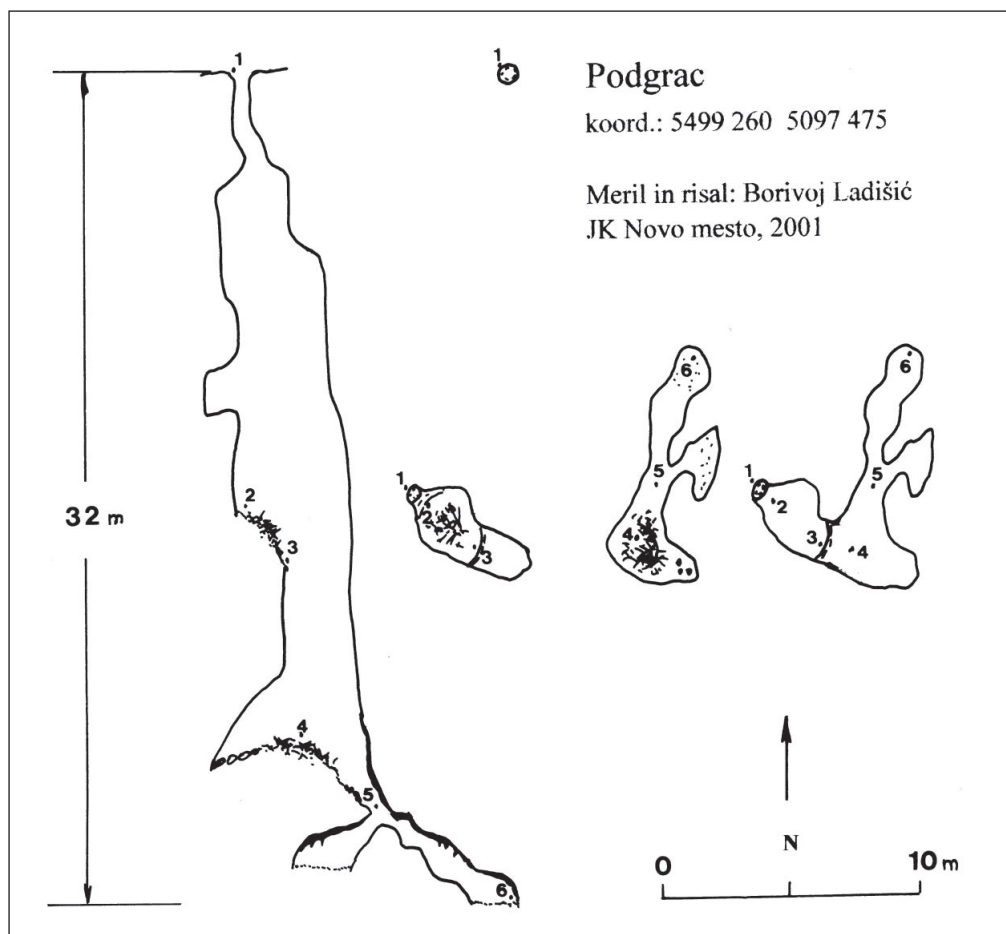

Vhod v Dupleznico.
Foto: Borivoj Ladišić

Nekaj jam je na strmem hribu Ostrež pri vasi Ravne, ki se dviga neposredno nad Savo. Tu je *Velika Ajdovska jama*, v kateri so se baje skrivali domačini pred Turki, med drugo vojno pa partizani. V neposredni bližini je *Mala Ajdovska jama*. Nedaleč stran je jama *Dupleznica*, v katero so se med drugo vojno zatekli domačini, da bi se izognili prisilni izselitvi.

Več jam je v bližini naselij Tihaboj in Tlaka. Spustil sem se v, s smetmi precej zasuto *Brezno v Kurjem dolu* ter *Brezno na Rklju*, ki je zasuto s podornimi skalami. Skozi *Jamo pri Tlaki* teče manjši potoček, ki ponikne sredi jamskega rova, na površju se pojavi dobrih 10 metrov stran pod vhodom. Po pripovedovanju domačina, ki mi je jamo pokazal, so se v njej skrivali partizani. Zanimiva je zlasti *Korbarjeva jama* z vhodom iz kleti, ki je tudi dajala varno zavetje partizanom v času zadnje vojne. To je 40 metrov dolg in nizek rov, po katerem občasno pritečejo visoke vode iz hribovitega zaledja. Domačin je povedal, da se je to zgodilo

nazadnje pred štirimi leti. Voda se takrat razlije po betonskih tleh kleti in odteka čez nizek prag. Za vhodom je manjša dvoranica, kjer še vedno stojijo, v času vojne postavljene klopi. Visoko v pobočju nad Korbarjevo jamo je prostrano *Brezno pod Bršo* z veliko dvorano na dnu, ki je zelo lepo zasigana.

So našli zlato tele iz Velike Ajdovske jame?

Na Dolenjskem so bile nekoč vsesplošno razširjene pravljice in bajke o ajdovčkih. V njih so bili ajdi, pritlikavi ljudje, ki so se podnevi skrivali v jamah. Zato imamo številne kraške jame, ki se imenujejo ajdovske. Nič koliko pripovedi je krožilo in najbrž še kroži med ljudmi tudi o zakopanem zlatem teletu, ki naj bi bilo zakopano pod tem ali onim hribom ali pa v kaki jami. Ljudje vedo povedati vrsto zgodb tudi o bajnih zakladih, od tistih, ki jih čuva kačja kraljica v podzemski jami, do skrivnih grobov prenekatega kralja, napolnjenih z zakladi. Številne nezapisane zgodbe, ki so še žive med ljudmi, nam kažejo, da imamo na Dolenjskem, pa tudi drugod, zakopanih tudi precej zlatih telet in zakladov. Pogosto je bil v teh zgodbah zaklad zakopan prav v kaki ajdovski jami.

Tudi v Zasavju poznamo nekaj ajdovskih jam. Ena od teh je Velika Ajdovska jama, ki se odpira v pobočju pod vasjo Ravne. Vas stoji na prostranem in ravnem svetu, vrh planotastega hriba Ostrež, zato ima prav tako ime. Do vasi pridemo po serpentinasti cesti iz naselja Renke ob Savi. Široka ravan vrh Ostreža se na vse strani prevesi v strahotno strma in ponekod tudi navpična pobočja. Ta se proti severu rušijo proti Savi, ki teče 400 metrov nižje, proti zahodu pa proti globoki grapi potoka Šumnik. Zahodno prepadno pobočje se začne z nekaj deset metrov visokim skalnim skokom. Do jame pridemo, če se previdno spustimo pod vznožje skalnega klifa in se prebijemo dobrih 200 metrov proti severu. Potem zagledamo velik zevajoč vhod v jamo, le 10 metrov naprej pa je vhod v Malo Ajdovsko jamo. Vhod v Veliko Ajdovsko jamo je visok 4 metre in širok 1,5 metra, nastal pa je ob izraziti prelomnici in je značilne trikotne oblike. Rov se za vhodom nekoliko razširi in strmo pada še 9 metrov. Ker pa je strop v isti višini kot pri vhodu, se višina rova nenehno viša, tako da je na koncu visok 9 metrov. Na koncu rova je prehod do 4 metre globokega in 3,5 metre širokega vodnjakastega brezna, s približno 9 metrov visokim kaminom. Stene brezna in kamina so zelo lepo zasigane. V jami so se baje skrivali domačini pred Turki; med zadnjo vojno je dajala zavetje partizanom.

Starejša domačinka iz Raven, ki je lastnica zemljišča, kjer je jama, mi je povedala, da je nekdo nametal kamenje pred vhod, da pa ne ve, ne kdo in ne zakaj. Sprva nisem bil pozoren na to pripombo, šele v jami mi je bilo vse jasno. Takoj sem opazil, da je nekdo naredil manjši plato pred vhodom, in sicer tako, da je zagozdil nekaj debelejših vej med drevesa, ki rastejo pred vhodom. Tako je naredil pregrado, ki jo je zapolnil s kamenjem. Tudi v vhodnem rovu je bilo zloženo veliko kamenja. Narejena je en meter visoka stopnica. Ko pa sem pogledal v brezno, sem ugotovil, da je nekdo poglobil tla vsaj za en meter. V niši nad dnom sta bila kramp in lopata, s sicer zlomljenima držajema, na tleh pa sta ležali dve kovinski posodi, napolnjeni s kamenjem. Očitno sta bili pripravljeni za transport iz brezna, a sta ostali na dnu. V brezno sta spuščeni dvojni, iz debelejših vej narejeni lestvi. Les je bil že močno strohnel in se je na obtežitev takoj zlomil, tudi orodje in posode so bili že zarjaveli. Za kaj torej gre? Ker v literaturi ne zasledimo nobenega poročila o kakih arheoloških raziskavah, je edina razlaga tega nesmiselnega početja ta, da je nekdo resnično verjel v legende in pravljice o zakladu, ki naj bi bil zakopan tudi v tej Ajdovski jami. Lotili so se kopanja v breznu. Predvidevam, da je od kraja šlo dokaj lahko. Potrebno je bilo odstraniti nametano ali podorno kamenje, ko pa so prišli do bolj zbitega material, so potrebovali orodje. Ves material so zložili pred jamo in v vhodni rov. Po svetlejših stenah se vidi, da so poglobili tla v breznu vsaj za en meter, potem pa so odnehali. Vsekakor do primarnih skalnatih tal niso prišli. Ali so garači spoznali pravilni pomen besede legende in razočarano odnehali z delom ali pa so resnično našli lonec zlatnikov, če že ne celo zlato tele, ne bomo nikoli izvedeli.

Raziskave na Radohi

Borivoj Ladišić

Uvod

Planota Radoha je podaljšek Gorjancev jugozahodno od Vahte, kjer se pobočje v zakraselih stopnjah postopno znižuje proti Uršnim selom in Novem mestu. Na zahodu jo omejujeta kraške globeli Rožni dol in V Bajerjih. Tu prevladujejo jurski in kredni apnenci ter podrejeno dolomiti, kar se seveda odraža tudi v izoblikovanosti površja. Površje je kraško, tla so povečini močno razčlenjena in skalnata, vrtače so zelo pogoste, površinskih voda ni, zasledimo le nekaj manjših in presihajočih studencev. Večji del vrtač je udornega nastanka.

Jamarske raziskave

Radoha je bila do nedavnega slabo raziskana. Najnižjo katastrsko številko (kat. št.) ima Jama na Radohi, in sicer 832. Žal v katastru ni podatka, kdo jo je registriral. Sledi ji Radoška jama ali Librenica, s kat. št. 1357. Ko je radoška žaga pred drugo svetovno vojno še obratovala, so jama lastniki žage razkazovali svojim gostom. V ta namen so v notranjosti jame do zakapanega rova postavili lesene lestve. Prvi dokumentirani obisk jame Librenice je iz leta 1961 (IZRK, Postojna). Najstarejši zapisnik o obisku jam na Radohi so napisali člani DZRJ iz Ljubljane leta 1955 za jama Frlinka pod Uršnimi seli, kat. št. 1409.

Minilo je slabih dvajset let do naslednjih raziskovalnih akcij. Konec sedemdesetih let so člani Jamarskega kluba iz Straže dokumentirali Jama na Radohi in Librenico ter še pet novih jam, dve jami pa člani Belokranjskega jamarskega kluba iz Črnomlja. Tako je bilo tu znanih le 10 jam. Novomeški jamarji so do začetka in na začetku devetdesetih let registrirali 6 jam, med njimi zlasti zanimivo Mihovško jama (kat. št. 6484), znano po nemilih dogodkih iz druge svetovne vojne ter Ajdovsko jama (kat. št. 6165), v kateri so našli skromne najdbe iz preteklosti. Tej kraški pokrajini zadnja leta posvečam več raziskovalne pozornost, tako da se število dokumentiranih jam skokovito povečuje. Sočasno z novimi raziskavami sem preverjal lokacije že registriranih jam. Obstoječa, predvsem starejša dokumentacija je bila pomanjkljiva, lege nezanesljive, načrti komaj prepoznavni. Zato je pred leti prišlo tudi do trojnega primera registracije istega objekta. Za odpravljanje nesoglasij je bilo treba vložiti kar nekaj truda in porabiti več terenskih in raziskovalnih akcij. Do sedaj sem na Radohi raziskal 35 jam ter registriral 30 novih objektov. Skupno število raziskanih jam se je tako povzpelo na 46. Potrebno je prišteti tudi brezno Krojačevka (kat. št. 5597), kateremu sem registriral vhod oziroma določil lokacijo z dopolnilnim zapisnikom, ni pa še izmerjeno. Vsem znanim jamam sem

določil tudi natančno lego po topografski karti v merilu 1 : 5000 ali 1 : 10000, v zadnjem obdobju pa tudi z GPS napravo. Območje Radohe je zelo obetajoče, tako da raziskav še ne bo kmalu konec. Povsem neraziskano je veliko območje med Gornjimi Lazami, Škrbcem in Semiško goro.

Značilnosti kraških objektov

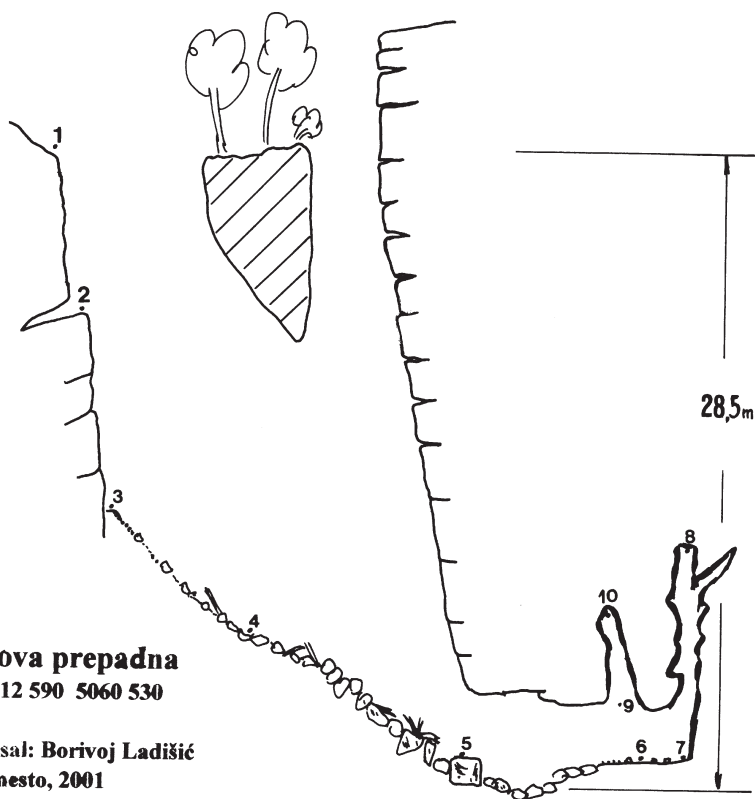
Med objekti prevladujejo korozijska brezna globoka 10 do 35 metrov. Večina brezen ima mogočne vhode, a se običajno kmalu končajo z neperspektivnimi podori. Vodoravnih jam je zelo malo, poznamo jih le pet. Nekaj jam je tudi kombiniranega nastanka. V daljše ali krajše horizontalne rove pridemo skozi sekundarna udorna brezna, ki so se odprla nad rovi ali dvoranami. Lep primer takih jam sta Jama 2 na Tolanu (kat. št. 4770), Nad zadnjim ovinkom 1 (kat. št. 7507) ter Jama na Padežu (*). Vhodi vanje so plitva brezna, po katerih se spustimo v lepo oblikovane fosilne vodne rove. Sledi nekdanjega vodnega pretoka so še najbolj vidne v ozkem erozijskem rovu v Mihovski jami, kjer so na stenah še opazne fasete. Vodnih jam na Radohi skoraj ni. Poznamo manjšo izvirno jamo Grota (kat. št. 5567), ki leži nekako na robu planote Radohe pri Podgradu. Vodo v bazenu smo našli tudi v Jami na Padežu. Verjetno gre za bazen kapnice, ali pa se v jami pojavi občasen potok, ki nato za sabo pušča lužo. Vodoravni rovi so močno preoblikovani in običajno zasuti s podori. Velike podore opazimo zlasti v Librenici, Ajdovski jami, Predalnici in še nekaterih. Jame na Radohi so lepo zasigane. Po okrasju izstopajo Mihovska jama, Jama na Padežu ter Jama 1 na Tolanu (kat. št. 4769). Značilnost krasa na Radohi je tudi veliko število zasutih jam. Tako veselje ob odkritju novega vhoda hitro mine, ko ugotoviš da se jama po treh, štirih ali petih metrih konča s skalnatimi podori, ki so velikokrat prekriti tudi s humusom, nastalim s preprevanjem listja, padlega skozi vhod.

Zanimivejši objekti

Največja in najlepša jama na Radohi je vsekakor **Mihovska jama**. Dolga je 267 metrov, najnižja točka pa je na globini 54 metrov. Skozi razmeroma majhen vhod se spustimo v prostorno vhodno dvorano. Po 11 metrov globokem breznu pridemo v razgiban in erozijsko oblikovan rov, ki nas pripelje v veliko kapniško dvorano. Dvorano krasijo številni kapniki v obliki zaves, stalagmitov, stalaktitov, sigovih ponvic ter slapovi bele sige (Rukše, 1992). Domačinom je ostala najbolj v spominu zaradi dogodka med drugo svetovno vojno, ko so partizani pred jamo postrelili 17 ljudi in jih nato pometali v jamo. Leta 1994 so novomeški jamarji z dna vhodne stopnje pobrali kostne ostanke.

Radoška jama je druga po velikosti. Dolga je 168 metrov in ravno toliko globoka kot Mihovska jama. Mogočen vhod se odpira v vdorni vrtači. Obkrožajo ga navpične stene, kar kaže, da se je strop jame zrušil in zasul glavni rov s podornim kamenjem. Po strmem podoru pridemo v podorno dvorano, iz katere je prehod v stopnjast in lepo zasigan rov, kjer je nadaljevanje jame (Kulovec, 1982). Ta rov je bil pred vojno urejen za obisk. Na koncu se razcepi v dva rova, oba pa se znižata do višine 20 cm. Tu je možno nadaljevanje z manjšo poglobitvijo rova.

Tudi **Ajdovsko jamo** štejemo med večje jame območja. Vhod vanjo je nedaleč od Radoške jame. Dolga je 70 metrov in globoka 15 metrov. Vhod v jamo je v pobočju večje vrtače, pod mogočno vertikalno steno, ki jo seka navpična prelomnica. Po dolgem podoru se spustimo na dno prostorne podorne dvorane, dolge 40 metrov in široke 18 metrov. V steni dvorane je

Čerenkova prepadna

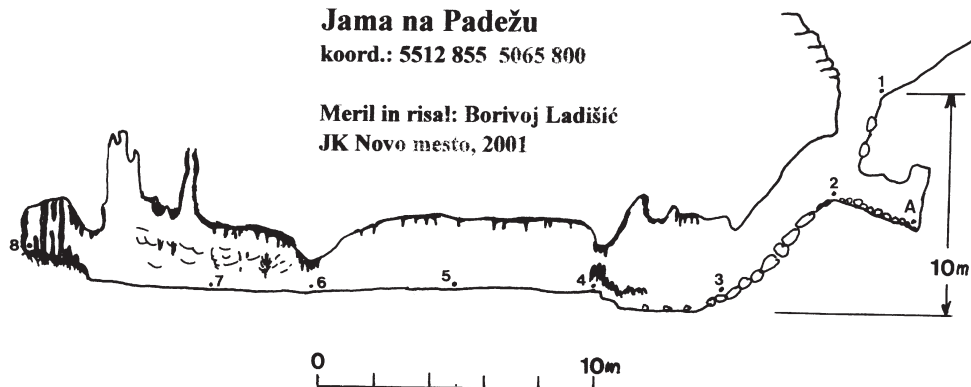
koord.: 5512 590 5060 530

Meril in risal: Borivoj Ladišić
JK Novo mesto, 2001

Jama na Padežu

koord.: 5512 855 5065 800

Meril in risal: Borivoj Ladišić
JK Novo mesto, 2001

krajši zasigan rov. V podoru pod vhodom so našli bronastodobno keramično posodico in fragmente prazgodovinske keramike. Objekt tako predstavlja edino bronastodobno lokacijo v širši okolici (Hudoklin, 1990).

Naravni proces podiranja stropa lepo vidimo v udorni jami **Predalnica** (kat. št. 5598), z ohranjenim mogočnim naravnim mostom nad udorno dvorano. Kako pa človek lahko uniči jamo, vidimo pri sosednjem **Breznu nad Predalnico** (*). Brezno je bilo namreč zaminirano. V spodnji dvorani so na tleh veliki podorni bloki in debeli kosi odlomljene sige, ki je ob miniranju zgrmela s sten in stropa. Tako so stene ostale gole s svežimi sledovi krušenja in podiranja, na tleh med kamenjem pa najdemo veliko kosov zažigalne vrvice (Ladišić, 2001).

Najgloblje brezno radoškega krasa je brezno **Pod Kilovcem** (kat. št. 7505), ki je globoko 35 metrov. To je stopnjasto brezno z lepo zasiganim preходом v najnižjo stopnjo. Toda najbolj mogočno brezno je **Čerenkova prepadna** (*). Leži približno 500 metrov jugovzhodno od vasi Gornje Laze. Vhod v brezno sta dve veliki odprtini, ki jih deli mogočen naravni most. Večja odprtina, skozi katero je lažji spust do dna, je velika 7 x 5 metrov, manjša pa 4 x 3 metre. Vhodna stopnja je globoka 16 metrov. Stopimo na vrh melišča, po katerem se spustimo do dna. Tu doseže jama najnižjo točko na globini 28,5 metra. Jama se nadaljuje z 10 metrov dolgim vodoravnim rovom, ki ima v stropu dva kamina. Oba sem preplezal, krajši je visok 4 metre, daljši pa 9,5 metra, oba pa sta lepo zasigana.

O pestrosti in zanimivosti kraškega podzemlja se prepričamo, če obiščemo **Jamo na Padežu**. Odpira se v dnu manjše vrtače nedaleč od lovskega doma na Padežu. Skozi lijakast vhod, ki se odpira v dnu vrtače, se spustimo 5 metrov nižje in stopimo na vrh nasipnega stožca. Po njem se spustimo še 5 metrov do dna lepo zasiganega rova, ki je usmerjen proti severozahodu. Na nasprotni strani pod vhodom je nadaljevanje rova zasuto s podorom. Rov je dolg 65 metrov in se konča z lepo zasigano kapelico. Siga je najbrž zaprla nadaljevanje rova. Sredi rova se na desni strani odpira nizek prehod v nizek, a lepo zasigan prostor z bazenom vode na dnu. Kaže, da voda priteče iz ozkega nadaljevanje na koncu dvorane. Tu je možno nadaljevanje.

Naj omenim še manjšo jamo, ki sem jo poimenoval **Bolnica na Rasnu** (kat. št. 7504). Odpira se v dnu velike in globoke vrtače pod mogočno skalno steno. Vhod je velika zevajoča odprtina, nastala ob močni razpoki, ki jo takoj opazimo v skalni steni. Do vhoda se spustimo po 8 metrov dolgi lijakasti zajedi. Za impozantnim vhodom, visokim 7 metrov in širokim 5 metrov, je pa le 10 metrov dolg jamski rov. Na tleh so veliki podorni bloki, ki so zasuli nadaljevanje jame. Izvedel sem, da je bila jama v času druge svetovne vojne partizanska bolnica. Na koncu rova še vedno stoji nadstrešek iz lesenih brun. Les je že črn in precej trhel, kar kaže, da je že desetletja v jami. Predvidevam, da so to res ostanki lesenega nadstreška bolnice, ki je ščitil bolnike pred kapljajočo vodo.

* Jama je poslana v registracijo leta 2001 in še nima katastrske številke.

Literatura

- Hudoklin, Andrej, 1990: Jamarske raziskave širšega območja Radohe. Dolenjski kras, Bilten, 1989, 15–18, Novo mesto.
- Kulovec, Darko, 1982: Radoška jama – Librenica. Dolenjski kras, str. 61, Novo mesto.
- Ladišić, Borivoj, 2001: Predalnica in Brezno nad Predalnico. Naše jame 43: 101–106, Ljubljana.
- Rukše, Mihael, 1992: Presenečenje v Mihovski jami. Dolenjski kras 3: 19–21, Novo mesto.

Ajdovška jama nad Globodolom

Jože Tomšič

Nadaljevanje v Ajdovski jami

Ajdovška jama, imenovana tudi Ajdovska jama, je jama, v kateri smo »vajenci letnik 2002« pod mentorstvom izkušenih jamarjev spoznavali jamarstvo. Jama, pravzaprav brezno, leži nad Globodolskim poljem, med Malim vrhom in vasjo Ajdovec, po kateri je brezno tudi dobilo ime. Vhod v jamo je od ceste oddaljen okoli 200 metrov. Odpira se pod manjšim bregom in je elipsaste oblike.

Za jamo smo slišali od domačinov, ki so vedeli povedati, da je globoka vsaj 50 metrov, služila pa naj bi tudi za medvojne likvidacije. Pred obiskom smo v klubskem katastru ugotovili, da je jama registrirana pod katastrsko številko 1056. Leta 1954 jo je raziskal Marjan Richter iz DZRJ Ljubljana v spremstvu domačina Jožeta Jelenca. Priložena je skica dostopa in načrt 28 metrov globokega brezna.

Ogled jame, 22. maj 2002

Zgodbe o jami in želja po ogledu novih jam so bile razlog, da sva se s Filipom Avbarjem odpravila v jamo. Filip je poznal vhod, zato z iskanjem nisva imela težav. Za dostop sva izbrala spodnjo cesto in po prelevitvi v jamarja sva se zagrizla v hrib. Na drevo nad vhodom sva pritrdila vrv in se spustila v jamo. Hotela sva si predvsem ogledati jamo, zato nisem naredil dodatnega pritrdišča do dna brezna. Pri spustu sem opazoval razpoko v steni, za katero bi lahko bilo nadaljevanje. Sige po stenah ni bilo opaziti, zato pa je bila na posameznih mestih kamnina mokra in blatna. Dobrih 6 metrov nad dnom sem v steni opazil manjšo luknjo v razpoki. Je to nadaljevanje? Pohitel sem do dna in počakal Filipa. Ogledala sva si poševno dno, pokrito z blatom, s kamenjem in kosi lesa in preverila možnosti nadaljevanja.

Filipu sem povedal za obetavno poko v steni. Domenila sva se, da splezam do nje, Filip pa je nadaljeval z iskanjem na dnu. Vzel sem dodatno opremljevalno vrv in se dvignil proti vrhu. Pri prečenju do poke sem si pomagal s krempljem in karabini, in izvedel svoje prvo pravo opremljanje. Z muko mi je uspelo priti do poke, a ker se nisem dobro prijel, sem odletel nazaj. Občutil sem trdoto stene in guganje. Ko sem ponovno dosegel odprtino, sem se dobro vpel. Od blizu sem si ogledal poko in prostor za njo. Piha! Zagledal sem nov, neznan del, dvorana, kamin?

S Filipom sva se odločila, da opremiva jamo za naslednjo ekskurzijo. Nad odprtino sva pritrdila svedrovec in vpela vrv. S kladivom sem skušal razširiti odprtino, vendar ni šlo.

Stena je bila kompaktna, potreben bo vrtalnik Roby, špica, močnejše kladivo, predvsem pa izkušnje jamarskih kolegov. Spustil sem se do Filipa, ki mi je pokazal, kaj je medtem izkopal. Ker sva bila brez primerne opreme, sva jamo zapustila in se dogovorila za naslednjo akcijo.

Andrej Gašperič: Širjenje poke, 26. maj 2002

Že ob 6. zjutraj sva se z Jožetom Tomšičem kljub dežju družno odpeljala do jame. Kmalu za nama je prisopihal še Filip Avbar. Opremil sem smer in po Jožetovih navodilih poiskal možno nadaljevanje. Ustavil sem se malo nad dnom in zagledal kakih 5 metrov vstran opremljeno pritrdišče, pod njim pa majhno luknjo. Skobacal sem se do pritrdišča, priključil opremljevalno vrv nanj in se spustil do dna. Za menoj je prifrčal tudi Jože. Ostal je na pritrdišču nad luknjo in začel z vrtalnikom širiti luknjo. Med tem sem pregledoval dno, pridružil pa se mi je še Filip. Pokazal mi je, kje je kopal v prejšnji akciji. Mesto kopanja sva poglobila še za meter. Našel sem nekaj medeničnih kosti in vretenc. Najprej sva mislila, da

so človeške, a sva na koncu ugotovila, da niso.

Z Jožetom sva se nato zamenjala. V steno sem zavrtal nekaj lukenj in nato s špico in kladivom začel lomiti skalo. Nabijal sem po špici, ki je počasi a vztrajno širila luknjo. Po kaki uri je bilo že toliko prostora, da se je dalo skoznjo. Pogledal sem skozi linico in zagledal manjši prostor. Pričakoval sem brezno, zato sem bil razočaran. No, kar je, je. Zlezal sem vanj in pred seboj zagledal naslednjo ožino. Bila je zametana s kamenjem zalitim s sigo, naprej se je nadaljevala v poko, navzdol pa se je počasi širila. Za mano sta prilezla Jože in Filip. V nadaljevanju smo poslušali padanje kamna in ocenili globino na kakih 5 do 10 metrov. Nadaljeval sem s širjenjem, asistenta pa sta mi podajala orodje. Vrtal sem v steno, tolkel po špici, pa spet vrtal, pa spet mlatil z macolo, ni bilo, kar ne bi poskusil. Potem sem poskusil zlesti skozi. Ker me je tiščalo, sem se vrnil in popravil robove. Spet sem probal in nato še malo razširil. Spet sem uporabil vrtalnik, vrtal, štemal, razbijal z macolo, in postal sem že kar malo zdelan. Asistenta sta

Andrej v Kostanjeviški jami.

Foto: Marko Pršina

se ogibala fizičnega napora, češ, naj to opravi »stručko«. Današnja mladina samo čaka, da jim vse prineseš k riti (malo heca ne škodi). Priznam, da mi ni bilo težko mlatiti z macolo, ker je tudi mene zelo peklo, kaj je naprej. Po kaki uri sem se zrinil skozi in prišel v manjše brezno, dimenzij 1,5 metra in globine kakih 7 metrov. Dno je bilo čisto zabito, ob strani pa je bilo videti manjši rov. Malo sem poškilil vanj in ugotovil, da je na drugi strani manjši prostor založen s podornim kamenjem. Spet bi bilo treba pljuniti v roke, vendar je bilo za tisti dan dovolj.

Jože Avbar in Jože Tomšič: Iskanje nadaljevanj v novem delu, 16. junij 2002

Sodelovali še: Tomaž Smolič, Matjaž Povše, Jože Ravbar

Jože Avbar: Vrvi smo imeli v jami že od prejšnje akcije. Po vrvi smo hitro splezali do »okna« ter dalje v vzporedno brezna. Jože je šel širit ožino v kamin, jaz pa ožino na dnu vhodnega brezna. Začel sem odmetavati kamen na zahodni strani dna brezna. Razširil sem tudi vhod v nadaljevanje toliko, da sem brez težav zlezel vanj. Ugotovil sem, da je zadaj ozek kaminček, ki se dviga dober meter, brezna pa se vsaj toliko spušča. Pomagat mi je prišel še Matjaž, Tomaž pa je podajal opremo. Odvalila sva nekaj večjih kamnov in ugotovila, da je nadaljevanje dokaj ozko.

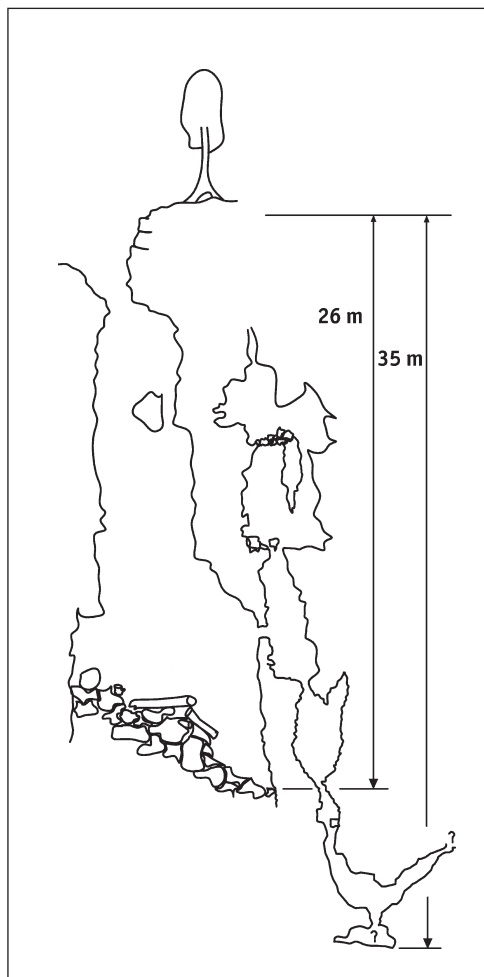
Jože Tomšič: Takoj po spustu v novi del sem pričel širiti ožine v kaminu. Delo je potekalo počasi, ker sem bil nad dnom brezna, kjer je bila druga ekipa, s sabo pa tudi nisem imel zadosti opreme. Ko sem prebil ožino, se je nad mano odprl še en kamin in nad njim še eden. Na začetku tretjega kamina je bilo manjše jezerce premera 50 cm. V njem so bile jamske postranice, na stenah pa mokrice, ki te s svojo belo barvo prisilijo, da jih občuduješ. Nad prvim kaminom je bil tudi manjši rov, ki se je po nekaj metrih zaprl s kamenjem, v rovu pa je bilo veliko polžjih hišic. Kamine sta nato preplezala še Tomaž in Matjaž.

Jože Avbar in Jože Tomšič: Poizkus preboja ožine, 30. junij 2002

Sodelovali še: Tomaž Smolič, Filip Avbar, Matej Ajdič

Ker nas je bilo pet, smo sklenili, da se razdelimo v dve skupini. Filip in Tomaž sta odšla širit vhod polšine, oddaljene dobrih petsto metrov, z Jožetom in Matejem pa smo se podali v Ajdovško jamo. Splezali smo do dna vzporednega brezna in začeli z delom. Ker so ožino zapolnjevale dokaj velike skale, sva uporabila vrtalnik. Bilo je čutiti prepih, zato njegova uporaba ni bila nevarna. Medtem sta se nam pridružila še Filip in Tomaž. Pri širjenju vhoda v polšno jima je padlo kladivo v jamo. Filip je začel z merjenjem jame, pri čemer mu je pomagal Matej.

Tomaž se je spustil do naju in nama pomagal pri širjenju. Ker je bilo spodaj za tri premalo prostora, sem splezal do »podesta«, kjer je bil Matej, in nato še po kaminu do vrha vzporednega brezna. To je bil moj prvi

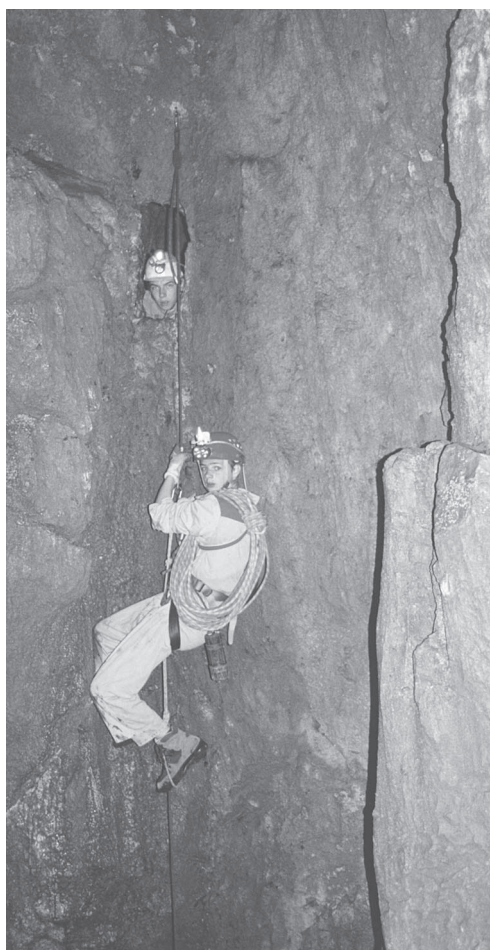
kamin, ki sem ga preplezal. Za prvič mi je šlo kar dobro. Vrnil sem se nepoškodovan pa tudi obleke nisem raztrgal, čeprav sem se nešteto krat zapel ob steno. Imel sem namreč navaden delavski kombinizon, ki se je zapel v vsak oster rob.

Med tem je Filip izmeril vzporedno brezno, Jožetu in Tomažu pa je uspelo prebiti ožino na dnu. Vendar, glej ga zlomka, pol metra za njo je bila že druga, na katero je padel »večji« kamen. Odločili smo se, da bomo s širjenjem nadaljevali drugič. Jamo smo pustili opremljeno. Ker je bila ura okoli pol treh popoldan, smo se odločili, da razširimo še vhod v polšno. Na vhodu smo z vrtalnikom naredili več izvrtin, nato pa smo s špico lomili kamen. Bili smo toliko uspešni, da se je lahko Filip prerinil skozi ožino in se po vrvi spustil po kladivo.

Jože Avbar: Širitev ožine na dnu brezna, 7. julij 2002

Sodelovali še: Tomaž Smolič, Jože Tomšič, Filip Avbar, Andrej Gašperič

Jože Avbar: Nadaljevali smo na dnu vzporednega brezna. Na dno sta se najprej spustila Andrej in Jože Tomšič, s Tomažem pa sva opremila vzporedno brezno. Andrej in Jože sta

Vhod v nadaljevanje. Foto: Jože Avbar

uspela spodaj prebiti ožino, tako da smo lahko prišli nekje 2,5 metra nižje, kjer se je brezno razširilo proti jugozahodu. Od tu je peljal rov navzgor pod kotom 45° proti zahodu. Dolg je bil okoli 3 metre. Na vrhu je zavil proti jugu in se zožil. Verjetnost nadaljevanja je bila majhna, osnovno brezno pa se je nadaljevalo tudi navzdol. Kamen je padel 2 metra globoko. Ker je bila ožina ozka in dolga, smo sklenili, da z delom ni smiselno nadaljevati. Pospravili smo opremo in jo spravili do podesta. Odločili smo se, da jamo razopremimo. Ta naloga je čakala mene. To je bilo moje prvo razopremljanje prečnice. Ker stena ni bila pregladka, ni bilo pretežko. Kljub vsemu pa sem bil vesel, ko sem se priplazil do mesta pod pritrdiščem. Akcijo smo končali ob pol drugi uri zjutraj.

Andrej Gašperič: Preden smo šli v jamo, smo razširili še vhod v bližnjo polšno. Enkrat smo slikali in slika je uspela s prve. Potrebno jo bo še malo izostriti, pa bo. Filip jo je nato mahnil ljubici v vas, mi pa v jok in na dno Ajdovske jame. Malo smo vrtali, štemali in na koncu zabelili še z ocvirkom (fleš). Akcija je uspela, luknja se je povečala, pa ne daleč, zopet nekaj kamnov, ki so nam stali na poti. Vendar nam tudi to ni preprečilo nadaljevanja. Na koncu je bila manjša dvoranica in vsega skupaj je bilo zares konec.

Nova odkritja v Rivčji jami

Dare Hribar

Rivčja jama (kat. št. 110) je že od nekdaj zbujala veliko pozornost domačinov, saj še danes nekateri pripovedujejo zgodbo o jaremčku, ki je priplaval iz oddaljene Marjetne jame nad Orlako. Vanj naj bi predavnimi leti padla dekla s parom volov. Tudi mene je jama privlačila, pa ne zaradi jaremčka, ampak zaradi velike suhe struge, ki vodi izpod stene v notranjosti jame vse do reke Krke.

Odkritje sifona

Kaj se skriva pod to steno, kjer so prvi raziskovalci že davnega leta 1928 na načrt zapisali bruhalnik, smo hoteli ugotoviti marca 1998. Najprej sem se sam odpravil v jamo in začel odkopavati podor v bruhalniku pod steno. Po pričakovanju se je pod mano odprla manjša neprehodna odprtina. Naslednji dan je priskočil na pomoč še Marko Pavlin. Z jamarsko tehniko sva izpod stene potegnili zagozdene skale in odkrila prehod v nov podzemni prostor, od koder občasno bruha voda. Dvorana je dolga okoli 7 metrov, široka pa do 5 metrov. Po pričakovanju sva na koncu našla stalen sifon, dolg kake 4 metre, širok pa pičlih 30 centimetrov. Na srečo se pod gladino takoj razširi, globok pa je vsaj 3 metre.

Sifon smo poskušali izčrpati trikrat, vendar vsakič brez uspeha. Na prvi akciji smo poskušali s potopno vrtno črpalko ugotoviti predvsem, ali gre le za ujeto vodo ali pa je voda morda sifonsko povezana z reko Krko. Pričakovanja so se potrdila, da ni šlo za ujeto vodo, saj se je gladina sifona po treh dolgih urah črpanja zmanjšala le za en centimeter. Na drugi akciji smo poskušali s Tomosovo črpalko na sesalne cevi, vendar nam zaradi slabih spojev na ceveh poskus ni uspel. Tretjič smo poskušali s potopnimi gasilskimi črpalkami s pretokom 350 l/ min, a je zaradi prekratkih odtočnih cevi voda vdrla nazaj v sifon. Tako ostaja sifon še danes nepremagan. Mogoče bomo poskusili še z močnejšo gasilsko črpalko, ali pa raje razširili vhod v sifon za jamske potapljače. Vsekakor pa bo treba prej ponovno odpreti zarušeni vhod v dvorano s sifonom, ki se je zasul z dvema velikima blokoma ob povodnji.

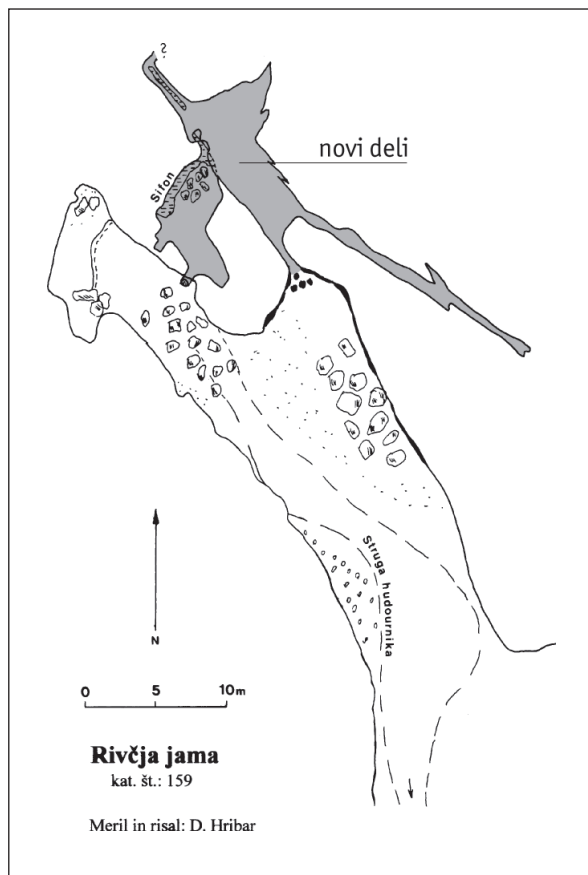
Odkritje suhih rogov

Maja istega leta smo odkrili tudi nove dele jame na desni strani prostorne vhodne dvorane, nad suho strugo. Pri pregledovanju dvorane sem odkril pod steno za pest veliko luknjo, ki je bila zatrpšana s kamenjem. Ko sem jo očistil, sem lahko skozenjo opazil večji prostor s kapniki. Pripravili smo akcijo, saj je bilo treba razširiti skoraj dva metra dolgo ožino. Pomagala sta

Marko Pavlin in Silvo Kristan in še isti dan se nam je uspelo prebiti skoznjo. Našli smo lepo dvorano dolgo 10 metrov z velikim stenskim kapnikom. Dvorana se dviga v 15 do 29 metrov visok kamin, ki ga bo treba še preplezati. Pod kapnikom smo našli lepe zavese in zatrpan ilovnat sifon, globok dva metra, nad katerim se je odpiral rov. Ta ni prehodan zaradi kamnite pregrade, ki poteka kot ulita po sredini rova v njegovi celi dolžini. Na eni od naslednjih akcij smo jo skušali razbiti, saj je videti, da rov pelje v nove prostore jame, a pri tem nismo bili uspešni. Iz dvorane pelje še velik meander dolg 22 metrov v smeri proti Krki, s tremi višjimi kamini, ki smo jih že plezali. Skupna dolžina novih delov znaša 36 metrov.

Obisk ob povodnji

Oktobra 1998 je bilo veliko deževje in reka Krka je močno prestopila bregove. Z Markom sva odšla v jamo, da bi opazovala sifonski izvir. Imela sva kaj videti, saj je voda iz jame drla tako močno, da sva lahko šla vanjo povsem z nasprotne strani kot ponavadi. V jami je bil nepozaben pogled na deročo reko, ki je bruhala izpod stene in preplavljala dvorano. Splazila sva se še v novoodkrite dele jame, ki se odpirajo vsaj dva metra nad višino poplavne vode v jami. Vseeno sva bila premočena, saj je po vhodnem rovu tekel majhen potoček. Ilvovnat sifon v dvorani je poln vode, v meandru pa me je presenetila stoječa voda. V zadnjih desetih metrih sem jo krepko gazil čez kolena, s kaminov pa je padala pronicajoča deževnica.

*Načrt
z novoodkritimi
deli.*

Jama čudežnega križa

Anton Tramte

Že več let raziskujem jame in brezna na območju Vimola, Seča in Travnega Dola. Večino jam mi je pokazal Franc Vidmar iz Travnega Dola. Res je, da niso globoke, razen nekaj jam; Mrhovišče 1, ki ima blizu 100 metrov in nekaj jam, ki segajo do globine 60 metrov.

Pred leti mi je pokazal tudi medvedji brlog (naj bi bil), ker pa je bilo v bližini veliko drugih odprtih jam, se nisem kaj dosti zmenil zanj. Letos spomladi, ko smo raziskovali brezno pri Seču, mi je Vidmar pripovedoval o medvedjem brlogu v Kočevskem rogu. Našel ga je, ko je podiral drevesa. Takoj mi je prišlo na misel, da bi šli obiskat tudi medvedji brlog, ki mi ga je pred leti pokazal na območju Pajkeža. Z menoj sta odšla kot nosača opreme še sinova Tone in Frenk. Ko smo se vračali s Seča, smo se ustavili le slab kilometer pred Pajkežem, da si ogledamo domnevni brlog. Jama leži ob cesti v manjši vrtači. Sam vhod ni obljubljal nič posebnega, saj je dostop do nje zelo enostaven, za ogled jame pa ne potrebuješ drugega kot razsvetljavo. Vhod je dokaj ozek, za njim se rov razširi v večjo dvorano. V njej je skromno kapniško okrasje, pa še to zaradi starosti in neaktivnosti propada. Jama se v zadnjem delu zaključi s kamnitim podorom in z manjšim breznom, v katerem ni nadaljevanja. Ker jama za Toneta in Frenka ni bila zanimiva, sta se hitro odpravila ven, meni pa žilica ni dala miru. Navado imam, da jame vedno dobro pregledam, da poiščem morebitno nadaljevanje, jamske živalice ali kakšno drugo zanimivost. V medli svetlobi karbidke sem opazil nekaj vklesanega v steni. Malo sem privil karbidko in si pobliže ogledal na prvi pogled čudne znake. Bil je v kvadratu izklesan križ. Takoj sem poklical še Toneta in Frenka, da prideta nazaj v jamo, z dodatno razsvetljavo. Najprej sta se mi smejala, češ da imam privide, ko pa sta na lastne oči videla vklesani prizor, sta bila zelo presenečena.

Na steni je okoli 70 cm visok križ, vklesan v pravokotnik, ki ga obroblja. Gornja zarezna kvadrata je že precej zasigana, pod križem pa je znamenje v obliki črke V. V bližini križa sem opazil tudi nenavadno zasigano poličko, kjer sta dve odprtini – manjši luknji, ki se nadaljujeta za steno proti dnu. Vklasan relief je po moji oceni star vsaj nekaj stoletij (kakih 300 do 500 let), morda tudi več. Prva misel je bila, da bi tu lahko bilo v preteklosti grobišče ali svetišče. Kaj bi to lahko bilo in čemu je služil oltar v jami, je težko reči. Najverjetneje pa so ga vklesal Kočevarji, ki so včasih naseljevali bližnje vasi.

Ko sem prišel domov, sem o odkritju takoj obvestil predsednika Mihaela Rukšeta, s katerim sva še isti dan odšla nazaj. Križ sva fotografirala, saj sem se bal, da mi ne bo nihče verjel o odkritju. Šele kasneje, ko sem meril jamo, sem opazil, da je vhod pravih oblik oziroma umetno razširjen. Podrobno sem pregledal tudi dno dvoranice, a med kamenjem nisem opazil nobenih kosti ali česa drugega, tako bi težko rekel, da bi v njej bilo grobišče.

Odkritje Jame čudežnega križa mi je dalo polet za še intenzivnejše odkrivanje in raziskovanje jam na tem območju.

Vklesani križ. Foto: Mihael Rukše

Netopirji v dolenskih jamah

Andrej Hudoklin

Zadnja leta so bile med številnimi društvenimi akcijami pogoste tudi tako imenovane biološke akcije, na katerih smo ugotavljali prisotnosti netopirjev v jamah na Dolenjskem v Beli krajini. Seveda sem večino tovrstnih pregledov opravil in vodil sam, saj sem kot jamar in biolog že dolgo okužen s spremljanjem te neobičajne živalske skupine. Netopirje bolj vestno beležim po letu 1994, ko sem opravil prvi celovitejši pregled dolenskih jam, danes pa bolj ali manj le še dopolnjujem seznam in spremljam stanje najpomembnejših zatočišč v naših jamah.

Med 28 vrstami netopirjev, ki živijo v Sloveniji, se jih vsaj 16 zateka v jame. Te jim služijo kot prezimovališča, dnevna (poleti) in prehodna prebivališča (pomlad, jesen), prebivališča porodniških kolonij (poleti) in kot paritvena prebivališča (jeseni).

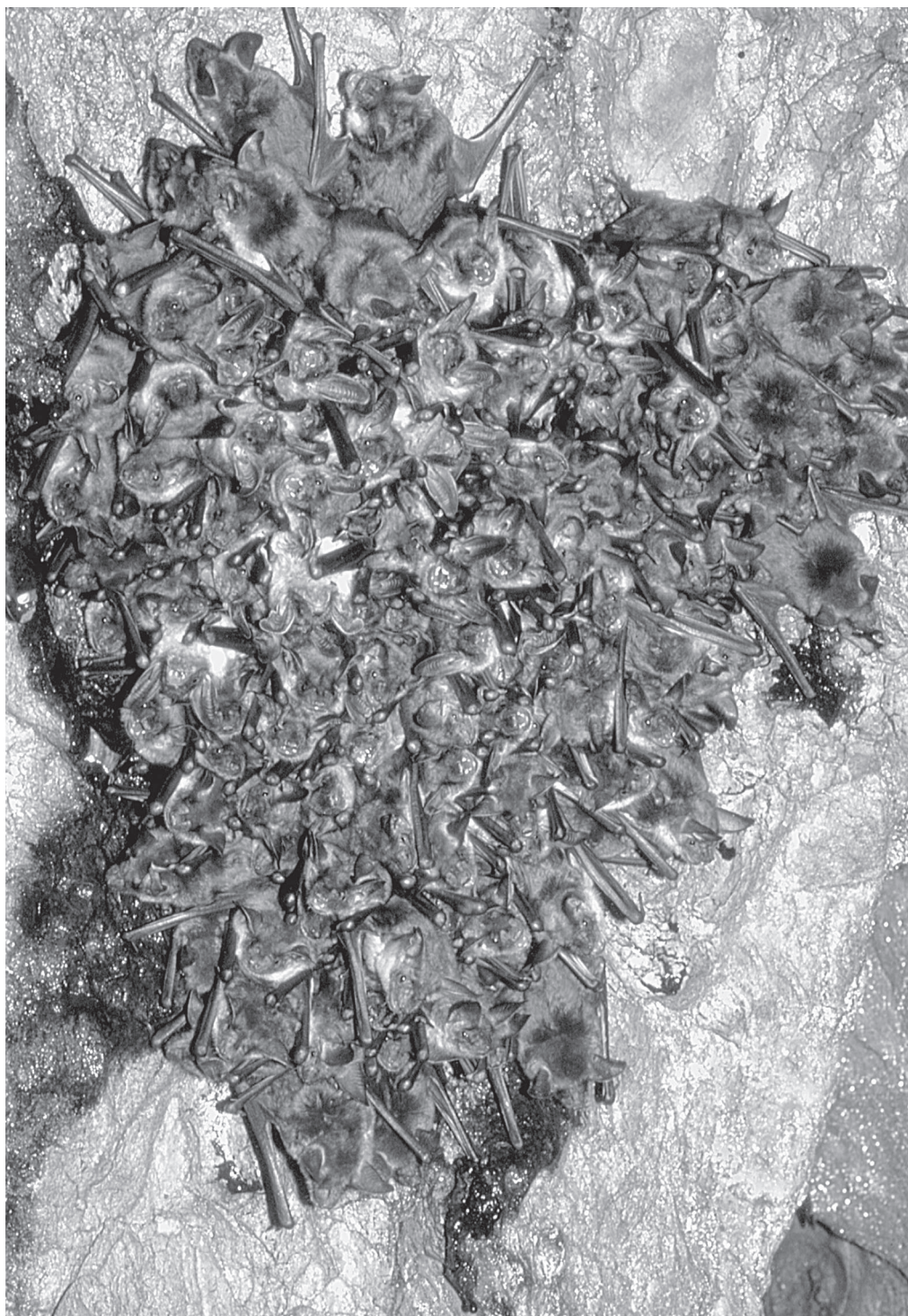
Netopirje smo do sedaj opazili v številnih jamah, kot pomembnejše habitate pa štejejo tiste, v katerih je bila zabeležena prisotnost večjega števila osebkov. Te so Taborska jama, Krška jama, Velika jama nad Trebnjem, Rivčja jama, Spodnja Klevevska jama, Mala Prepadna, Velika Prepadna, Kostanjeviška jama, Ahnenloch, Jama na Leščini, Radoška jama, Jama pri Bosanjski bajti, Jama pod Štalami, Slugova jama, Ajdovska jama pri Nemški vasi, Ajdovska jama na Radohi, Kobilna jama, Zgornja Bilpa, Kaščica in Mihovska jama.

V dolenskih jamah sta najpogostejši vrsti mali podkovnjak *Rhinolophus hipposideros* in veliki podkovnjak *Rhinolophus ferrumequinum*, v zadnjem obdobju pa smo pogosto zabeležili tudi njunega, sicer redkega sorodnika – južnega podkovnjaka *Rhinolophus euryale*. Ta je bil v večjem številu opažen v Kostanjeviški jami in Ajdovski jami pri Nemški vasi, prav tako pa tudi Taborski jami, Jazbini in Spodnji Kleveški jami.

Manj pogosti so netopirji iz družine gladkonosih netopirjev. Posamič in v manjših skupinah so bili zabeleženi tudi: obvodni netopir *Myotis daubenton*, dolgonogi netopir *Myotis capaccini*, dolgokrili netopir *Miniopterus schreibersi*, pozni netopir *Eptesicus serotinus* in širokouhi netopir *Barbastella barbastellus*, v jamah pa smo našli več porodniških kolonij navadnega netopirja *Myotis myotis*.

Netopirji so ena najbolj ogroženih skupin sesalcev, zato k njihovem varstvu lahko pripomoremo tudi jamarji. Pri obisku jam, kjer so prisotni netopirji, se držimo naslednjih pravil:

- Ne prijemaj netopirjev in jih ne snemaj s podlage.
- Ne sveti v netopirje z močno lučjo.
- Ne uporabljaj karbidovk v bližini netopirjev (toplota in dim sta zelo moteča).
- Ne kadi in ne delaj hrupa (govori potih, saj zvok zelo hitro prebudi netopirje).
- Ne vodi večjih skupin v takšne jame in ne imej reševalnih vaj v njih.
- Miniranje naj se izvaja poleti v delih, kjer ni netopirjev.

Porodniška kolonija navadnih netopirjev (Myotis myotis) v Rivčji jami. Foto: Andrej Hudoklin

Novomeški jamarji na Kaninu

Mihael Rukše

Majhen delček Alp, ki Jamarskemu klubu Novo mesto pomeni pomembno območje za raziskovanje in kaljenje najboljših jamarjev v klubu. Vsakdo, ki je obiskal Kanin in jame v njem, bi lahko opisal dogajanje in delo našega kluba drugače, zato upam, da bo moj pogled večini razumljiv.

Prvič sem se srečal s Kaninom 26. novembra 1988, ko sva bila skupaj s Tomažem Bukovcem na slovenski raziskovalni akciji v Skalarjevem breznu. Na akciji smo z Dejanom Rističem izmerili meander Pijavka v dolžini 127 metrov, meritve pa so trajale kar 5 ur. Od tedaj je to kraj, ki mi v jamarstvu do današnjih dni največ pomeni.

Ekipa pod spodmolom. Foto: Mihael Rukše

Leta 1990 sem bil ponovno na Kaninu, ko smo člani JK Novo mesto sodelovali v okviru JRS pri reševanju v breznu Velike razpoke. Takrat sem imel vlogo vodiča od jame do Krnice in do B postaje žičnice za reševalce, ki zaradi slabih vremenskih razmer niso mogli priti v dolino s helikopterjem. Izkušnje, ki sem jih pridobil na Kaninu, sem želel posredovati tudi drugim članom kluba, toda te pridobiš samo, če si na Kaninu. Sam sem te izkušnje pridobival z aktivnim delom v JRS, ki je tedaj na Kaninu pod vodstvom Igorja Potočnika organizirala več usposabljanj v zimskem času.

Leta 1993 sem Kanin že toliko poznal, da sem se odločil, da tu skupaj s kolegi iz kluba organiziram letni raziskovalni tabor. Majhna, vendar dobro pripravljena ekipa je 14. avgusta 1993 prišla na Kanin in pričela 9-letno neprekinjeno delo na Kaninskih podih. Prvo raziskovalno skupino so sestavljali: Zdravko Bučar, Tanja Luzar (sedaj Rukše), Silvo Kristan, Marko Pavlin in Mihael Rukše. Raziskali smo samo tri brezna: NM1, NM2 in NM3 – imenovano Podgurka, ki nas je tisto leto pripeljalo do globine 162 metrov. Obetavno nadaljevanje nas je pritegnilo tudi naslednje leto, ko smo končali na globini 186 metrov. Brezno se nadaljuje z ožino, pri kateri pa smo ga zaenkrat prenehali raziskovati.

Vsako naslednje leto so se vrstile večdnevne akcije na Kaninskih podih, ki so prinesle nova zanimiva brezna, kot so Ledeno brezno do 175 metrov globine, Azaleja do 300 metrov in več brezen globokih od 10 do 100 metrov. Do leta 2002 smo tako raziskali kar 71 brezen. Nekaj je že registriranih, drugi še pridejo na vrsto.

V času raziskovanja na Kaninu smo pridobili izkušnje in znanje, ki nam je omogočilo tudi bolj uspešno raziskovanje na Dolenjskem. V Velikem Dolu smo si v večjem spodmolu uredili bivač, ki v času raziskovanja sprejme tudi do 15 ljudi v zasilno zavetje. Lokacija je idealna za izhodišče za Kaninske pode, ima pa manjšo pomanjkljivost, v bližini namreč ni

V ledenem čepu. Foto: Mihael Rukše

tekoče vode. To nas ni oviralo, saj smo s taljenjem snega dobili dovolj vode za kuhanje in umivanje. Snega na Kaninu nikoli ne zmanjka, če ni na površju, je pa v jamah.

Velik problem na Kaninu je bilo določanje leg raziskanih brezen. Po izvedenih vizurah je bilo treba vhode vrisati na karto. Zaradi nenatančnih vizur in razdalj so vrisi precej odstopali. Problem smo rešili z nakupom naprave GPS ter v letu 2001 z njeno pomočjo popravili lokacije in locirali nove vhode. GPS nam je omogočil tudi spremembo dela na Kaninskih podih.

Opisal vam bom naš način raziskovanje Kanina, ki je primeren tudi za druga območja:

- Raziskovalni dan se začne z vstajanjem. Tudi najbolj zaspani se kmalu zbudijo, saj vedo, kaj jih čaka.
- Zajtrk, umivanje in priprava opreme ter hrane za celodnevno raziskovanje po Kaninskih podih.
- Okoli 9. ure zapustimo bivak. Glede na število udeležencev sestavimo skupine s tremi člani, ki imajo nalogo, poiskati, pregledati, skicirati, locirati, fotografirati teren in narediti zapisnik ogleda. Naloge si med sabo razdelijo člani skupine. Nove jame pregledujemo največ do globine 50 metrov, potem pa nadaljujemo z iskanjem in s pregledovanjem novih brezen.
- Skupine se vrnejo v bivak med 20. in 22. uro, odvisno od poti in utrujenosti skupine.
- Skupina, ki se vrne prva, prične pripravljati večerjo, po vrnitvi vseh se po večerji pogovorimo o najdenih in pregledanih brezni.
- Najbolj zanimivo brezna ponovno obišče naslednji dan ena izmed skupin, ostali nadaljujejo pregledovanje terena.
- Po vrnitvi s Kanina se prepišejo ogledni zapisniki, priložijo skice, fotografije ali izdelani načrti z ustreznim zapisnikom, ki se kasneje registrirajo v katastru.

Dobrih rezultatov ne bi bilo, če ne bi pri raziskavah sodelovali številni člani našega jamarskega kluba ter svoj čas in veselje do raziskovanja podzemnega sveta prenesli na Kanin.

priimek	ime	št. akcij
Avbar	Jože	2
Bučar	Zdravko	7
Bukovec	Tomaž	1
Drašler	Miha	1
Engel	Matjaž	1
Eržen	Milan	1
Finc	Borut	1
Gašperič	Andrej	8
Gašperič	Renata	2
Golob	Rok	2
Mežnar	Janez	1
Hribar	Darko	5
Hrovat	Anton	2
Hudnik	Andrej A	6
Jakša	Andrej	1
Jenkole	Frenk	1
Krevs	Tadej	4
Kristan	Silvo	6
Krištof	Simon	0
Mejak	Frenk	1
Luzar	Mateja	4
Mejak	Božidar	0
Nahtigal	Matjaž	2
Nose	Igor	16
Pavlin	Marko	8
Pršina	Marko	1
Robek	Miro	1
Rajk	Dejan	1
Rukše	Mihael	20
Rukše	Tanja	16
Vidic	Srečko	2
Tomšič	Jože	1
Železnik	Egidij	1

Sodelujoči pri raziskavah.

Pozimi na Kaninu

Andrej A. Hudnik Z.

Prostranstvo beline.

Risba: Andrej A. Hudnik Z.

Člani Jamarskega kluba Novo mesto smo se 10. in 11. februarja 2001 ponovno odpravili na Kanin, da bi s pomočjo GPS določili lege novih in starih jam. Načrtovani četrtkov odhod smo preložili zaradi vetra in padavin. Petkova boljša napoved nam je vlila upanja, da bomo drugi del podaljšanega vikenda le preživel nad 2000 metri in na več kot 4 metre debeli snežni odeji. Vreme oziroma "krotilci" kaninskega vetra so nam ostali še naprej skrivnostni.

Sredi sobote smo se že mazali na visokogorskem soncu in pozno popoldan preizkusili pot do doma Petra Skalarja. Z vsakim metrom je bila bolj podobna prečenju pobočij, nad katerimi smo vedeli, da visijo plazovi in opasti. Škipalo ravno ni, se je pa odeja grdo lomila v večjih kosih suhega in slabo sprijetega snega in nas spodnašala. Grebeni pa so se že začeli kuštrati v še močnejšem vetru in nam polniti luknje v obleki. Morda se bo naslednji dan ob jutranjem svitu nekako dalo za nekaj ur ponikniti v širino kaninskih podov. Sobotni večer je minil v družbi veselih žičničarjev, ratrakaristov, kuharic in natakarc.

Od dobrega vinca bistre glave in večernih šal polna ušesa so v nedeljskem svitu imela kaj videti in slišati. Gorska zimska zarja, ki jo nekateri nad-mojstri pod-jamske scene še ne upajo spoznavati, se je tepla z vetrom. Drug drugemu sta se izmikala, najkrajšo pa so potegnili naša ušesa, ko je veter lizal robove in puščal glasove, ki kot da niso bili s tega sveta. Če bi takrat "ta trmasti" šli na grebene, bi jim verjetno krila zrasla. Vzeli smo si čas za premislek in zgodnji zajtrk. Ko so se pojavili veliki šefi žičnic, so gledali z zaskrbljenimi očmi in nam z dvomom na ustih skušali povedati, da verjetno ne bo z lepim dnevom nič in da bomo morali sredi sončnega, a močno vetrovnega dopoldneva pogumno sestiti v gondole in se odniti v dolino. Ob 10 uri, ko bi morali že tavati po kaninskih planjavah, sta se veter in sonce le pogodila in nam dovolila prijeten sprehod do kočice Petra Skalarja. Časa je bilo dovolj, le da smo se naužili pogleda na zapeljive snežne kaninske obline. Nekateri vedo, kaka čudesa premorejo.

Enkrat zmanjka hrane, moči, volje, vrvi, drugič pa časa. Naslednjič bomo Tanja, Miha in jaz v družbi mnogih v dolini še bolj plesali na čast vetrnim bogovom in upali, da se bo vse zložilo v popolno sliko, katere zgodba bo imela kaj povedati našim hčeram in sinovom.

Zahvaljujem se Dušanu iz podjetja Xenya v Ljubljani (zastopnik za GPS Magellan) za omogočeno testiranje ročnega sprejemnika GPS Magellan.

Proti dnu Slovenije

Marko Pavlin

Ekspedicija Čehi 2 v organizaciji Jamarske zveze Slovenije je bila prva jamarska odprava predstavljena javnosti s prenosom prek interneta, na katerem ste lahko spremljali dogajanje v jami. Z njo si je slovenska jamarska srenja zadala navidezno nedosegljiv cilj: prodreti globlje od ukrajinskih jamarjev, ki so pred dvema letoma v štirinajstdnevni ekspediciji dosegli globino 1380 metrov. V raziskavah najglobljega slovenskega brezna Čehi 2 je sodelovalo tudi pet članov Jamarskega kluba Novo mesto, vanj pa smo se podali kar trikrat. Vhod v brezno se nahaja na Rombonskih podih, zahodno od doline Trente v Julijskih Alpah, tik ob meji z Italijo, na nadmorski višini preko 2000 metrov.

V prvi akciji 15. septembra 2001 smo Darko Hribar, Mateja Luzar in jaz pomagali transportirati opremo do baze, ki je le deset minut oddaljena od vhoda v brezno. Še isti dan smo se zaradi slabega vremena, ki nam ni dovoljevalo vstopa v jamo, vrnili v dolino. Na drugi, ki je potekala 29. in 30. oktobra 2001, smo imeli z vremenom več sreče. V Bovcu smo se Igor Nose, Vinko Mihelčič, Mateja Luzar in jaz ob devetih dobili z Rajkom Bračičem iz Jamarskega kluba Speleos – Siga iz Velenja in Janezom Marinškom iz Jamarskega kluba Luke Čeča iz Postojne ter jo po jutranji kavici z landroverjem mahnili proti Krnici. Otvorili smo si nahrbtnike in se zaradi njihove teže počasi odmajali proti bazi. Otvorjeni kot mule smo potrebovali dve

Vhod v Brezno Čehi na nadmorski višini 2034 m.

Foto: Janez Marinšek

uri in pol hoje. Po kratkem počitku smo ob pol štirih popoldne vstopili v jamo. Skupaj z Rajkom in Dejanom sem bil v opremljevalni ekipi, ki je imela nalogo opremiti jamo z dna brezna Maranto, kjer je končala delo domžalska ekipa, do brezna Debel in utrujen. Igor in Mateja sta na sedemdesetih metrih globine začela napeljevati vox telefon proti dnu. Zaradi možnih večjih padavin je zunaj v bazi dežural Vinko in nam po vox telefonu posredoval vremenske podatke. Dokaj hitro smo prišli na globino 380 metrov, na dno brezna Maranto in zaskrbljeno ugotovili, da tu nadaljevanje ni možno. Ozka špranja, kamor je v obliki majhnega izvira izginjala voda, je bila zabita z nanosom grušča in mivke. Prepričani smo bili, da je predhodna ekipa zgrešila smer, zato smo se po posvetu in ponovni preučitvi njihovega poročila obrnili nazaj. Spotoma smo pregledovali vse stranske rove, da bi našli nadaljevanje, kar nam je po uri in pol tudi uspelo. Rajko je takoj pričel z opremljanjem, sam pa sem se vrnil in razopremil 50 metrov jame. V Marantu nas je dohitel Igor z voxom in povedal, da se je Mateja obrnila na 300 metrih in odšla iz jame. Preko voxa smo kmalu izvedeli, da je že v bazi, kjer sta z Vinkom izmenično dežurala. Vztrajali smo naprej in z vrvo in voxom opremili jamo vse do brezna Debel in utrujen na globini 500 metrov. Tu smo se obrnili in brez težav prišli iz jame ob šesti uri v prečudovito, s sončnim vzhodom obsijano jutro, kjer nas je s kuhanim čajem in kavo pričakal Vinko. Sledil je zasluženi dve urni počitek, nato pa odhod

proti dolini ter mučna pot do doma.

Na zadnji akciji v okviru desetdnevne odprave, ki je trajala od 23. novembra 2001 pa do 2. decembra 2001, smo sodelovali Darko Hribar, Mateja Luzar in jaz. V petek 30. novembra smo ob štirih zjutraj še nenaspani odšli na pot proti Bovcu in na B postajo Kaninske žičnice prispeli ob osmi uri. Spakirali smo potrebno opremo, si oprtali nahrbtnike in počasi krenili proti Krnici. V bazo smo v lepem vremenu in dobrem razpoloženju prispeli ob dvanajsti uri. Po posvetu z Jožetom Jermanom, vodjo baze, smo izvedeli, da je del ekipe našel nadaljevanje in s tem poglobil brezno. Povedal nam je, da bomo v jamo vstopili okoli štirih popoldne, ko bodo iz jame sporočili, kaj potrebujejo. Štiri ure časa za počitek in pripravo so prehitro minile.

V jamo smo se spustili ob 16.15 v lepem sončnem popoldnevu in že ob 16.30 prišli pod vhodno vertikalno na globini 70 metrov. Skozi Prehod JZS smo se hitro prerinili ter se znašli v breznu Maria Dolores. Iz njega smo se kar nekaj časa prebijali skozi dolg meander

Malica v bivaku na globini 900 metrov.

Foto: Tone Palčič

imenovan Nevednež ter se znašli na vrhu 60 metrov globokega brezna Maranto. Spust je potekal tekoče in brez zapletov, zato smo se kmalu znašli v veliki dvorani, iz katere smo se pričeli spuščati v veličastno 180 metrsko vertikalno brezna Velik in utrujen, o katerem že samo ime pove vse. Tu smo morali nekaj časa čakati na prosto vrv, saj so ekipe že zapuščale jamo. Tako smo se ob 10.30 ponoči javili iz točke v galeriji Stari Tribola na globini 700 metrov. Dobri dve uri kasneje smo v petdeset metrskem breznu pod sabo ugledali ogromno dvorano Pri Vančarju na globini 900 metrov. Tu smo se javili v bazo in izvedeli, da smo za spust do bivaka potrebovali osem ur. Sledila je obilna malica ter sproščen klepet ob kavici, po katerem se je Mateja z doseženim klubskim globinskim, ženskim rekordom odpravila na zaslužen počitek. Z Daretom sva se po posvetu z vodjo odprave Tonetom Palčičem, ki je povedal, da so nižje le še trije rakovski jamarji, odpravila proti dnu in se z njimi srečala na globini 1250 metrov v pasaži Zelenega palca pred galerijo Azzacanaway. Odločila sva se, da dalje ne greva. Premočena ter utrujena sva se pripravila na jamarski krst, za hlajenje pa sva uporabila poleg vode še Daretovo pivo. Zaradi mraza sem se odločil za povratek proti bivaku, Dare pa pač ne bi bil to, kar je, če se ne bi spustil še kak meter nižje. Vseeno me je kmalu ujel in skupaj sva ob desetih dopoldne, po skoraj osmih urah plezanja in plazenja, prispela na 900 metrov. Za »večerjo« sva si skuhalo juho ter pospravila dobršen del hrane, ki sva jo imela s sabo, nato pa odšla spat v dobro pripravljen bivač.

Zbudil sem se okoli štirih popoldne. Počasi sem pokonci spravil še Matejo in Daret. Po pripravih na naporne ure, ki so nas čakale, smo se ob pol šestih zvečer s polnimi transportkami smeti in ostale bivač krame pričeli vračati proti površju. Začeli smo previdno in bili po treh urah in pol pod breznom Debel in utrujen, dve uri kasneje pa vsi trije nad njim. Ob pol dveh zjutraj smo priplezali do bivaka na 400 metrih, kjer sva se z Matejo odločila za krajši počitek. Dare je odšel naprej proti izhodu in v nedeljo ob pol šestih zjutraj, po dvanajstih urah, izplezal iz brezna. Midva sva iz bivaka krenila ob 7.30 zjutraj in po mučnem plezanju po meandru Nevednež, preko brezna Maria Dolores, izplezala iz brezna ob 12.15 uri, v lep sončen dan. Počitek v bazi je bil kratek, saj nas je v ponedeljek že čakala služba, zato smo morali odriniti v dolino, kamor smo utrujeni prispeli ob petih popoldan in takoj odšli na zaslužno pijačo. Ob pogledu nazaj, na slikovito Kaninsko pogorje, smo se zavedali, da Čehi 2 ostaja in čaka na nove skupine drznih raziskovalcev, ki bodo v tretjem delu odprave Čehi 2 skušali doseči sanje jamarjev, prodreti globlje od trenutnega svetovnega rekorda.

Kljub težki izkušnji smo že naslednji dan spočiti in srečni, premlevali dogajanje na odpravi zavedajoč se, da smo s sodelovanjem tudi mi pripomogli doseči zastavljene cilje, ob tem pa dosegli še osebne in klubske globinske rekorde. V desetih dneh drugega dela odprave Čehi 2 je sodelovalo 78 jamarjev iz različnih klubov. Kar 27 nas je delovalo pod 1000 metri globine, 8 pa jih je doseglo dno na 1370 metrov. Tu se je našlo nadaljevanje ter jamo poglobilo na 1480 metrov. Brez dvoma je v odpravo Čehi 2 vloženo ogromno truda, volje posameznikov in finančnih sredstev, temu primerni pa so tudi rezultati. Odprava še zdaleč ni končana, saj že potekajo priprave na njen tretji del. Cilji pa so jasni.

Fotografija iz Marsa.

Foto: Manca Juvan

Onesnaženost jam

Andrej Hudoklin: Onesnaženost jam v Mestni občini Novo mesto

Članek je povzet po poročilu raziskovalne naloge »Evidentarizacija onesnaženih jam v Mestni občini Novo mesto«, ki jo je finančno občina tudi omogočila leta 2001. Nosilec naloge je bil Andrej Hudoklin, terenske podatke pa so prispevali Zdravko Bučar, Borivoj Ladišić, Mihael Rukše in Anton Tramte.

Pri oceni ogroženosti okolja v Mestni občini Novo mesto predstavlja pomemben podatek tudi onesnaženost kraških jam, saj je njen večji del površja zakrasel. Jame predstavljajo vstop v občutljivo kraško podzemlje, zato je njihovo onesnaževanje pravzaprav direktno ogrožanje podzemne vode, enkratne podzemne favne in ne nazadnje tudi človeka samega. Onesnaženost kraških objektov je do neke mere nevidna, saj je preprosto največkrat ne vidimo oziroma jo zaznamo šele ob obisku jam. Opažanja jamarjev in spremljanje stanja jam so zato lahko ključna pri aktivnem varovanju krasa. V našem klubu že vrsto let beležimo stanje in rast stopnje onesnaženosti jam. Rezultati zadnjega pregleda so zaskrbljujoče in kažejo nujnost ukrepanja.

Značilnosti kraškega površja

Geološka podoba Mestne občine Novo mesto razkriva, da njen večji del gradijo karbonatne kamnine. Kras, ki se je tu oblikoval, prištevamo k dinarskemu krasu, glede na pestro geološko in geomorfološko preteklost pa ga lahko delimo na tri značilne tipe: plitvi, visoki in osameli kras. Plitvi kras obsega široko dno novomeške kotline. V večji meri ga gradijo jurske karbonatne kamnine in dolomiti, ki so na več mestih prekriti z ilovico in rdečo prstjo. Za plitvi kras je značilno, da je površje blizu gladine talne vode in višine površinskih tokov, pas navpičnega pretakanja skozi zakraselo kamninsko podlago pa plitev, kar se odraža tudi v značilnih površinskih in podzemskih kraških oblikah. Za tak tip krasa so značilne vodoravne jame, ki potekajo plitvo pod površjem, tik nad lokalno erozijsko bazo nad površinskim vodnim tokom (Kranjc 1982). Vrsta takšnih jam se odpira ob reki Krki in njenem bližnjem zaledju, sicer pa je v območju plitvega krasa raziskanih 32 jam.

Visoki dinarski kras tu predstavljajo Radoha, Gorjanci in obrobje Ajdovske planote. Hribovita Radoha se razteza na jugu občine in predstavlja nekakšno vez med Kočevskim rogom in Gorjanci. V večji meri jo gradijo apnenci kredne starosti, površje je zato močno zakraselo, skalnato in razgibano s številnimi vrtačami. Tu je bilo do sedaj raziskanih kar 55

kraških jam, ki predstavljajo dobro tretjino vseh jam v občini. Prevladujoča so seveda korozijska brezna, s povprečno globino 20 do 40 metrov, vodoravne jame pa so redkejše. K visokemu dinarskemu krasu na nek način lahko prištevamo tudi Gorjance, saj med prevladujočimi neprepustnimi kamninami najdemo tudi posamezne zakrasele enote. Tako najdemo nekaj manjših jam v okolici Gospodične, v Podgorju pa med Gabrjem in Dolžem, kjer je prav tako več jam. V obseg občine sodi tudi obrobje Ajdovske planote nad Stražo in Prečno, kjer je s speleološkega stališča najbolj pomembna izvirna dolina reke Temenice s številnimi kraškimi pojavi.

Osameli kras najdemo na širšem območju Krškega hribovja, ki se razteza v širokem pasu od Trške gore do Vinjega vrha. Za reliefno razgiban prehod med normalnim erozijskim površjem Posavskega hribovja in kraškim svetom osrednje Dolenjske je značilna pestra geološka zgradba z osamelimi otoki krednih apnencev. To so manjše krpe kraškega sveta sredi normalnega prepustnega reliefa (Kranjc 1990), na katerih je do sedaj raziskanih kar 36 kraških jam.

Na celotnem območju občine je bilo do sedaj raziskanih 151 objektov, med njimi jih je že 128 registriranih v Katastru jamarske zveze Slovenije, kar 23 pa smo jih odkrili in raziskali v času izdelave obravnavane naloge.

Evidentiranje onesnaženih jam

Za izvedbo evidentiranja onesnaženih jam je bilo treba pregledati vse raziskane jame in brezna na območju občine. Posebej pozorno smo pregledali lažje dostopne vhodne dele vodoravnih jam ter vhodna brezna. Ob vsakem pregledu smo stanje zabeležili v jamarski zapisnik. Med 151 znanimi jamskimi objekti smo pregledali 143 brezen in jam, 8 objektov pa na terenu zaradi netočnih koordinat nismo našli. Rezultati evidentiranja so prikazani v tabeli.

Ekipa po čiščenju Kotarjeve prepadne, 1996. Foto: Andrej Hudoklin

k.š.	ime jame	naselje	tip jama	stanje
187	Kotarjeva prepadna	Stranska vas	Vodna jama	Vaško smetišče, očiščena 1996
246	Ajdovska jama pri Hudem	Daljni vrh	Suha jama	Neonesnažena
411	Zgornja Klevevška jama	Grič pri Klevevžu	Suha jama	Poškodbe, manjše smeti
410	Spodnja Klevevška jama	Grič pri Klevevžu	Vodna jama	Neonesnažena
574	Jama za gradom Luknja	Prečna	Suha jama	Posamezni manjši odpadki
575	Lukenjska jama	Prečna	Vodna jama	Posamezni manjši odpadki
832	Jama 1 pri Radohi	Gornje Laze	Suha jama	Posamezni odpadki
1356	Treseljček	Stopiče	Vodna jama	Neonesnažena
1357	Radoška jama	Laze	Suha jama	Neonesnažena
1359	Veliki Kevder	Štravberk	Suha jama	Neonesnažena
1372	Ajdovska hiša	Štravberk	Suha jama	Neonesnažena
1409	Frlinka	Uršna sela	Brezno	Onesnažena, vaško smetišče
1465	Jama pod greznico	Gorenje Toplice	Brezno	V brezno speljana kanalizacija
1466	Jama v kleti	Šmarješke Toplice	Brezno	V brezno speljan odtok iz kleti
1467	Zgoneča jama	Gor. Toplice	Brezno	Zasuto
2014	Mala jama	Veliki Podljuben	Brezno	Zasuto z odpadki
2116	Ajdovska hiša	Žaloviče	Suha jama	Neonesnažena
2117	Pristavska jama	Gor. Kamenje	Brezno	Močno onesnaženo
2119	Jama v Bliščah	Gor. Grčevje	Brezno	Onesnažen vhod
2163	Petanska jama	Mali Podljuben	Vodna jama	Neonesnažena
2326	Velika jama	Velik Podljuben	Brezno	
2345	Hudičeva jama	Veliki Podljuben	Brezno	Zasuto, žaganje, gospodinjski odpadki
2346	Jama v Pohlicah	Veliki Podljuben	Brezno	
2347	Rkljeva prepadna	Sela pri Štavberku	Brezno	Odpadki in mrhovina
2358	Shornica	Mali Podljuben	Vodna jama	Očiščena 2001
2363	Župenca	Velik Podljuben	Brezno	Onesnaženo, gospodinjski odpadki
2364	V Pečinah	Štravberk	Suha jama	Neonesnažena
2514	Razpoka pri Gotni vasi	Gotna vas	Brezno	Zasuta
2689	Mačkovec v Šmarjeških T.	Šmarješke Toplice	Vodna jama	Neonesnažena
2742	Jama v Žlebeh	Sevno	Suha jama	Neonesnažena
2743	Mikčeva jama	Novo mesto	Suha jama	Posamezni odpadki v vhodnem delu
2798	Ajdovska jama	Grič pri Klevevžu	Suha jama	Neonesnažena
2881	Rupa na Brodu	Novo mesto	Vodna jama	Posamezni odpadki v vhodnem delu
2920	Brezno v Rebri	Mala Strmica	Brezno	Neonesnaženo
2921	Jama v Debavcu	Mala Strmica	Brezno	Kosovni in gospodinjski odpadki
3367	Partizansko zavetišče	Gor. Grčevje	Jama	Neonesnažena
3635	Frlinka na Novem Ljubnu	Uršna sela	Brezno	Onesnaženo
4372	Straško brezno	Organja sela	Brezno	Onesnaženo, smeti tudi v okolici

k.š.	ime jame	naselje	tip jama	stanje
4373	Lisičja luknja	Krka	Suha jama	Neonesnažena
4399	Jama pod gradom Luknja	Prečna	Suha jama	Neonesnažena
4570	Prepadna jama	Drganja sela	Brezno	Onesnaženo, tudi okolica
4573	Pasja jama	Drganja sela	Brezno	Neonesnaženo
4398	Frlinka v Vrtih	Uršna sela	Brezno	
4571	Jelenca	Drganja sela	Suha jama	Posamezni odpadki, podpisi po steni
4576	Jama Pod smrekco	Volavče	Vodna jama	Neonesnažena
4577	Vodno brezno	Vavta vas	Vodna jama	Neonesnažena
4769	Jama 1 na Tolanu	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnažena
4470	Jama 2 na Tolanu	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnažena
4834	Beceletova jama	Zagrad pri Otočcu	Suha jama	Neonesnažena
4835	Jama v Gabrju	Gabrje	Suha jama	V jamo pronica onesnažena voda
4836	Jama Mačkovec	Novo mesto	Vodna jama	Posamezni odpadki
4837	Jama ELA	Novo mesto	Vodna jama	Posamezni odpadki
4838	Jama pod ž.p. Novo mesto	Novo mesto	Suha jama	Posamezni odpadki
4876	Brezno pod štreko	Laze	Brezno	
4880	Jama 2 pri Radohi	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
4890	Zgornja jama v Mačkovcu	Novo mesto	Suha jama	Neonesnažena
4891	Spodnja jama v Mačkovcu	Novo mesto	Vodna jama	Neonesnažena
4929	Jama pri gradu Struga	Dolenja vas	Suha jama	Neonesnažena
4991	Jelušca	Podgrad	Brezno	Močno onesnaženo, vreče z mrhovino
4998	Veliki Škrbec	Podgrad	Brezno	
5023	Hrušica	Hrušica	Vodna jama	Neonesnažena
5024	Vrtaška jama	Gabrje	Suha jama	Neonesnažena
5145	Čebularica	Dolž	Brezno	Mrhovina
5146	J. nad izvirom Težke vode	Stopiče	Suha jama	Posamezni odpadki
5174	V Dul	Šmarješke Toplice	Vodna jama	Neonesnažena
5457	Vovkova jama na Trški gori	Ždinja vas	Suha jama	Vhod strojno razširjen
5458	Planinova jama na Trški gori	Ždinja vas	Suha jama	Neonesnažena
5461	Orlovska jama v Luknji	Prečna	Suha jama	Neonesnažena
5462	Brlog 1 v Luknji	Prečna	Suha jama	Neonesnažena
5463	Brlog 2 v Luknji	Prečna	Suha jama	Neonesnažena
5563	Brezno na Klemenčičevi njivi	Podgrad	Brezno	Zasuto do pol, gospodinjski, mrhovina
5565	Prepadna na Mehovem	Podgrad	Brezno	Posamezni odpadki na dnu
5566	Udor na Širokem kotlu	Koroška vas	Brezno	Neonesnaženo
5567	Na Kremenu, Grota	Podgrad	Vodna jama	Neonesnažena
5568	Badovinčeva jama	Veliki Cerovec	Brezno	Odpadki, smeti, mrhovina
5569	Brezno 1 v Kančen dolu	Dolž	Brezno	Zasuto s smetmi in z zemljo
5570	Brezno 2 v Kančen dolu	Dolž	Brezno	Posamezni odpadki v vhodnem delu
5573	Vranja peč	Gabrje	Suha jama	Neonesnažena
5574	Zoretova jama	Ždinja vas	Brezno	Neonesnaženo, zaprto z jaškom

k.š.	ime jame	naselje	tip jama	stanje
5597	Krojačevka	Podgrad	Brezno	Na dnu mine
5598	Predalnica	Podgrad	Brezno	Neonesnažena
5671	B. 2 pri gozdarski koči	Podgora	Brezno	Neonesnažena
5672	Brezno 1 pod Gornjimi Lazi	Gornje Laze	Brezno	Neonesnažena
5673	Brezno 2 pod Gornjimi Lazi	Gornje Laze	Brezno	Neonesnažena
5679	Ratnovec	Dolž	Vodna jama	Kosovni odpadki, vreče, steklenice
5824	Jama v kamnolomu v Luknji	Prečna	Suha jama	Neonesnažena
5825	Kraljeva prepadna	Pangrč Grm	Brezno	Neonesnažena
5826	Jelenskok	Gabrje	Suha jama	Neonesnažena
5827	Jama nad Gospodično	Gabrje	Suha jama	Neonesnažena
5828	Jama 2 nad Gospodično	Gabrje	Suha jama	Neonesnažena
5829	Jama 3 nad Gospodično	Gabrje	Suha jama	Neonesnažena
5830	Škratova jama	Bela Cerkev	Suha jama	Posamezni odpadki
5831	Jama pod Ragovim logom	Novo mesto	Suha jama	Neonesnažena
5832	Jama pri Žihovem selu	Žihovo selo	Suha jama	Neonesnažena
5833	Udor v Regrči vasi	Regrča vas	Brezno	
5835	Brezno v krogu IMV	Novo mesto	Brezno	Neonesnažena
5834	Jama nad potokom Klamfer	Zajčji vrh	Suha jama	Neonesnažena
5840	Mala Klevevška jama	Grič pri Klevevžu	Suha jama	Neonesnažena
6035	Jama v vinogradu	Ždinja vas	Brezno	Zasuto
6036	Jama Hrušica 2	Hrušica	Suha jama	Neonesnažena
6162	Radoha 5 je 5672	Gor. Laze	Brezno	
6163	Radoha 6 je 5673	Gor. Laze	Brezno	
6164	Brezno v Blatni dolini	Gor. Laze	Brezno	Neonesnaženo
6165	Ajdovska jama na Radohi	Gor. Laze	Suha jama	Neonesnaženo
6220	Travni dol 1	Travni dol	Brezno	Neonesnaženo
6221	Travni dol 2	Travni dol	Brezno	Neonesnaženo
6222	Travni dol 3	Travni dol	Brezno	Neonesnaženo
6223	Travni dol 4	Travni dol	Brezno	Neonesnaženo
6224	Travni dol 5	Travni dol	Brezno	Neonesnaženo
6225	Travni dol 6	Travni dol	Brezno	Neonesnaženo
6230	Brezno pri Blaževici	Travni dol	Brezno	Neonesnaženo
6236	Lisičina	Grič pri Klevevžu	Suha jama	Neonesnažena
6337	Uršna jama	Laze	Brezno	Neonesnaženo
6338	Mali kevderc	Štravberk	Suha jama	Neonesnažena
6339	Požiralnik pri Velikem kevdu	Štravberk	Suha jama	Neonesnažena
6482	Jama pod mostom v Ločni	Novo mesto	Suha jama	Posamezni odpadki
6484	Mihovska jama	Mihovec	Suha jama	Očiščena - akcija JK NM
7041	Brezno na Rklju	Sela Štravberku	pri Brezno	Neonesnaženo
7391	B. pri Kibelnovem borštu	Sela Štravberku	pri Brezno	Neonesnaženo
7500	Nad petim kamnom	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
7501	Pod petim kamnom	Gorenje laze	Brezno	Neonesnaženo
7502	Nad progo 1	Gornje Laze	Brezno	Mrhovina, les
7503	Nad progo 2	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
7504	Bolnica na Rasnu	Gorenje Laze	Suha jama	Neonesnaženo
7505	Pod Cesarjem	Gorenje laze	Suha jama	Neonesnaženo
7506	Pod Kilovcem	Gorenje Laze	Brezno	Posamezni odpadki

k.š.	ime jame	naselje	tip jama	stanje
7507	Nad zadnjim ovinkom 1	Gorenje Laze	Suha jama	Neonesnažena
7508	Nad zadnjim ovinkom 2	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
	Pod križiščem	Koglo	Brezno	Neonesnaženo
	Latovca	Štravberk	Brezno	Neonesnaženo
	Contova jama	Tolsti vrh	Brezno	Neonesnaženo
	Pod Lipnim vrhom 1	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
	Pod Lipnim vrhom 2	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
	Pod Lipnim vrhom 3	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
	Jama na Padežu	Birčna vas	Suha jama	Poškodbe kapnikov
	Čerenkova jama	Gorenje Laze	Brezno	Mrhovina, les, sodi
	Nad Mačkovo dolino 1	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
	Nad Mačkovo dolino 2	Gorenje Laze	Suha jama	Neonesnaženo
	Nad Mačkovo dolino 3	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
	Brezno pod goro	Mihovec	Brezno	Gospodinski odpadki, mrhovina
	Brezno na Koglu	Koglo	Brezno	V večji meri zasuto s smetmi
	Brezno nad Predalnico	Podgrad	Brezno	Z miniranjem uničena siga, kapniki
	Peski	Podgrad	Brezno	Neonesnaženo
	Blake	Podgrad	Brezno	Neonesnaženo
	Piščale	Gorenje Laze	Suha jama	Neonesnaženo
	Palatina	Gorenje Laze	Brezno	Neonesnaženo
	Jama pri Zajčjem vrhu	Zajčji vrh	Suha jama	Čista, vhod je zaprt s kamni - delno
	Brezno pri Zajčjem vrhu	Zajčji vrh	Brezno	Onesnaženo s smetmi in z mrhovino
	Gazvodova jama	Hrib pri Orehku	Suha jama	Kosovni odpadki, sežiganne smeti
	Vidicova izvirna jama	Sela pri Zajč. vrhu	Suha jama	Neonesnažena
	Jama ob potoku Soupat	Gabrje	Suha jama	Neonesnažena

Kaj vse naplavi voda v ponoru.

Groza v breznu. Obe foto: Andrej Hudoklin

Ugotovitve in predlog ukrepov

Pregled 143 objektov je pokazal, da je med njimi 50 (35 %) onesnaženih. Prvi vpogled v stanje onesnaženosti leta 1982 je v mejah sedanje občine izpostavil 10 onesnaženih jam (Habe 1982), leta 1987 smo jih našli 13 (Hudoklin 1987), leta 1995 pa že 30 (Hudoklin 1995). Videti je, da število onesnaženih jam narašča, vendar v predhodnih pregledih jame niso bile tako sistematično pregledane kot v letošnjem letu.

Ker je dobrih 50 objektov v težko dostopnih in gozdnatih območjih Radohe in Gorjancev, lahko ugotovimo, da so jame ogrožene predvsem v nižjih predelih v bližini naselij, kjer je pravzaprav onesnažena vsaka druga jama. Glede na vsebino in način onesnaženja lahko onesnažene jame razdelimo na več skupin:

- močno onesnažene jame s kosovnimi in z gospodinjskimi odpadki: 15 objektov,
- jame onesnažene s posameznimi odpadki: 19 objektov,
- jame onesnažene z mrhovino: 9 objektov,
- jame ogrožene z odpadno vodo: 3 objekti,
- jame s poškodbami kapniškega okrasja: 7 objektov.

Močno onesnažene jame s kosovnimi in z gospodinjskimi odpadki. To skupino jam označujejo večje količine odpadkov, ki v nekaterih primerih znašajo tudi nekaj desetih kubikov. Jame predstavljajo črna vaška smetišča, njihovo onesnaževanje pa je stalno. Tudi struktura odpadkov je pestra, prevladujejo gospodinjski odpadki, pogosti so tudi različni kosovni odpadki in mrhovina. Praviloma so blizu naselij ali ob dostopnih poteh in gozdnih cestah. Največ močno onesnaženih jam najdemo v širši okolici zakraselega Ljubna (7), ostale pa so razpršene po zakraselih območjih občine:

- Mala jama, Veliki Podljuben: povsem zasuta jama z raznovrstnimi odpadki,
- Pristavska jama, Gor. Kamenje: večje količina odpadkov in mrhovine,
- Frlinka, Uršna sela: večje količine raznovrstnih odpadkov,
- Rkljeva prepadna, Sela pri Štravberku: večja količina odpadkov in mrhovine,
- Hudičeva jama, Veliki Podljuben: velike količine žagovine in lesnih odpadkov,
- Župenca, Veliki Podljuben: onesnažena oklica brezna in dno,
- Jama v Debavcu, Velika Strmica: gospodinjski in kosovni odpadki,
- Frlinka na Novem Ljubnu, Uršna sela: gospodinjski odpadki,
- Straško brezno, Drganja sela: večje količine odpadkov v vhodnem breznu,
- Prepadna jama, Drganja sela: odpadki v breznu in okolici,
- Brezno na Klemenčičevi njivi, Podgrad: brezno zasuto do polovice,
- Badovinčeva jama na Lavtarcah, Veliki Cerovec: gospodinjski odpadki in mrhovina,
- Brezno 1 v Kančen dolu, Dolž: brezno zasuto s smetmi in z zemljo,
- Čerenkova jama, Gorenje Laze: večje število sodov in mrhovina v breznu,
- Brezno pod goro, Mihovec: gospodinjski odpadki in mrhovina,
- Brezno na Kolglu, Koglo: v večji meri zasuto s smetmi,
- Gazvodova jama, Hrib pri Orehku: gospodinjski in kosovni odpadki.

Navedene kraške jame so brezna z značilnimi vertikalnimi vstopi, ki so praviloma do takšne mere zasuti z odpadki, da dostop ni več mogoč.

Jame onesnažene s posamičnimi odpadki. V 18 jamah smo zabeležili posamezne odpadke, ki so največkrat posledica enkratnih onesnaženj ali pa so odpadke v jami pustili neosveščeni obiskovalci. Tako onesnažene jame je mogoče z malo truda očistiti.

Jame onesnažene z mrhovino. Odmetavanje poginulih domačih živali v jame je ena najstarejših oblik onesnaževanja jam. Okostja živali sicer pogosto najdemo na dnu vhodnih brezen, saj živali tudi nehote padejo vanje. V nadaljevanju navajamo le jame, v katerih je bilo zabeleženih več kadavrov domačih živali: Jelušca, Rkljeva prepadna, Čebularica, Brezno na Klemenčičevi njivi, Badovinčeva jama na Lavtarcah, Nad progo 1, Čerenkova jama, Brezno pod goro, Brezno pri Zajčjem vrhu.

Ogrožanje jam z odpadno vodo. Zabeležili smo tudi tri primere ogrožanja jam z odpadno vodo: Jama pod greznico – v jamo speljana kanalizacija, Jama v kleti – v jamo speljan odtok, Jama v Gabrju – v jamo pronica odpadna voda iz vasi.

Jame s poškodbami. Kot poškodbe obravnavamo različna vandalska dejanja obiskovalcev na kapniškem okrasju ali lastnikov, ki samovoljno posegajo v vhodih delih jam: Lukenjska jama – z oljnato barvo prebarvane in popisane stene v jami, Razpoka v Gotni vasi – zasuta, Vovkova jama na Trški gori – vhod strojno razširjen, Krojačevka – na dnu mine, Jama v vinogradu – jama zasuta, Jama na Padežu – poškodbe kapnikov, Brezno nad Predalnico – kapniki poškodovani z miniranjem.

Neonesnažene jame. Pregled je pokazal, da je 93 oziroma 65 % jam neonesnaženih. Večina teh objektov je locirana na zakraselih kraških pobočjih Radohe, Travnega dola, Peščenika in Gorjancev, ki so od naselij bolj ali manj oddaljeni. Med njimi so tudi tri nekdaj onesnažene kraške jame, ki smo jih jamarji očistili: Mihovska jama (1987), Kotarjeva prepadna (1996) in Shornica (2001).

Predlog ukrepov

Ocenjujemo, da je onesnaženost v okviru občine zaskrbljujoča, saj je tako ali drugače onesnažena vsaka tretja jama. Še zlasti problematična je prihodnost 15 močno onesnaženih objektov, ki so v večji meri zasuti z odpadki. Ogroženost kraških jam lahko zmanjšamo z izvedbo ukrepov navedenih v nadaljevanju:

- izvajati program obveščanja javnosti o pomenu in ogroženosti kraškega podzemlja,
- izvajati monitoring stanja,
- izvesti postopno čiščenje najbolj ogroženih jam,
- preveriti možnost ukrepanja s strani inšpekcijskih in nadzornih služb.

Literatura

- Habe, F. 1982: Onesnaževanje jam dolenskega krasa. Dolenjski kras 1: 38-41. Novo mesto.
- Hudoklin, A. 1995: Onesnaženost kraških jam na Dolenjskem. Poročilo, arhiv - Jamarski klub Novo mesto.
- Hudoklin, A. 1987: Onesnažene jame v občinah Novo mesto in Trebnje. Dolenjski kras 2: 23-30, Novo mesto.
- Kranjc, A. 1982: Rupa na Brodu, Dolenjski kras 1: 49-50. Novo mesto.
- Kranjc, A. 1990: Dolenjski kraški svet. Dolenjska založba, Novo mesto.

Andrej Gašperič: Čiščenje Pristavske jame

Pristavska jama se odpira v zakraselem pobočju pod gradom Hmeljnik. Domačini dobro poznajo slikovit breznast vhod in vedo celo povedati, da so nekdanj vanj padli grajski volji, jarmi pa so prišli na dan v izviru Bezgovec ob Bršljskem potoku. Valvasor je sicer zapisal, da padca kamna na tla brezna ni slišati, a danes vemo, da je ozko vhodno brezno globoko slabih 25 metrov. Na tej globini se odpira prostorna podzemna dvorana, dolga okoli 20 metrov ter do 10 metrov široka. Zapolnjuje jo širok podor grušča, stene so močno korodirane in izjedene, dno pa prekriva debela plast ilovice. Na najnižji točki je med odloženo glino in stropom ozka zablatena razpoka, ki po dobrih 10 metrih pripelje v čudovito zasigano dvorano. Stene prekrivajo slapovi sige, na stropu se bohota več do meter visokih stalaktitov, iz podornih tal pa se dviga nekaj mogočnih stalagmitov – prava podzemna zakladnica. Med kamni se v tleh odpira še vhod v manjšo dvorano, kjer je v podoru zasuto nadaljevanje.

Zaradi problematične kvalitete vode v bližnjem vodnem zajetju smo si po naročilu Komunale Novo mesto jamo ogledali. Najprej se je vanjo spustil Marko Pavlin. Ugotovil je, da je jama zelo onesnažena. S Komunalo Novo mesto smo se zato dogovorili, da jamo očistimo. Njegovim govoricam o veliki količini odpadkov v jami skoraj nismo mogli verjeti. Jama smo

si ponovno ogledali 29. novembra 2001 in se na lastne oči prepričali, da je imel Marko še kako prav. V jami je bilo gotovo nekaj deset kubičnih metrov različnih odpadkov, med katerimi so bili najbolj opazni ostanki poginulih domačih živali. Tudi eksplozivnih sredstev ni manjkalo, precej pa je bilo tudi ostankov škropiv, barv in naftnih derivatov. Jama smo si ogledali Marko Pavlin, Mihael Rukše in jaz, ob jami pa sta kot "logistična" podpora ostala Mateja Luzar in Vinko Mihelčič.

Pogodba s Komunalo Novo mesto je bila podpisana. Dela se je bilo treba lotiti odgovorno in profesionalno, saj je bila za uspešno opravljeno delo dogovorjena kar lepa nagrada. Ker se je nezadržno bližal dan čiščenja, je bilo treba jamo primerno opremiti. V petek, 7. decembra 2001, smo se Tadej Krevs, Frenk Jenkole, Silvo Kristan, Mihael Rukše, Dare Hribar, Borivoj

Sod se vrača v jamo. Foto: Marko Pršina

Ladišič in jaz po službi dobili pred jamo in začeli pripravljati vse potrebno za čiščenje jame naslednji dan. Odstranili smo grmovje okoli vhoda, napeli žičnico jeklenico, v jamo napeljali električni kabel za osvetlitev, iz jame pa potegnili minometno granato, ki jo je prevzel regijski pirotehnik.

Z dodatno opremo nam je izdatno pomagal načelnik Civilne zaštite Mestne občine Novo mesto gospod Fikret Fejzić. Priskrbel nam je reflektorje za osvetlitev jame in okolice ter jeklenico za žičnico, na kateri smo pripravili sistem protiteže za izvek odpadkov iz brezna. Priprave so se zavlekle pozno v noč, za tem pa so nekateri v klubu še pripravili sode za transport odpadkov iz jame.

Moja naloga je bila priskrbeti vitel, s katerim bomo vlekli sode z odpadki iz brezna. Dva dni sem »letal« po vasi in »birmal« vse potrebno. Pri sosedu sem dobil vitel, ni pa imel pravega kardana, za naš traktor. Tako sem moral še k drugemu sosedu, pa tretjemu ..., da sem končno le našel iskani pripomoček. Pripravil sem traktor s potrebno opremo, tako sem naslednje jutro lahko samo obrnil ključ in drrrr do jame.

Prišel je dan D – sobota, 8. december 2001. Od doma sem odšel že pred 6. uro zjutraj, ker je traktor bolj počasen. Na lokaciji sem bil prvi, pripravil sem traktor in že so pričeli prihajati še ostali. Namestili smo še škripec na žičnico, napeljali vlečno jeklenico, in tako je bilo vse pripravljeno za izvek smeti. Dva kontejnerja sta bila že pripravljena in malo čez 7. uro smo začeli z delom.

Nekaj časa je trajalo da smo se "ulaufali", potem pa je šlo kot namazano. Pogledat nas je prišel celo župan Mestne občine Novo mesto gospod Anton Starc s skupino novinarjev. Bili so nam bolj v napoto, saj je bilo potrebno paziti, da se ni kdo nastavil preblizu vitla ali celo padel v jamo. Vitel je veselo vlekli sod za sodom in kmalu je bil kontejner poln, čez kako uro pa že naslednji.

Najbolj neprijetno delo so imeli tisti v jami, ki so morali poleg trdega dela prenašati še različne vonjave. Od kemikalij, naftnih derivatov pa do vonjav razpadajočih ostankov govedi. Tudi tistim, ki so prenašali sode do kontejnerjev, ni bilo z rožicami poslano.

Kaj vse smo našli v jami. Foto: Marko Pršina

Ob 13. uri smo imeli zaslužen kosilo. Golaž se je kar prilegel, čeprav nam je tu pa tam veter prinesel "sveže" vonjave iz kontejnerjev. Po kosilu sta se ekipi zamenjali, jaz pa sem bil še naprej strojnik. V jami smo našli še 4 eksplozivna telesa: 3 minometne mine različnega kalibra in ročno bombo italijanske izdelave. Delo smo uspešno končali okrog pete ure popoldne. Iz jame smo izvlekli nekaj čez 30 m³ odpadkov, od tega za 3 m³ organskih in kemičnih. Z opravljenim delom smo bili zelo zadovoljni, saj nismo pričakovali, da nam ga bo delo uspelo opraviti v tako kratkem času.

Na žalost pa ni šlo brez nesreče. Pri kopanju odpadkov se je Marku Pavlinu sprožil večji kamen, ki se je po podoru skotalil ravno na stopalo Antonu Tramte. Sprva je kazalo, da ni nič hujšega, vendar se je čez noč noga razbolela in Anton je moral k zdravniku po pomoč. Prsti na nogi so bili namreč sumljivo modri. Po opravljenem delu, je bilo potrebno še vse pospraviti in počistiti v okolici jame. Zadovoljni smo se v trdni noči odpravili domov.

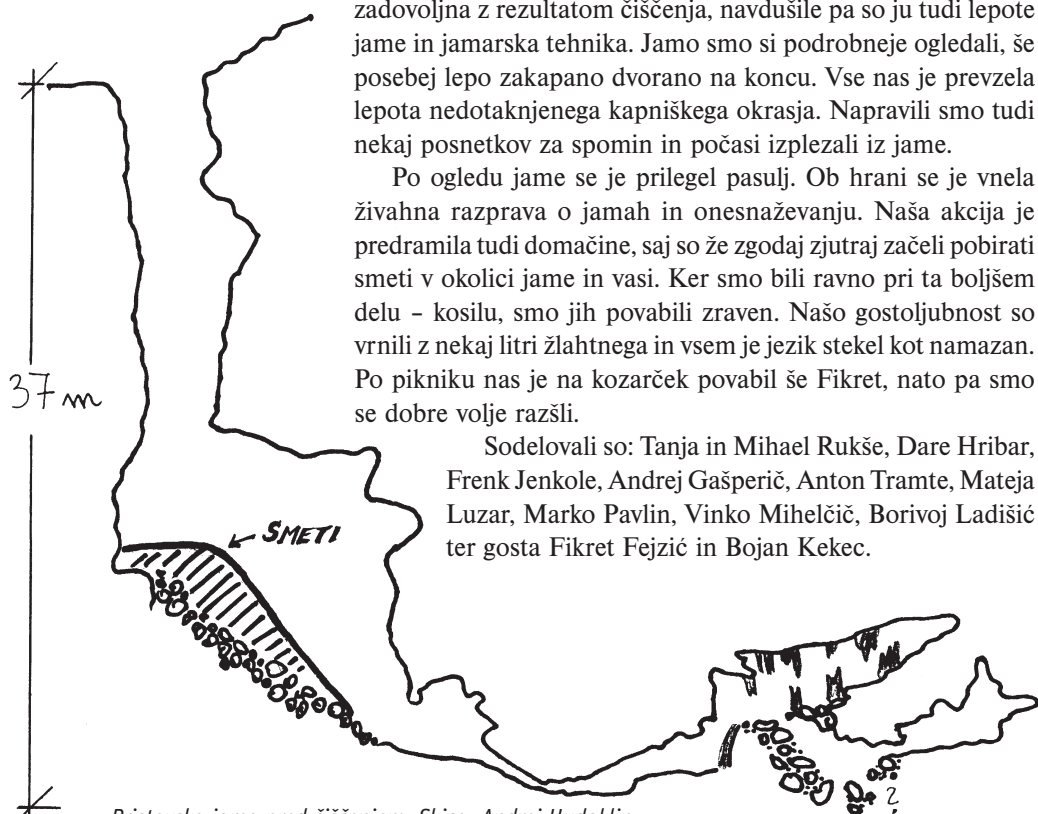
Sodelovali so: Tanja in Mihael Rukše, Marko Pavlin, Mateja Luzar, Frenk Jenkole, Silvo Kristan, Tadej Krevs, Dare Hribar, Zdravko Bučar, Andrej Hudoklin, Matjaž Nahtigal, Miro Robek, Vinko Mihelčič, Anton Tramte, Borivoj Ladišič, Miha Zdravec, Borut Glavan, Borut Berkopec, Andrej Gašperič.

Za naslednji dan, nedeljo, 9. decembra 2001, smo se dogovorili, da se še enkrat dobimo pred jamo in pri dnevni svetlobi preverimo, če je še kaj ostalo, in da pojemo še pasulj, ki smo ga rezervirali. Prišla sta tudi predstavnik komunale in načelnik civilne zaščite. Oba smo

opremili z jamarsko opremo in ju spremili v jamo. Bila sta zadovoljna z rezultatom čiščenja, navdušile pa so ju tudi lepote jame in jamarska tehnika. Jamo smo si podrobneje ogledali, še posebej lepo zakapano dvorano na koncu. Vse nas je prevzela lepota nedotaknjene kapniškega okrasja. Napravili smo tudi nekaj posnetkov za spomin in počasi izplezali iz jame.

Po ogledu jame se je prilegel pasulj. Ob hrani se je vnela živahna razprava o jamah in onesnaževanju. Naša akcija je predramila tudi domačine, saj so že zgodaj zjutraj začeli pobirati smeti v okolici jame in vasi. Ker smo bili ravno pri ta boljšem delu – kosilu, smo jih povabili zraven. Našo gostoljubnost so vrnili z nekaj litri žlahtnega in vsem je jezik stekel kot namazan. Po pikniku nas je na kozarček povabil še Fikret, nato pa smo se dobre volje razšli.

Sodelovali so: Tanja in Mihael Rukše, Dare Hribar, Frenk Jenkole, Andrej Gašperič, Anton Tramte, Mateja Luzar, Marko Pavlin, Vinko Mihelčič, Borivoj Ladišič ter gosta Fikret Fejzić in Bojan Kekec.

Pristavska jama pred čiščenjem. Skica: Andrej Hudoklin

Zdravko Bučar: Čiščenje Shornice

Varovanje okolja je ena od pomembnejših dejavnosti našega kluba, zato poleg akcij za preprečevanje onesnaževanja izvajamo tudi očiščevalne akcije. Ko smo v letu 2001 izbirali primeren onesnažen jamski objekt, smo iskali lažje dostopno brezno, ki se ga da očistiti v enem dopoldnevu in je hkrati zanimivo z raziskovalnega stališča.

Tako smo se odločili za Shornico (kat. št 2358), visokovodni bruhalnik Potoka, ki se pri Volavčah izliva v reko Krko. Dobrih 6 metrov globok bruhalnik se odpira v fosilni strugi potoka, mimo pa vodi kolovozna pot. Poln je bil raznovrstnih odpadkov, tako da jih je visoka voda odnašala po strugi in izpirala v reko Krko.

Da, celo štedilnik. Foto: Marko Pršina

S finančno in z materialno pomočjo Mestne občine Novo mesto in Krajevne skupnosti Birčna vas smo se tako 6. oktobra 2001 lotili čiščenja. Komunala Novo mesto je pripeljala kontejner, domačin Petan pa je posodil traktor s prikolico. Približno 15 jamarjev se je ročno spopadlo s čiščenjem smeti. Iz jame smo odnesli polnih 5 m³ odpadkov, med njimi je bilo tudi nekaj nevarnih – embalaža z ostanki škropiva.

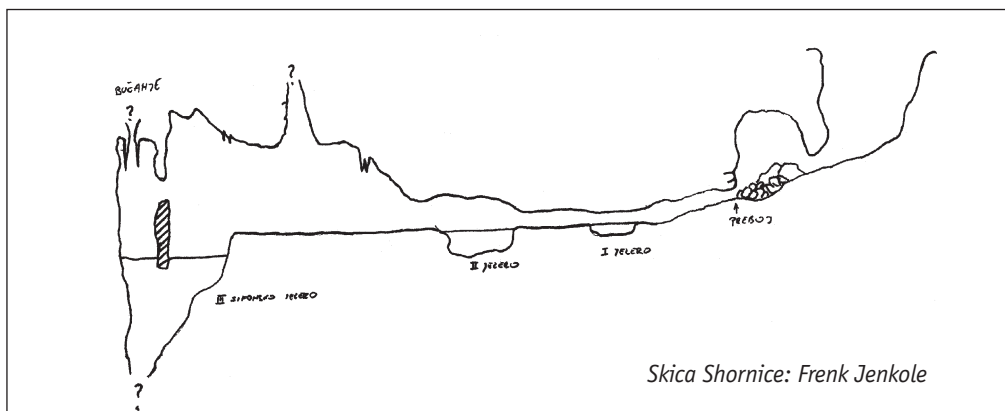
Po odstranitvi vseh smeti se je na dnu jame pokazala manjša, neprehodna ožina, za katero je bilo videti nekaj metrov nedostopnih rogov.

*Traktorska prikolica je bila nekajkrat napolnjena.
Foto: Marko Pršina*

Frenk Jenkole: Shornica, odkritje nadaljevanja

Naključje, ki je botrovalo precej zanimivemu odkritju v jami Shornica, se je odvijalo nekako takole. V četrtek, 23. maja 2002, smo se Darko Hribar, Mateja Luzar, Marko Pavlin, Vinko Mihelčič in jaz domenili, da bomo širili vhoda v novo brezno v vasi Mačkovec nad Dvorom. Dare je sporočil, da bo odsoten, obetalo pa se je še slabo vreme. Predlagal sem, da se raje spoprimeмо z ožino v jami Shornica, ki smo jo odkrili ob čiščenju jame. Pred jamo smo se dobili v nedeljo, 26. maja 2002, ob osmih. Z Markom sva se kar najhitreje preoblekla, saj naju je dež močno pral. V teku sva se odpravila do jame in obstala pred ožino. Najprej sva odmetala gruč, ki ga je zadnja povodenj pustila okrog ožine, nato pa sta začeli peti macola in špica. Ožina je počasi popuščala, vendar sva imela precej težav z gručem, ki je kar naprej silil v ožino. Grušč podoben savskemu pesku, s premerom enega do desetih centimetrov, je bil skoraj popolnoma okrogel. Gotovo ga je prinesel in obrusil vodni tok, ki je tu ob nalihv zelo močan.

Ko je ožina po petih urah napora le popustila, se je Marko splazil skozi. Sekundo za tem sem že zaslišal: »Jama gre naprej, hitro pridi!« Z nogami naprej sem se stlačil v ožino, ki je bila tako ozka, da mi je jemalo sapo, in v hipu sem ležal v nizkem rovu ob Marku. Čakal me je ob jezeru, ki je preplavljalo rov. Brez obotavljanja sva se vrgla v jezero, ki je bilo globoko kakega pol metra, do stropa pa je bilo vsega štirideset centimetrov. Z rokami sva bredla po vodi, glavo pa poskušala držati nad vodno gladino. Blatna voda nama je silila v usta, v nos in zmočila sva še tisto ped kože, ki je ni zmočil dež. Za premagano mokro oviro je sledil stisk rok in smeh, vriski so verjetno odmevali vse do avtomobilov, kjer sta čakala Mateja in Vinko. Po ozkem in blatnem rovu sva se odpravila naprej in prišla do drugega jezera. To je bilo daljše in globlje. Rov je postal nekoliko višji, pozorno sva pregledovala kamine in ugotovila, da je kamin nekaj metrov od tretjega jezera prav obetaven. Marku sem pomagal, da je po ravbarski lestvi splezal skozi okno, ki se je odpiralo okoli dva metra nad jezerom. Z njegovo pomočjo sem še sam splezal skozenj v manjšo dvoranico. Hitro sva ugotovila, da se jama tu konča, a le za danes. Iz kamina se je za dvema zavesama slišalo močno bučanje, ki sva ga z Markom poslušala že od samega začetka raziskovanja rova. Prehod bi bil mogoč, samo z vztrajnim širjenjem. Ker sva bila brez merilne opreme, novih rogov nisva zmerila, ocenjujeva pa jih na okoli 30 metrov. Do pravega načrta pa naj zadošča skica. Iz jame sva odšla premočena, vendar radostna in odločena, da se naslednjič vrneva v neoprenskih oblekah!

Petnajst let jamarskega reševanja na Dolenjskem

Marko Pavlin

Sočasno s 40 letnico delovanja Jamarskega kluba Novo mesto praznuje tudi jamarsko reševanje na Dolenjskem sicer skromnih, pa vendar častitljivih petnajst let. Med pionirje reševanja na Dolenjskem uvrščamo generacijo izurjenih jamarjev, ki so leta 1987 in kasneje v okviru Jamarske zveze Slovenije opravili izpit za naziv jamarski reševalec. Na pobudo našega kluba in skladno s smernicami Jamarske reševalne službe (JRS) je občinski štab Civilne zaščite Novo mesto iz jamarskih reševalcev in članov kluba organiziral enoto za reševanje. Jamarski reševalci so aktivno sodelovali v Jamarski reševalni službi pri Jamarski zvezi Slovenije, kjer so se usposabljali. Z vajami in intervencijami so pridobivali dragocene

Transport ponesrečenca na reševalni vaji v meandru Male Vratnice leta 1990. Na sosednji fotografiji so spredaj Mihael Rukše, zadaj Tomaž Bukovec in v nosilih Robert Rukše. Obe fotografiji: Marko Simić

izkušnje, ki so jih prenašali na mlajše člane. Tudi njihova zasluga je, da imamo danes v klubu kar enajst jamarjev in dve jamarki z opravljenim izpitom jamarski reševalec ter enega pripravnika za jamarja reševalca.

Po osamosvojitvi Slovenije je bil sprejet Zakon o zaščiti in reševanju, ki določa, da je Jamarska reševalna služba prostovoljna javna služba Ministrstva za obrambo Republike Slovenije (MORS), deluje pa v okviru Republiške uprave za zaščito in reševanje. Sestavljena je iz sedmih reševalnih centrov in 54-tih operativnih reševalcev, ki imajo podpisano letno pogodbo o operativnem delovanju v JRS, s katerimi pokriva predalpski in alpski prostor ter celoten kraški teren in jame v Sloveniji, in s tem zagotavlja 24 urno pripravljenost za posredovanje.

Občine imajo dolžnost, v okviru civilne zaščite organizirati skupine za iskanje pogrešanih oseb in oskrbo najdenih poškodovancev, in v ta namen sklepajo pogodbe z jamarskimi klubi, ki pa jih zaradi nerednega financiranja ne morajo izvajati. Žal naš klub kljub podpisani pogodbi z Mestno občino Novo mesto še danes nima oskrbovalnih kompletov za poškodovanca ter osebnega grelca, ki bi ga v primeru akcij nujno potrebovali.

V okviru Jamarske reševalne službe pri Jamarski zvezi Slovenije aktivno deluje tudi Reševalni center (RC) Novo mesto. V njem delujejo Darko Hribar - vodja RC ter člani: Andrej Gašperič, Frenk Jenkole, Mateja Luzar, Marko Pavlin, Miro Robek, Peter Rogelj in Dejan Žugelj. RC Novo mesto pokriva celotno območje UNZ Novo mesto in s svojo usposobljenostjo, izdelanim sistemom dežurstva in vedno pripravljeno opremo zagotavlja hitro intervencijo v vsakem trenutku. Letno v okviru RC organiziramo po dve vaji in dve

usposabljanji v plezalnem vrtcu. Redno se udeležujemo tudi aktivnosti v organizaciji ostalih centrov in operative JRS.

V zadnjem času smo sodelovali tudi na dveh pravih reševalnih intervencijah, in sicer na Kriških podih, kjer se je poškodoval jamar na globini 120 metrov, ter v Breznu pod Vasiščem, kjer je v 20 metrov globokem breznu ostal ujet domačin. Pri obisku brezna mu je namreč 5 metrov pred tlemi zmanjkalo moči, zato je padel na dno, pri tem pa izgubil baterijo in dobil poškodbo glave.

RC Novo mesto bo deloval tudi v prihodnje, se usposabljal in izvajal namišljene vaje reševanja z enim samim ciljem, pomagati poškodovancu v primeru nesreče, če bog ne daj, pride do nje.

Naše jamarske nezgode

V nadaljevanju smo združili spomine na nekatere jamarske nezgode naših članov. Na srečo je bilo teh malo, pa še te so se vse po vrsti srečno končale. Pozorno jih preberite, saj je veliko boljše, da se učite iz napak drugih, kot pa iz svojih, ki so lahko tudi usodne.

Zdravko Bučar: Kako mi je padel kamen na glavo

Zdravko po Jajkinovcu, 1989.

Foto: Andrej Hudoklin

Kot vsako leto smo tudi tistega daljnega leta 1983 organizirali jamarski tabor na Kočevskem rogu. Logarji so nam opisali dostop do brezen, mi pa smo jih poiskali, pri tem pa smo ponavadi našli še kakšen »objekt«. Tako smo na najbolj vroč dan leta 1983 dokaj hitro poiskali 25 metrov globoko brezno, v katerega so se spustili vsi na akciji sodelujoči jamarji, razen mene, ker sem imel nekakšne prebavne motnje. Po vrnitvi vseh raziskovalcev iz brezna smo se po drugi poti spustili proti izhodišču. Med potjo smo naleteli na še neraziskano Brezno na vzhodnem pobočju Skalnega vrha, ki po času padanja kamenja ni moglo biti globoko. Na hitro smo na bližnje drevo privezali vrv in jo spustili v brezno. Ker tisti dan še nisem bil pod zemljo, sem si nadel plezalni sedež, na katerem sem imel prototipno varnostno vrvno zavoro »MIRO« in si na glavo poveznil edino atestirano čelado.

Ne da bi očistil vhod v brezno, sem se vpel na vrv in se spustil v globino. Po parih metrih je nekaj zaropotalo in za trenutek sem izgubil zavest. Ko sem prišel k sebi sem visel na vrvi kakih 14 m nad dnom brezna, močno me je bolela leva rama in malo manj glava. Ni mi preostalo drugega, kod da sem se spustil na dno brezna. Ker je bila dvorana, ki se je odpirala na dnu brezna zelo lepo zakapana, se je v brezno spustil še Marko Pršina. Razložil mi je, da je vrv, po kateri sem se spuščal v brezno, odtrgala dokaj veliko skalo, ki je po dveh metrih padla na mojo glavo, nato na ramo in končno na tla. Poiskala sva to skalo, da bi jo za spomin vzel s sabo, vendar je bila prevelika za v transportno vrečo, zato sem jo pustil na dnu brezna. Iz brezna sem izplezal sam, vendar sem še nekaj dni čutil bolečino v rami. Ko smo tisti večer skupaj analizirali dogodek, smo ugotovili, da je bil vzrok za nesrečo furijasto opremljanje brezna, brez čiščenja vhodnega dela, kjer je največ nestabilnega kamenja. Imel sem tudi veliko srečo, ker se je kamen sprožil relativno zgodaj, da sem imel varnostno zavoro ter kakovostno čelado.

Tomaž Bukovec: Padec Trametove čelade v Šolnovem breznu

Tomaž, 1985.

Foto: Marko Pršina

Februarja leta 1988 se je gabska skupina pod mojim vodstvom odpravila v Šolnovo brezno pri Prevolah. Anton Tramte je nabavil novo karbidko in čelno svetilko, vse to pa je namestil na delavsko čelado. Fantje so bili relativno usposobljeni, vedel pa sem, da ima Anton še nekaj težav, vendar le te naj ne bi posebej vplivale na varnost. Stal sem na polici na globini cca 70 metrov, zgoraj v ožini pa je preklinjal Anton. Nenadoma pa je zaropotalo, luč visoko nad menoj pa je poletela v globino. Le gledal sem lahko, kako leti proti meni, kri mi je v žilah zaledenela, saj sem bil prepričan, da leti v globino Anton, le tulil ni. Ko je luč priletela mimo, sem ugotovil, da pada le jamarjeva čelada, Anton pa je še vedno visel na vrvi. Delavska čelada se je Antonu snela, na glavi mu je ostal le notranji del, zgornji pa je odletel v globino in padel v jezero. Do čelade niso mogli in tako so se nekaj dni kasneje v jamo odpravili Jože Korasa, Anton Tramte in Miha Rukše s traktorsko gumo in dolgima koloma, da bi naredili čoln. Pa to ni bilo potrebno, saj je voda deloma upadla, čelado pa so dvignili s pomočjo kola.

Tomaž Bukovec: Počen palec v Čepnici

Z dvanajstletnim sinom Joštom sva v breznu Čepnica odkrila nadaljevanje in se 1. decembra 2001 lotila odpiranja. Prebila sva ožino, sin je splezal skozi, nato še jaz, in na drugi strani naju je presenetila lepa dvorana. Človek je rad »komot« in tako sem ožino z notranje strani še dodatno razširil in skoraj naredil »avtocesto«. Razbil sem skalo in potem odvalil večji kos kamnitega bloka. Nosil sem škornje brez zaščite prstov (kovinske kapice), skalo pa sem si zvalil točno na palec. Zbolelo me je kot strela, predvideval sem, da sem si močno poškodoval prst. Takoj sva se odpravila iz jame, vendar so bolečine na drugi strani ožine nekako minile. Zato sva se spet vrnila v dvorano, jo pregledala in izmerila ter se odpravila na površje. S hojo sem imel težave, plezanje pa je nekako šlo, čeprav sem moral nogo obračati postrani. K zdravniku sem šel bolj, kot bi rekli, »reda radi«, rentgen pa je pokazal komplicirano trikrat počeno kost palca. Mavec sem nosil štiri tedne.

Tomaž Bukovec: Mihovska jama – sreča v nesreči

Kmalu po odkritju Mihovske jame sem se pridružil raziskovalni ekipi, ki jo je vodil Miha Rukše. Ker je jama vodoravna, smo po prvem spustu sneli pasove in pot nadaljevali brez njih, nekaj metrsko stopnjo pa smo premagali s pomočjo lestvic. V vojaški torbici sem imel fotoaparata, na katerega sem posebej pazil. Na vrhu stopnje se mi je torbica zapletla v lestvice in omahnil sem navzdol. Da je bila nesreča še toliko hujša, sem letel naravnost na glavo. Potem pa se je nenadoma torbica spet zapletla v lestvice, telo v padcu se je spet obrnilo in deloma zaustavilo in tako sem priletel na tla na noge. Fotoaparatu se ni nič zgodilo, torbica je bila raztrgana, jaz pa si tudi nisem skrivil lasu, le pete so me bolele. Podoben padec sem doživel tudi pri prečenju ledenika v jami na Kaninu. Na spolzkem ledu sem privezan na vrvi odletel v brezno (zaradi prečenja je bila popuščena) in se ustavil z ritjo vsega pol metra nad ledenimi svečami. No, včasih je potrebno imeti tudi nekaj sreče.

Tomaž Bukovec: Ožina brez vrnitve

Leta 1987 sva s kasnejšim vodjo JRS Igorjem Potočnikom raziskovala neko jamo na Kaninu. Na globini okoli 220 metrov sva odkrila ozko razpoko, ki je vodila naprej. Igor se je nekako stlačil vanjo, jaz pa sem mu prerokoval, da se skozi ožino ne bo mogel vrniti. Odvrnil mi je, da če gre noter, bo šlo tudi ven. Prišel je skozi ožino in ugotovil, da se nadaljuje z izjemno nevarnim in krušljivim delom v vzporedno brezna, ki sva ga že prej raziskala, zato sva se začela vračati. Ob vzpenjanju skozi ožino pa se je začela »veselica«. V najbolj neugodnem položaju se mu je obnovila stara poškodba (izpah rame), tulil je kot zverina, blato mu je teklo po glavi, in sploh je bilo grozljivo. Po več poizkusih je obupal in odločila sva se, da poizkusi priti skozi podor. Ko sem prišel po drugi strani do njega, sem ugotovil, da se je velik kamniti blok ob njegovem spustu premaknil in grozil, da bo zletel v globino. Spust je bil nemogoč, zato sem mu pokazal, naj se enostavno spusti po trebuhu navzdol in pade cca 3 metre globoko, kjer ga bom ujel. Res se je spustil, skala je obmirovala, še preden pa je priletel na poševni podor, sem planil s strani in ga umaknil v zavetje. Večurno čakanje na reševalce je zamenjal z večjim tveganjem, vendar se je obrestovalo. Mimogrede, v istem trenutku so tudi vse druge tri jamarske skupine imele različne težave.

Tomaž Bukovec: Cinkova ožina

Ožina na prehodu iz starega dela brezna Cink križ v nove je bila v prvih akcijah še dokaj tesna, kasneje pa jo je razširil Robert Bučar, ki je na vsak način hotel priti v nove dele. Ob mojem prvem vračanju pa se je zapletlo. Ugotovil sem, da bo potrebno še eno razbijanje spodnje ožine in se začel vračati, zgornja ožina pa je bila enostavno preozka. Večkrat sem poizkusil, pa ni in ni šlo. Moji poizkusi so trajali več kot eno uro, na koncu pa sem slekel kompletno opremo. Marko Pršina jo je nekako dvignil, sam pa sem si privezal vrv okoli pasu in se v podobleki začel tlačiti v ožino na vrhu 12-metrskega brezna. Nekako sem se s veliki mukami uspel spraviti skozi več metrov dolgo ožino in se rešiti klavstrofobičnega občutka, ki je bil peklenski. Oblekel sem pas, nataknil čelado in oddrvel iz jame, kot bi se za menoj podili vsi kočevski peklenščki. No, čez nekaj dni sem akcijo ponovil, ožino pred tem nekoliko razširil, težav pa nisem imel. Le slab občutek je ostal.

Tomaž med spustom v brezna na Kočevskem rogu.

Foto Marko Pršina

Darko Hribar: Nesreča ob odkrivanju Kriškega brezna

Darko po akciji v Štirnici.
Foto: Andrej A. Hudnik Z.

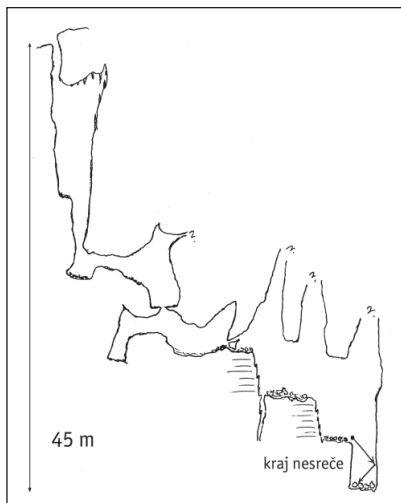
Kriško brezno, ki smo ga odkrili marca 1999 kot polšino, leži nad malo suhokranjsko vasico Gornji Križ. Raziskali smo ga zaradi vodovodne izvrtine, ki je v vznožju brezna, slabih dvesto metrov stran. Ozek vhod smo razširili in se spustili vanj. Vhodni del se po treh metrih razširi in pada do globine okoli 25 metrov, kjer se v majhni dvoranici obrne v zelo ozek vodoraven meander. Zaradi ožine sem snel plezalni pas in nadaljeval brez varovanja. Tako sta storila tudi Tadej in Marko. Raziskovanje smo dalje po stopnjastem breznu še kakih 15 metrov v globino, kjer se je brezno zopet zelo razširilo z visokimi kamini.

Tu me je presenetil usoden padec v globino. S Tadejem sva stala pred globljo in nepreplezljivo stopnja brezna. Jamarska raziskovalna žilica mi ni dala miru, zato sem poskušal ugotoviti, kam pelje. Poiskal sem oprimek, da bi lahko pogledal v globino, a že isti trenutek sem poletel v globino z glavo naprej. Na srečo sem pristal samo kakih 5 metrov nižje, zagozden med podornim kamenjem. To je bil verjetno tudi šok za Tadeja, saj je stal prav ob meni, ko sem padel, a je že v naslednjem trenutku dobro odreagirao. Ko sva si izmenjala prve besede o težavnosti poškodbe, se je vrnil do Marka, ki nama je prinesel pasove in vrv. Ob pregledu poškodbe sva ugotovila, da imam hujšo odrgnino na desni nadlahtnici, v dolžino 13 centimetrov, krvavitve pa ni bilo. Koža je bila posneta, tako da se je dobesečno videla mišica, vendar kost na srečo ni bila poškodovana. Po moji odločitvi mi je Tadej nadel pas, potem pa sem se počasi s še znosno bolečino in s pomočjo leve roke odpravil po vrvi proti površju.

Velike težave sem imel pri premagovanju ožin, kjer mi je Tadej zelo pomagal. Bolečina je bila vse hujša, prvič v življenju pa sem čutil tudi močno dehidracijo. Vračali smo se zelo počasi, saj smo za povratek iz zahtevnega brezna z višinsko razliko 45 metrov potrebovali kar 3 ure. Zunaj smo dokončno oskrbeli hudo rano ter nemudoma odšli domov, kjer so me odpeljali v bolnišnico. Še isti večer so mi operirali rano, jo zašili, v bolnišnični oskrbi pa sem ostal še dva dni.

Z Markom in s Tadejem smo se o nezgodi temeljito pogovorili in si bili enotni, da moramo prav iz takšnih izkušnje potegniti največ. Upam, da bo tudi ta zapis pripomogel k preprečevanju podobnih nesreč. Alarmiranje JRS ali posameznih reševalcev v dani situaciji ni bilo smiselno že zaradi konfiguracije brezna, sama poškodba pa je tudi narekovala takojšen izhod iz brezna. Kakršnokoli alarmiranje bi reševanje časovno precej podaljšalo, kar pa ne bi bilo v prid ponesrečenemu.

Marku Pavlinu in Tadeju Krevsu, ki sta mi ob nezgodi tovariško pomagal, se ob tej priliki zahvaljujem.

Skica brezna.
Risal: Darko Hribar

Andrej Hudoklin: Zlomljena vponka v Cink križu

Andrej v jami Kreščak, 1987.

Foto: iz osebnega arhiva

Če se prav spomnim, je bila to ista akcija, ki jo v enem predhodnih zapisov omenja Tomaž.

Po merjenju novoodkritih delov Cink križa smo se začeli vračati iz vodnjakaste, 103 metre globoke vhodne vertikale. Primerno otovorjen sem se s težko transportno vrečo za pasom začel vzpenjati. Premagal sem prvi raztežaj, nato pa je sledil dolg vzpon do naslednjega pritrdišča. Počasi sem pednjal, v trenuku pa, ko sem se z nogama uprl v nožno zanko ročne prižeme, se je vponka, s katero sem imel pritrjeno prižemo na pas, zlomila. Prižema je odletela v globino, mene pa je obrnilo na glavo. Nemočno sem obvisel na zlata vredni prsni prižemi in se prestrašen oprijel gugajoče vrvi kakih 30 metrov nad dnom. Počasi sem dojel, kaj se je zgodilo, in umiril drhtenje mišic. Hitro sem se na vrv pritrdil še s klasičnim prusikovim vozlom, da se ne bi kaj zgodilo še z obremenjeno prsno prižemo. Tako nisem mogel niti

gor niti dol, vertikalna stena brez police in oprimkov pa je bila daleč od mene. Hitro smo ugotovili, da ni druge, kot da mi nekdo prinese ročno prižemo. Marko je kmalu prilezel do mene, medtem pa so mi noge skoraj odrevevale v tesnem objemu pasu. Bitje srca se je nato hitro umirilo in počasi sem zlezal iz vertikale. Še danes hranim nesrečno vponko, ki sem jo – ne vem kako – prečno obremenil, ne da bi jo zavaroval z varnostno matico!! Torej, zamočil sem sam! Po tem dogodku sem kar nekaj časa pavziral z vrvno tehniko.

Marko Pršina: “Cegu” na glavo

Marko v Bosni, 1989.

Foto: Andrej Hudoklin

Kako nevarne utegnejo biti ekskurzije v navidez enostavne in izurjenim jamarjem že znane jame, sem okusil na svoji koži, bolje rečeno glavi. Dobro desetletje od zadnjega obiska sem se odločil, da ponovno obiščem Veliko Prepadno na Ajdovski planoti nad Stražo, ki ima v zadnjih delih zasigano kapniško dvorano, lep kapniški steber in notranje brezno. Z mojo dolgoletno spremljevalko Nadjo sva jamo obiskala v nedeljo, 26. avgusta 2001. Ker je bilo v tem času izredno sušno obdobje, sem za obutev izjemoma predlagal lahke gojzarje namesto običajnih škornjev.

Pri fotografiranju kapniškega stebra je bila Nadja model, svojo čelado s karbidovko sem postavil za kapnik, da je osvetljevala njegovo ozadje. Brez čelade na glavi, brez baterije in z dvema bliskavicama v rokah sem v poltemi hodil po podornem stožcu, ki se dviga v osrednjem delu zadnje dvorane, in z njima osvetljeval jamski prostor, ko se je zgodilo: na vlažni sigasti kopi mi je zaradi hude obrabljenosti profila gojzarja spodrsnilo. Pravzaprav mi je

dobesedno “spodneslo tla pod nogami” in vznok sem strmoglavil v brezno. Zaradi teme nisem videl sten in stropa in nisem imel pojma, kam padam. Podzavestno sem zaprl oči, saj mi je bilo jasno, da bo telo pristalo na trdi podlagi. Najbolj me je usekalo za levim uhljem. Slišal sem še hrup, ko sta bliskavici treščili po tleh, ter nato izgubil zavest. Zbudilo me je Nadjino vprašanje iz teme: “Kaj je padlo?” Komaj slišno sem izustil: “Jaz, jaz sem padel.”

Popolnoma negiben in dobesedno zlit s podlago sem ležal na hrbtu in čakal njeno prvo oceno poškodbe. Nasmešek mi je prilezel na usta, ko me je potolažila: "Krvav si, ampak mogoče niti ne bo potrebno šivati."

Kolikor mogoče hitro sva zapustila jamo in do doma sem celo sam vozil, do bolnišnice pa ni šlo več, ker so bile bolečine prehude. Na urgenci bolnišnice so si sledile vsemogoče preiskave. Diagnoza: pretres možganov in huda poškodba srednjega ušesa, če odrgnine in otekline po ostalih delih telesa niti ne omenjam. Posledice: glavoboli, delna izguba sluha ter nato šumenje v ušesih, tritedensko pljuvanje krvi, ki se je iz srednjega ušesa zlivala v ustno votlino, in mesec bolniške. Lobanja k sreči ni bila počena. Na glavo sem padel približno dva metra globoko. Če bi padel globlje, bi se padec lahko končal tudi tragično.

Zgodba se je srečno končala in tako nisem zamudil svoje poroke, čeprav sem bil uradno še na bolniški. Seveda so predvsem sodelavci hitro ugotovili, da je bila moja odločitev posledica padca kapnika na glavo oz. bolje glave na kapnik.

Anton Tramte: Brezno zlomljene noge

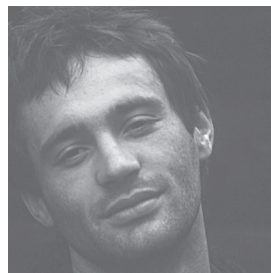

Tone, 1996.

Foto: Andrej Hudoklin

V jamarstvu se dogajajo nesreče kakor drugje. Ena od takih se je zgodila tudi meni. Spomladi leta 1991 sva z Andrejem Ravnohribom organizirala jamarski tabor na območju Travnega dola, kjer nam je domačin Franc Vidmar pokazal več neraziskanih jam. V dopoldanskem času smo si ogledali nekaj vhodov, popoldne pa smo se odločili, da gremo odpirat jamo v bližini mrhovišča pri Pajkežu. Šli smo po gozdu po zelo skalnatem terenu in nenadoma se mi je noga zagozdila v skalni razpoki. Ker sem bil otovorjen z jamarsko opremo, sem izgubil ravnotežje in nerodno padel. Ob tem sem si kar dvakrat prelomil kost pod kolenom. Takoj sem poklical na pomoč prijatelje, ki najprej niso mogli verjeti, kaj se mi je zgodilo. Andrej je bil takrat že jamarski reševalec, v kombiju pa smo imeli reševalna nosila. Najprej so mi imobilizirali nogo, potem pa so me skupaj dali na nosila. S težavo so me odnesli v kombi in me takoj odpeljali v novomeško bolnišnico. Poškodba noge je bila tako huda, da so me operirali in mi v kost namestili ploščico. Ko smo brezno čez dve leti raziskali, smo mu dali ime Brezno pri zlomljeni nogi.

Iztok Vilič: Vse moje ožine

Iztok v Bosni, 1984.

Foto: Marko Pršina

Po naravi sem suhec. Odkar pomnim sem se tlačil v vsemogoče odprtine. Luknje v starih drevesih sem preprosto oboževal. Na faksu sem bil na primer znan po tem, da sem na izletu v Pragi zlezal v avtobus skozi ozko okno za prezračevanje in tako rešil kolege pred strupenim mrazom, ker je šofer nekje obtičal. Nasploh imam ob različnih situacijah rad reklo, da sem se izvlekel »skozi šivankino uho«. In do prave veljave pride suhec v jamah. Jame imajo vsemogoče razsežnosti in ena od najzanimivejših so ožine. Ožina pač ni samo prehod. V njej se vedno zatakne in zaplete. Tako sem si zapomnil mnoge ožine, za nekatere pa nisem več povsem prepričan, da vem, v kateri jami sploh so.

Če se prav spomnim, se je začelo na Cvingerju. Med skalami blizu cvingerske jame smo našli bolj špranjo kot vhod v jamo in kmalu smo stavili, ali se da priti skozi. Noter sem prišel, ven so me zvelkli s hlačami na gležnjih, pico sem pa le dobil.

Bolj ko si suh, več imaš prostora. Včasih to pomeni manj garanja. V eni od jam pri Cinku smo našli obetaven prepih, zato smo začeli kopati. Po kakšni uri sem prišel skozi, Ivca, ki seveda ni debel, ampak močan, je čakala še nadaljnja ura garanja.

Včasih zna biti neprijetno. Kdorkoli se je tlačil v ožine, je gotovo izkusil tisti trenutek, ko te stisne. Ne, da ne moreš naprej ali nazaj, ampak se ne moreš niti premakniti. Prvič je to trenutek groze, kasneje veš, da pač še nisi našel prave lege telesa, nikoli pa nisi povsem ravnodušen. Zanimivo je bilo v Greznici. Na samem dnu je še ožina, ki po kakem metru ostro zavije. Seveda nas je zanimalo, kako se ožina nadaljuje. Spustil sem se z glavo navzdol, in ker sem imel karbidko na gurti, mi je le-ta bingljala okoli glave. In prav, ko sem se zagozdil z rokami ob telesu, mi je ugasnila luč. Požrl sem toliko acetilena, da sem mislil, da bom lahko po potrebi bruhal ogenj.

Včasih se zgodi, da ti tudi v jami da kdo vedeti, da si nadležen gost. V eno od ožin sem ravno stlačil glavo in ramena, ko se je netopir odločil, da bi šel ven. Vztrajno se je zaletaval v ramo in mi cvrčal v uho. Gladko sem se moral povleči nazaj in spustiti domorodca mimo.

Najbolj slavna ožina naše generacije je gotovo Pizdica v Jojkinovcu. Gre za ozek in predvsem blaten prehod v pravi meander na stropu velike dvorane. Znana je predvsem po tem, da je Marko šel navzdol "direktisimo" po nategnjeni vrvi namesto po razmeroma udobnem meandru. Spodaj čakajoči smo se sicer spraševali, zakaj padajo cele zaplate blata,

kaj dela toliko časa in zakaj je totalno blaten, uganili pa nismo. Jasno nam je postalo šele, ko se je tudi vračal "direktisimo". In če je bil spust mala avantura, je bila vrnitev pravi podvig.

Pri vrnitvi skozi Pizdico se je najbolj zataknilo Ivču, saj nikakor ni mogel splezati skozenjo. Na pomoč mu je priskočil Marko, ki se je oprl v nasprotno steno in vlekel in vlekel, da ga je skoraj pretrgal na pol. Ko sta že skoraj obnemogla, je Ivč ugotovil, da je s popkovino vpet v spodnje pritrdišče.

Ožina pomeni težave in hkrati upanje, da boš našel svoj prehod v prekrasni novi svet.

*Ivan Lukšič v Pizdici. Marko že izven.
Foto: Andrej Hudoklin*

Izšla je monografija Kostanjeviška jama

Andrej Hudoklin

Novomeški in kostanjeviški jamarji smo po odkritjih veličastnih novih delov Kostanjeviške jame pred nekaj leti začeli snovati monografijo o jami, ki je izšla maja letos. Prva slovenska fotomonografija prinaša pripoved o najdaljši, najmogočnejši, in za nas jamarje tudi najlepši dolenski jami, saj že tri desetletja vzgaja številne obiskovalce, jamarje pa vedno znova navdušuje z novimi odkritji.

Vsebine knjige sestavljajo naslednji prispevki:

- Andrej Hudoklin: *Kostanjeviška jama in njeni raziskovalci*
- Borivoj Ladišić: *Bizjakova jama, soseda Kostanjeviške jame*
- Miha Brenčič: *Geologija Kostanjeviške jame*
- Boris Sket: *Živalski svet Kostanjeviške in Bizjakove jame*
- Slavko Polak: *Jamski hrošči Kostanjeviške jame*
- Andrej Hudoklin: *Netopirji v Kostanjeviški jami*

Vsebine bogati 85 barvnih fotografij Marka Pršine, obsega 114 strani, format A4.

Predstavitve knjige smo izvedli v soboto, 11. maja, ob 19. uri v Galeriji Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki. Skoraj 150 gostov, med katerimi so prevladovali jamarski prijatelji od blizu in daleč, je na grajskem dvorišču ob slovesnih fanfarah pozdravil podžupan Občine Krško Andrej Božič. Po nagovoru predstavnika odbora za praznovanje 750-letnice prve omembe mesta Kostanjevica na Krki so gostje ob elementarnih zvokih razigranih tolkal Nina Mureškiča zasedli galerijski prostor in predstavitev naše knjižne novosti se je začela. Brane Čuk je orisal okvire, v katerih je nastala knjiga, Andrej Hudoklin se je posvetil vsebini knjige, Marko Pršina pa fotografskim prilogam. Vzdušje smo stopnjevali z izborom diapozitivov in glasbenimi vložki. Ob zaključku smo podelili knjige vsem zaslužnim sponzorjem in raziskovalcem jame. Ob dobrem vzdušju in prelistavanju našega knjižnega prvenca smo klepetali še dolgo v noč.

V nadaljevanju objavljamo še recenzijo Marjana Rztresna iz Književnih listov Dela in zapis Rafka Urankarja-Cileta na jamarski elektronski listi.

Prva monografija o kraški jami

Marjan Raztresen

Nadvse nenavadno je, da Slovenija, v kateri so jamarji doslej odkrili in raziskali več kot 7700 kraških jam, od katerih je okoli deset urejenih za turistične obiske, ni premogla ene same prave jamske monografije. Izšla ni niti o največji in najbolj znani Postojnski jami, niti o Škocjanskih jamah, ki so edini slovenski del svetovne naravne in kulturne dediščine pod posebnim varstvom Unesca, niti o prvi turistični jami na svetu, Vilenici. Predvsem o prvih dveh je sicer izšlo veliko knjig in brošur, šele zdaj pa so popolni založniški amaterji, jamarji iz Kostanjevice na Krki in Novega mesta, izdali lepo monografijo o svoji Kostanjeviški jami, najmlajši in eni od najmanjših med slovenskimi turističnimi jamami, saj si turisti lahko v njej ogledajo le 210 metrov jamskih rogov; drugi deli jame so predivji in se običajni popotniki verjetno ne bodo nikoli sprehajali po njih.

Med platnicami te knjige je opisana "zgodba o Kostanjeviški jami in njenih raziskovalcih, o lepoti krasi in vztrajnosti jamarjev, o brezčasnem pretakanju podzemne reke in treh generacijah jamarjev, o težko dostopnem podzemlju in urejenih turističnih poteh, o srečanju človeka z neponovljivo naravo", kot so jo "doživeli in zapisali jamarji, geologi, biologi, potapljači in fotografi in z njo povedali vse, kar danes vemo o Kostanjeviški jami". Izdali so jo ob 40-letnici Jamarskega kluba Novo mesto in se z njo spomnili tudi 750-letnice prve omembe mesta Kostanjevice na Krki, leta 1252.

Nemara ne bi nič vedeli o podzemskem svetu dobesedno na pragu Kostanjevice, če se 1. avgusta 1937 nad Gorjanci ne bi razbesnelo močno neurje, ko je iznad izvira potoka Studene, kilometer od mesta, še nekaj dni bruhala voda, ki je odprla jamski vhod. Še isto leto so se v Jamo nad izvirom Studene, kot so jo takrat imenovali, odpravili ljubljanski jamarji in raziskali dele, ki sta jih začela domače turistično društvo in občina šele leta 1952 turistično urejati in ki so še zdaj znani kot turistična Kostanjeviška jama. Deset let pozneje so se z jamo začeli ukvarjati dolenjski jamarji, našli nadaljevanje in potem še veliko novih rogov in dvoran, nazadnje pred nekaj več kot dvema letoma tudi podvodno dvorano, ki jih je za 33 metrov globokim sifonom pripeljala v Jezero tretjega tisočletja s popolnoma navpičnimi "bregovi". Tam se zdaj po 1813 metrih rogov konča ta največji dolenjski jamski sistem. Toliko bo jama dolga, dokler ne bodo jamski potapljači našli novih podvodnih rogov ali dokler ne bodo preplezali strmin nad zadnjim jezerom in v njih morda našli nove jamske dele.

Knjiga o Kostanjeviški jami, ki jo bogati 85 zadnja leta posnetih in dokumentarnih fotografij, je v prvem, najobsežnejšem, zgodovinskem in kronološkem delu, katerega pisec je

Andrej Hudoklin, napisana brez dramaturških olupšav in literariziranja tam, kjer gre za dejstva. Ko avtor opisuje nova odkritja, pri katerih je tudi sam sodeloval, se razneži nad lepotami in nenavadnostmi dotlej še nikoli videnega podzemlja in v njem se prebudi pesnik, ki ga Pegaz nosi po skrivnostnih votlinah, v katerih manjka samo "podzemski zmaj" – človeška ribica. V nekaterih odstavkih bralec prav trepeta, ali bo jamskim raziskovalcem napredovanje uspelo ali pa jih bodo zadržale ožine, in si oddahne, ko se skupaj s piscem znajde v novi velikanski dvorani, pri podzemskem slapu, ob deroči reki, ki je oblikovala kanjon v votlih Gorjancih. Na marsikateri strani se zdi, kot bi pisec stal na vrhu gore in od tod opisoval širne razglede, ne pa nad robom podzemske dvorane, od koder se v soju karbidovke izrisujejo nove jamske razsežnosti.

Stvarnejša so poglavja o Bizjakovi jami, sosedi Kostanjeviške jame (avtor je Borivoj Ladišić), o geologiji jame, ki ji je posvečena monografija (Miha Brenčič), o netopirjih in hroščih, ki živijo v tej jami (Andrej Hudoklin, Slavko Polak), medtem ko je kljub neoporečni strokovnosti (avtor je prof. Boris Sket) prav zabavno branje o živalskem svetu v obeh opisovanih jamah. V monografiji so v končnem poglavju navedeni vsi jamarji, ki so sodelovali pri raziskovanjih in turističnem urejanju Kostanjeviške jame. Seveda so še prav posebna draga knjige fotografije Marka Pršine, na katerih so prikazani predvsem deli, ki bodo turističnemu obiskovalcu za vedno zaprti. Žal ob večini fotografij ne piše, kam naj bi jih umestili v jami.

Knjigo je mogoče kupiti – če ne drugje – pri obiska vredni Kostanjeviški jami, ki jo upravljajo in po njej vodijo člani Kluba jamarjev iz Kostanjevice na Krki.

Delo, Književni listi, 24. junija 2002

Udeleženci predstavitve na samostanskem dvorišču.

Foto: Milan Markelj

Kostanjeviška jama

Rafko Urankar

V rokah držim knjigo, ki so jo v soboto predstavili novomeški in kostanjeviški jamarji. Preprost naslov: Kostanjeviška jama. S trde platnice se sveti jamsko okrasje, format in debelina obetata kar nekaj branja.

Že po zanimivi predstavitvi v Galeriji Božidarja Jakca v Kostanjevici sem se ogrel zanjo, po prvem prelistavanju še bolj, včeraj pa sem zajel sapo in šel od strani do strani. Prijeten tekst, ki ga "požiraš" kot najbolj napet pustolovski roman, veliko fotografij, ki so prava paša za oči, zato je kar prehitro prišla zadnja stran.

Knjiga je v tiskarni gotova v nekaj urah. Toda za vsako knjigo so nanizane ure in ure intelektualnega dela. Za to knjigo tudi dolge ure, ki so jih raziskovalci prebili v jami. Mraz, voda, temá, lakota, žeja, utrujenost – stvari, ki jih zanemariš, ko odkriješ nove dele.

Ostanejo veselje, sreča, radovednost, občudovanje. Temu bi lahko rekli nekakšen "prvinski nagon" jamarstva, ki ga knjiga močno izžareva.

Čestitam vsem jamarjem, ki ste sodelovali pri tem projektu. Uspeli ste preleteti raziskovalno strast na prijeten način na papir (*povzeto iz: jamarstvo@speleo.net, 13. maj 2002.*)

*Med predstavitvijo
knjige.*

Foto: Milan Markelj

Fotografiranje Kostanjeviške jame

Marko Pršina

Glede na to, da je knjiga Kostanjeviška jama, ki smo jo člani Jamarskega kluba Novo mesto in Kluba jamarjev Kostanjevica na Krki izdali letos, po mojih podatkih prva samostojna knjiga o neki jami na slovenskih tleh in hkrati tretja monografija z naravoslovno tematiko na Dolenjskem, najbrž nekaj besed o jamski fotografiji in nastajanju knjige ne bo odveč.

Moja prva fotografska izkušnja v tej jami je bila že teden po prebitju ožine v Vročem rovu in s tem odkritja novih delov 24. novembra 1996. S kostanjeviškim jamarjem in fotografom Mirom Robkom sva bila na čelu velike skupine jamarjev, ki si je prvič ogledovala novoodkrите dele vse do Velikega jezera. Vsak s svojo fotografsko kamero in eno Metzovo bliskavico sva

fotografirala "iz roke", kot se temu reče v fotografskem žargonu. Najin cilj je bil, da bi jamo zabeležila na fotografski film v takšnem stanju, kot so jo odkrili prvi raziskovalci, saj smo se bali, da bo množično obiskovanje jami lahko škodilo. Bližnji motivi so bili še nekako razpoznavni, veliki prostori pa zaradi premajhne moči bliskavice skoraj popolnoma črni in zato neuporabni za kakšno resno objavo.

Idejo, da bi o jami in njenih raziskovalcih naredili knjigo, mi je prvi predstavil Andrej Hudoklin v letu, ko so v jami potekala nova odkritja in raziskave in ko je bil izdelan že prvi načrt. Zagotavljal mi je, kako izredno pestro zgodovino raziskav ima jama, samosvojo geološko zgradbo, endemične živali in da je vredno, da trud, ki so ga v raziskovanje jame vložile vse dosedanje generacije jamarjev, obeležimo na dostojen način. Dejal mi je, naj razmislim, ali bi tako zahtevno nalogo zmogel sam ali pa s

Marko med fotografiranjem. Foto: Zdravko Bučar

pomočjo drugih jamskih fotografov. Ko sem zvedel, da so medtem raziskovalci preplavali Smrk in da so v zadnjem delu jame naleteli na Kanjon z aktivnim tokom podzemne Studene z velikimi jezери in sifoni, sem se odločil: potrudil se bom za vsako ceno.

Kako sploh poteka fotografiranje v jami? Najprej je treba seveda poudariti, da je v jami, razen v vhodnih delih, popolna odsotnost svetlobe – torej tema – vse dotlej, dokler jamskega prostora ne osvetlimo z umetnim virom svetlobe. Jamarji kot vir svetlobe najpogosteje uporabljamo karbidovko oz. acetilenski gorilnik s plamenom. Zaradi nizke svetilnosti lahko zadovoljivo razsvetljujemo le do razdalje treh ali štirih metrov. Jamarji dobro poznamo občutek nemoči, ko želimo razsvetliti večjo jamsko dvorano, da bi si jo ogledali ali doživeli v celoti, pa si zgolj s karbidovkami ne moremo kaj prida pomagati. Problem se še poveča, če želimo prostorno dvorano zabeležiti na fotografski film. Ker osnovna jamarska osvetlitev torej še zdaleč ne zadošča, si pomagamo z elektronskimi bliskavicami (fleši) in s halogenskimi svetilkami. Če je v bližini električna napeljava, tudi s halogenskimi reflektorji in izjemoma tudi s studijskimi bliskavicami večje moči. Podobno kot jamski prostor tudi potopljene rove osvetljujemo s podvodnimi elektronskimi bliskavicami in potapljaškimi halogenskimi akumulatorskimi svetilkami.

Osnova za dobro jamsko fotografijo je v vsakem primeru izbor dobrega motiva. Osebnostno se trudim, da izbiram motive, ki v čim večji meri poudarjajo neko značilnost jame ali njenega dela. Lahko je to tektonska razpoka, delovanje vodnega toka, značilni presek, čista voda v jezeru, enkratnost drobnih kapniških tvorb, jamsko živalstvo in ne nazadnje jamsko okrasje – zasigano ostenje ali kapniki. Pogled skozi iskalo fotografske kamere v jami vsakega fotografa sprva razočara, saj z izjemo svetlih plamenčkov na jamarskih čeladah praktično ne vidi nič,

Težavne razmere za fotografiranje.

Foto: Marko Pršina

sčasoma pa se je treba na pomanjkanje svetlobe pač privaditi in se sprijazniti z razmerami, ki vladajo v jamskem prostoru. Naslednji korak je določitev izreza, ki sem ga sprva določal intuitivno, danes pa si tega pomembnega postopka brez profesionalne baterije Mag Lite sploh ne morem več zamisliti. Z baterijo na nek način odstimam temo in na jamsko ostenje orišem izrez, ki sem ga določil z objektivom in na ta način pomočnikom pokažem območje, ki je v slikovnem polju fotografske kamere, in ga je treba osvetliti. Baterija je nepogrešljiva tudi pri nastavljanju ostrine, saj z njeno pomočjo točno izostrim željeno točko. Iz dolgoletnih izkušenj sem se naučil, da je optimalna vrednost zaslonke 5.6, pogoj pa je seveda svetlobno močan objektiv. V primeru Kostanjeviške jame sem uporabljal izključno objektivne s svetlobno jakostjo 2.8. S pomočniki nato določimo stojišča posameznih osvetljevalcev in okvirno število bliskov. Ker z enim samim proženjem

bliskavice v večini primerov ne dobimo prave količine svetlobe, je seveda treba motiv osvetliti večkrat, in če je motiv obsežen in celovit, je potrebno tudi več bliskavic, ki jim skoraj vedno dodajamo tudi svetlobo karbidov. Iz tega sledi, da so osvetlitveni časi praviloma daljši in se gibljejo od 1 do 30 sekund. Čas ekspozicije je odvisen od mnogih dejavnikov, najbolj pa od velikosti prostora in moči bliskavic. Ob takšnem načinu fotografiranja je seveda nujna uporaba kvalitetnega stojala.

Čeprav imam običajno elektronski svetlomer vedno v fotografski torbici, si z njim pomagam le ob fotografiranju podrobnosti, kjer že manjše odstopanje v osvetlitvi pomeni, da bo posnetek neuporaben. Predvsem se zanašam na svoje izkušnje, čeprav potrebno število bliskov izračunavam iz vodilnega števila bliskavice in predmetne razdalje. Motiv torej namesto natančnega merjenja vrednosti vpadne svetlobe raje posnamemo na pet do sedem načinov z različnim številom bliskov in pri različnih časih osvetlitve, vrednost zaslonke načeloma ostane nespremenjena.

Povprečna fotografska akcija je trajala osem ur, kar vključuje tudi dostop do posameznih delov jame. Na eni akciji večinoma posnamemo en film s 36-imi posnetki, izjemoma smo v Kapniški dvorani, kjer je na voljo električna napeljava, posneli dva filma. Iz človeških teles bi sicer proti koncu še uspeli iztisniti kaj energije, problem pa so vedno baterije in akumulatorji za bliskavice, kjer se sčasoma čas polnjenja podaljša do te mere, da postanejo osvetlitveni časi predolgi. Treba je priznati, da tudi volja sčasoma upada, običajno zmanjka karbida, lakota v želodcih ravno tako naredi svoje. Vode je bilo na srečo v vseh delih jame vedno dovolj.

Če na opravljeno delo pogledamo z očmi statistika, potem nam skrbno beleženi podatki povedo naslednje:

- število fotografskih akcij: 30
- število posnetih filmov: 45
- število narejenih posnetkov: 1320

V knjigi je bilo objavljenih 85 mojih fotografij, kar pomeni, da smo povprečno na akcijo naredili zgolj 3 uporabne posnetke.

Od prve fotografske akcije pa do trenutka, ko smo se odločili, da smo posneli dovolj gradiva za objavo v knjigi, je preteklo več kot 5 let. Glede na delo, ki smo ga skupaj opravili,

Del fotografske ekipe. Foto: Marko Pršina

si upam zapisati trditev, da je jamska fotografija gotovo ena najzahtevnejših zvrsti naravoslovne fotografije. Osnovna težava pri fotografiranju je v prvi vrsti velika količina blata, vlage in vode ter posledično nenehna skrb za varnost opreme tako med transportom kot med fotografiranjem. Zato sem vso opremo ustrezno zaščitil in jo po najboljših močeh poskušal zavarovati pred grobim transportom. Naslednja huda nerodnost se mi je dogajala, ko smo v mrzlih zimskih jutrih, ko so bile temperature globoko pod lediščem, vstopili v toplo podzemlje. Objektivi, ki so se zunaj podhladili, so se v stiku s toplim jamskim zrakom hipoma zarosili, tako da je bilo fotografiranje za več ur onemogočeno.

Zato je bilo treba v takšnih primerih fotografsko opremo tudi toplotno izolirati. Podobna težava se pojavi, ko se z vročim in s prepotenim telesom približaš iskalu fotografske kamere in se iskalo zarosi, da je pogled skozenj enak pogledu v meglo. Na izvedbeni ravni je seveda osnovna težava popolna tema v jami in kako v čim krajšem času zagotoviti čim več svetlobe, tako da se je stara fotografska resnica, da "je fotografom svetlobe vedno premalo," v našem primeru izkazala še kako za resnično. Ne gre zanemariti tudi oteženo komunikacijo med udeleženci, saj je pri večjem številu udeležencev potrebna tudi odlična organizacija akcije. Tako naj navedem, da smo samo za podvodni posnetek potapljača Mateja Mihailovskega, ki ga je samo za knjigo naredil Arne Hodalič, aktivirali skupaj 27 jamarjev, da smo skupaj uspeli pretovoriti vso potrebno opremo do Velikega jezera in nazaj.

Moj osnovni cilj pri fotografiranju je bil, da bi tekste kar najbolje ilustriral in da bi se tekst in fotografija kar najbolj prepletala in drug drugega dopolnjevala. Tako skorajda ni dela jame, v katerem fotografska ekipa ni bila, saj smo se trudili, da iz vsakega pomembnejšega dela jame prinesemo vsaj en posnetek. Kostanjeviški jami smo dodali tudi niz posnetkov iz njene sosede Bizjakove jame, saj smo tudi vsebinsko obe jami obravnavali v skupnem kontekstu. Za celovito podobo zgodovinskega dela knjige smo uporabili še niz dokumentarnih črno-belih fotografij, ki so jih prispevali domačini, posebno vrednost pa knjigi dajejo odlične fotografije pionirja slovenske jamske fotografije Francija Bara. Izvirnike njegovih fotografij, ki jih je naredil leta 1937 še na steklene plošče, smo dobili v Notranjskem muzeju v Postojni. Nenadomestljive so tudi fotografije jamskih živali, ki jih je s pomočjo elektronskega mikroskopa napravil dr. Boris Sket.

Ključ za dobre fotografije pa je nedvomno številna fotografska ekipa, ki je skupaj štela kar 21 jamarjev, ki sem jim dolžan zahvalo za njihovo potrpežljivo sodelovanje in ogromno fizično pomoč, ki so mi jo nudili. Celotna ekipa je navedena v zadnjem poglavju knjige. Če sem sam za fotografsko kamero in stojalom vihtel baterijo kot kakšno dirigentsko palico in s pomočjo njene svetlobe izbiral motive, določal izreze, usklajeval kompozicije, ostril sliko in pazil na pravilne nastavitve, je ostala fotografska ekipa z bliskavicami, karbidovkami in baterijami podzemni prostor osvetlila na način, da je vsak kapnik, voda ali kamen na razvitem diapozitivu takšen, kot smo si ga skupaj zamislili. Resda sem na sprožilec pritiskal sam, vendar so to naši skupni posnetki, saj jih je soustvarjala celotna ekipa. Spoštovanje do dela, ki smo ga skupaj opravili, je največja zahvala in kompliment, ki ga kot formalni avtor fotografij lahko dam celotni ekipi. Lahko je dirigentu vihteti dirigentsko palico, če ima pred sabo dobre glasbenike.

Spomnim se, da sem ob neki priložnosti, ko je bil projekt knjige še v začetni fazi, predsedniku kostanjeviških jamarjev Branetu dejal: "Če nam bo uspelo iz teh črnih rogov narediti lepo knjigo, morajo v Kostanjevici doneti fanfare!" In na predstavitvi 11. maja 2002 so na samostanskem dvorišču zadonele fanfare.

fotografske kamere: Nikon FM2

Nikon F601

Nikon F90X

objektivi:

Nikkor 20-35/2.8 D

Nikkor 80-200/2.8 D ED

Nikkor Micro 60/2.8 D

Nikkor Micro 105/2.8 D

Tokina 28-70/2.8 D

bliskavice:

Metz CT 45-1; Metz CT 45-5,

Metz CT 60; Metz 40 MZ 3

studijske bliskavice: 2 x Hensel 500 Ws

filmi:

Fuji Sensia 100

Fuji Provia 100 F

Tehnični podatki o opreми.

Drugi potop

Marko Pršina

Novo poglavje v zgodovini Kostanjeviške jame se je začelo novembra 1996, ko smo novomeški jamarji pred koncem turističnega dela v Vročem meandru zaznali prepih. Večletno trmasto vztrajanje pri širjenju na videz neprehodnih ožin po celi Dolenjski se nam je obrestovalo – nabrali smo si dovolj izkušenj, da smo vedeli, kje udariti. V na videz raziskanem meandru so Andrej, Igor, Tanja in Miha opazili mesto, skozi katerega je jama sesala zrak. Razširili so ožino med podornimi skalnimi bloki, s tem izklesali Preboj in skozenj vstopili v prostor, ki ga človeško oko še ni videlo. Jama se je odprla, kot radi pravimo, in na mah so se sprehodili po prostornih dvoranh.

S kostanjeviškimi jamarji smo v naslednjih mesecih jamo raziskali in natančno izmerili. Korenito dopolnjen načrt te znane dolenske turistične jame je pokazal, da smo jamski poligon iz dosedaj znanih šeststo metrov podaljšali na dobrih tisoč osemsto metrov. Pri iskanju možnih nadaljevanj jame smo naleteli na aktivni tok Studene, kar je na dolenskem krasu redkost.

Na podlagi opazovanja vidljivosti tekoče vode v Prvem jezeru smo se odločili, da potapljaške raziskave nadaljujemo tam, kjer smo jih zaključili januarja 1999 – s ponovnim potopom v pritočni sifon podzemne reke. Obilo telefonskih in elektronskih zagotovil o udeležbi je govorilo, da bo tokratna akcija ena številčnejših. Najbrž zato, ker je predsednik kostanjeviških jamarjev Brane vsem razbobnal, da bo golaž kuhan že ob dvanajstih.

Med pripravami na akcijo sem se v mislih skozi jamo pogosto sprehodil in jo tako lažje načrtoval. Temeljito sem pregledal vso osebno opremo, popravil acetilenski gorilec na čeladi ter kupil sveže baterijske vložke in rezervne žarnice. Zložena oprema je v celoti zapolnila avtomobilski prtljažnik, na vrh katere sem skoraj svečano položil dva živo rumena podvodna, halogenska žarometa. Župnik Janko, ki mi ju je posodil, mi je večkrat zabičal, da moram z njima posebej pazljivo ravnati, ker menda eden stane dobrih šestdeset tisočakov.

Parkirišče pred jamarskim domom se je ob dogovorjeni deveti uri hitro polnilo. V zakurjeni sobi se je večina že stlačila v kombinezone, nekateri so se tokrat opremili z neoprenskimi oblekami. Zadišalo je po karbidu. Skupina, ki je dobila nalogo, da do Velikega jezera prenese oba čolna, je bila že pripravljena. Z veseljem sem ugotovil, da se je akcija pravzaprav že začela in da vse teče po načrtu. Skoraj vsi, ki so obljubili, so prišli, le na potapljača še čakamo. Menda ne bosta zamočila. Postajal sem vse bolj nervozen in občasno sem odgrnil zaveso, da bi videl na parkirišče.

Predsednik Brane je ponudil štamperle doma narejenega. "Jamarska specialiteta, ki jo dobiš le v Kostanjevici!" je zatrjeval. Tiste modro vijolične kroglice so bile menda grozdne jagode, namočene v žganje. Bo že držalo, da le v grlu ni preveč peklo.

“Eni Hrvati so prišli! Šibeniška registracija!” sem zaslišal na hodniku. Odleglo mi je. šele ko so se Tomo, Matej in za njima Doroteja prismejali v sobo. Čvrsti stiski rok so potrdili stara prijateljstva in gradili nova. Sledilo je razvrščanje in pakiranje opreme, kratka ponovitev že predhodno dogovorjenega poteka akcije in že je sedemindvajset jamarjev zadihalo vlažen jamski zrak.

S hitro hojo skozi osvetljen turistični del smo se ravno prav ogreli in dobesedno smuknili skozi Podorno dvorano. Začetno hitro napredovanje se je ustavilo v Vročem meandru – razgibani tektonski razpoki, ki predstavlja ozko in selektivno vez med do sedaj znanimi in novoodkritimi deli jame. Nizek strop nas je prisilil na kolena. Vlažna ilovica, ki ponekod prekriva dno, je bila na našo srečo le na enem mestu pomešana z vodo do te mere, da je tvorila blatno brozgo. V stometskem meandru se človek nikjer ne more postaviti na noge, zato smo med podornimi bloki napredovali po kolenih, trebuhu in komolcih.

Vsak je s sabo nosil transportno vrečo, nekateri so bili osrečeni celo z dvema. Mestoma se je meander tako zožil, da v njem ni bilo prostora za jamarja in transportno vrečo hkrati. Oblikovati smo morali transportno verigo, v kateri smo jamarji preprosto ostali na mestu, vreče pa so nadaljevale pot iz rok v roke skozi ožino po rovu naprej. “Kdor je doslej prenašal lahko transportko, je gotovo nekaj časa ne bo videl,” sem pomislil. Jamar na čelu verige pogosto odnese najlažjo, naslednji malo težjo, in tako zadnjemu v verigi ostane najtežja vreča. Še sreča, da je meander skoraj na začetku jame, ko smo še polni moči. Med počasnim plazenjem po blatnih in kamnitih tleh smo modrovali, da teža transportne vreče sorazmerno

narašča z urami njenega transporta. Kdor jih je že kdaj takole vlačil ve, zakaj jamarji tem vrečam pravimo “prasice”. Za dobrih sto metrov plazenja skozi Vroči meander, Preboj in naprej po Vročem rovu smo porabili debelo uro, kar je za takšno število jamarjev in količino opreme sprejemljiv čas. Šele z vstopom v Dvorano netopirjev smo se lahko prvič vzravnali in prosto zadihali z vsemi pljuči. Izkušenega Dareta sem vprašal, kako ocenjuje transport skozi razvpiti meander. V pojoči suhokranjščini je odgovoril: “No, je šlu kar solidnu. Amp’k tud’ bulš je že blu!”

V manjših skupinah smo se odpravili skozi Lepo dvorano, Veliki balvan in pod Naravnim mostom do galerije nad Velikim jezerom. Kakšnih petnajst metrov niže sem na gladini opazil oba čolna, ki ju je ekipa pred nami že napihnila, s tem opravila svojo nalogo in se zato odpravila proti izhodu. V konici napada nas je tako ostalo trinajst. Po žičnih lestvicah smo se drug za drugim spuščali preko

Tomo Vrhovec pred potopom. Foto: Marko Pršina

desetmetrske stene do vodne gladine, ko se je nekomu sredi stene ena od dveh nosilnih jeklenic utrgala. Na našo srečo se je vse dobro končalo, izkušen jamar je obvisel na rokah in nekako sestopil do dna, nosilno jeklenico na lestvi pa smo pokrpali s tremi vponkami.

Mihov smrk smo poimenovali prehod v tretji del jame, kjer se jamski strop spusti do gladine Velikega jezera in s tem ob visoki vodi zapre prehod v Šumečo dvorano. Ob steni je sicer ozek pas ilovice, ki pa smo jo v prejšnjih akcijah tako zmočili in zgnetli, da bi se vsak nadaljnji poskus, priti suh na drugo stran jezera, končal z zdrsom v blatno brozgo. Igor in Miha, oblečena v neoprenske obleke, sta zato poskakala v vodo in nas, popolnoma zleknjene v blatnem čolnu, drugega za drugim potiskala pod tridesetcentimetrskim obokom na drugi breg. S čelado na glavi ni šlo, pa tudi ob boku je z vso silo drgnila po stropu. Če bi bila gladina višja za nekaj centimetrov, bi za prehod morali v vodo. Čoln je tako opravičil svoj namen, saj smo se vsi, ki nismo imeli neoprenskih oblek, uspešno izognili sicer neprijetnemu namakanju.

Skromen plamen na jamarski čeladi velikega jamskega prostora ne more razsvetliti, zato sem med razjedenimi črnimi stenami zmedeno iskal pravo pot do najbolj oddaljenih, že raziskanih predelov. Potopljeni rov! Za erodiran rov iz kot oglje črne kamnine, obložene z debelimi plastmi mastne ilovice, prvoprístupni jamarji slikovitejšega imena niso mogli najti. Čeprav smo na prejšnjih akcijah ilovico na dnu dvorane dodobra pomendrali, je bila tokrat videti popolnoma gladka in nedotaknjena. Po našem zadnjem obisku so se morale v teh predelih dogajati strašne stvari: meteorna voda je med obilnimi jesenskimi padavinami z vso silo vdrla v podzemlje, naravni zadrževalniki so se napolnili, na videz nedolžna jezercer ali sifoni so silovito bruhali razpenjeno vodo in podzemna Studena je na tem mestu gotovo napolnila celoten jamski prostor. Narasla voda je premešala ogromne količine ilovice in igraje pometla z vsemi jamarskimi sledmi. Bog ne daj, da bi nas narasle vode kdaj ujele v teh delih. Šlo bi za preživetje. Ko se je nedoživeta ujma unesla, vodostaj upadel in vodna gladina umirila, smo spet prišli jamarji ...

“Fantje, kje pa je še ena jeklenka?” se je oglasil Tomo, ko je na bregu Kanjona spraznil zadnjo prasico. Oglušujoč hrup, ki ga je povzročal slap, ko se je zaganjal preko metrskega praga, ni bil dovolj glasen, da bi preslišali zastavljeno vprašanje. Naše pomenkovanje je hipoma zamrlo in oči so zbegano pogledovale po presenečenih obrazih. Ene od štirih jeklenk nismo dostavili do sifona!

“Katera pa manjka?” sem neumno vprašal, da bi prekinil mučno tišino.

“Ta večja, tristobarska. Šestnajstkilska.”

“Jaz ne grem še tretjič nazaj, sem bil že dvakrat čez Smrk!” se je kratko odrezal Marko.

Sprenevedanje ni pomagalo, v grenko jabolko sta slednjič ugriznila Igor in Miha. Pozabljeno prasico z jeklenko sta našla na drugi strani Smrka, skorajda v osrednjih delih jame.

Čakanje na jeklenko sem izkoristil, da sem v tekoči vodi v grobem opral svoji prasici ter iz njiju izvlekel torbo s fotoaparatom in vso spremljajočo kramo: štiri bliskavke, vrsto kablov, fotocelice, razpršilnik, baterijske vložke, pet filmov, fotografsko stojalo in še kaj. Podobno kot sem se sam čudil nad količino Tomove in Matejeve opreme za njun varen potop, sta se najbrž tudi onadva spraševala, čemu toliko fotografske krame s kabli, ki so se jima ovijali med plavutmi. Vendar za kvalitetno fotografijo brez tega enostavno ne gre in za fotografije, ki bodo objavljene v knjigi, se je pač treba potruditi. Vso svojo pozornost sem zato usmerjal na potapljača, ki sta se večše pripravljala na potop. Tomo je medtem prišel do svoje druge

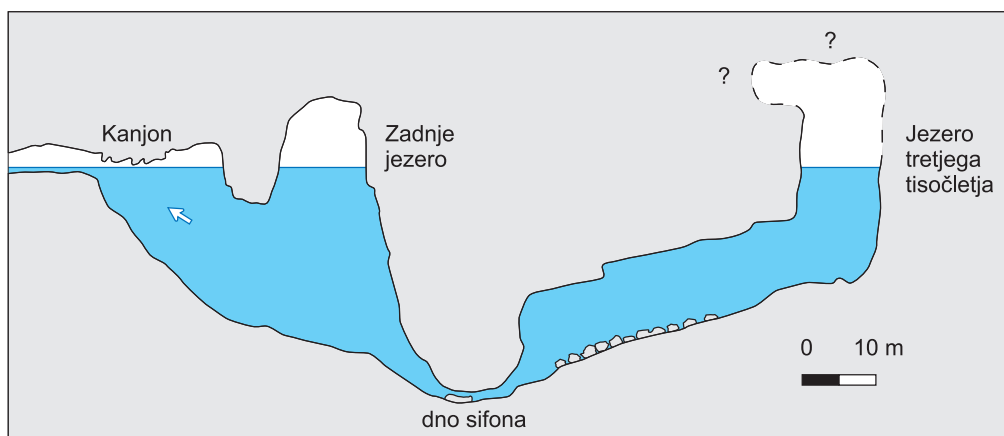

jeklenke in napeti sem moral vse sile, ko sem mu pomagal, da je priracal do globlje vode. Na skalo je navezal Ariadnino nit, ki olajša orientacijo med povratkom in hkrati pomeni vez s površjem. Brez odvečnih besed je izginil pod gladino pritočnega sifona. Hladna voda, ki je medtem vdrla v moj levi škorenj, ker sem stopil v pregloboko vodo, se je počasi začela ogrevati.

Jamsko potapljanje je športna zvrst, ki zahteva popolno predanost vsakega, ki se ji zapiše. Izkušnje velja nabirati zlagoma, napredovati počasi, odnehati pred izzivi, ki jim potapljač ni kos. Ob vrhunski opremi, ki je za vsak ekstremen potop nujna, je za varnost ključna predvsem potapljačeva psihofizična pripravljenost. Poleg izkušenosti je razsodnost tista lastnost, za katero se mi zdi, da je v nevarnih situacijah ključna. V jamskem rovu, ki ga do stropa zaliva voda, namreč neposredno na površino ni možno izplavati. Na potapljače tam doli v globini kljub previdnosti preži ničkoliko predvidljivih pasti. Žal tudi nepredvidljive. Zdi se, da v velikih globinah namišljena črta med življenjem in smrtjo postaja nezaznavna. Zgodi se, da jo potapljač prestopi, in vname se boj. Boj za življenje. In smrt. In zgodi se, da je smrt močnejša.

Matej, ki se je odločil, da z manjšimi jeklenkami ne bo spremljal Toma v sifon, je medtem pripravljaval podvodno bliskavico in nameščal fotografski aparat v kovinsko ohišje z veliko stekleno površino v ospredju. Že zunaj jame smo se dogovorili, da bosta fotografirala tudi pod vodo, da bomo tudi ostali, ki se ne potapljamo, dobili občutek, kakšen je sifon pod vodo. Matej je bil v popolni opravi videti kot kakšen maršovec, zato sem ga izkoristil kot fotografski model. Na moje veselje se je pridno nastavljal objektivu in bliskavki, ki jo je skrbno usmerjal molčeči Jože. Drugi pomočnik Dare je z župnikovimi lučmi izmenjuje osvetljeval potapljača, da sem na objektivu nastavljal ostrino, in razpenjeno vodo, ki se je pod slapom umirjala in izginjala v Kanjon. Ker sem vedel, da bo Tomova avantura v globine trajala le dobrih dvajset minut, smo hiteli. Tudi razmere za fotografiranje so se začele slabšati. Naša razgreta telesa in mokri kombinezoni so ustvarjali paro, svoje smo dodali še z dihanjem in prostor je bil kmalu odet v fotografom sovražno meglico. Za nameček se nam je pridružila še ekipa plezalcev, ki je medtem plezala v kaminih. Danes ni imela sreče, saj so se vse razpoke v kaminih žal zaključile brez možnega nadaljevanja.

“Vidim luč, Tomo prihaja!” smo zaslišali klice na vzhodnem koncu Potopljenega rova,

Veliki sifon, globina 33 metrov. Digitalizacija načrta: Marko Pršina

zato smo pohiteli na galerijo nad Kanjonom. Vseskozi prisotna napetost je začela popuščati, strah, da se ne bi kaj nepredvidenega pripetilo, se je počasi razblinjal. Podvodne luči so postajale svetlejše in potapljač je bil vse večji. Še malo in Tomo je izplaval. Odleglo mi je!

V jeklenkah je ostalo še dovolj zraka, zato je plavajoč na gladini celotno opremo predal še Mateju, ki je nato ponovil Tomov potop. Komaj se je zravnal na galeriji, smo ga obkrožili ter vanj uprli zvedave poglede. Kakšna je bila vidljivost? Kako globoko je bil? Je morda videl človeško ribico? Ali je na drugi strani sifona izplaval? Ali je tokrat prišel dlje kot pri prejšnjem potopu? Ali se potopljeni rov nadaljuje še v kakšno drugo smer? Med lovljenjem sape je potrdil na prejšnji akciji izmerjeno dolžino in globino sifona. Razlago so podkrepile njegove roke, ki so po zraku pričele risati njegovo smer, obliko in naklon. Poskušamo slediti in iz množice krenenj razbrati bistvo. Ne gre nam najbolje, pravo predstavo bomo dobili šele, ko bo izpolnjen zapisnik o raziskavi ter dopolnjen načrt.

“Madonca je lep sifon! Če bi jaz imel takšnega doma na dvorišču, bi ga štavhal vsako popoldne”. Čeprav ni dajal vtisa, da ga zebe, je govoril hitro, tako da smo med šumenjem slapu komaj sledili njegovim besedam. Poročal je, da je na najnižji točki sifona med muljem naletel na sprane skale ter da je iskal dotok sveže vode. Tam dol spodaj da je med drugim “blazno enih skal, vse črnó, razjeden, razfukan vse, ena luknja dol, ena levo, ena desno, vse kot en švicarski sir”. Na drugi strani triintrideset metrov globokega in sto dvajset metrov dolgega sifona je izplaval na površino ter zagotovil, da se jama nadaljuje z dvajsetmetrskim kaminom. Osem metrov nad gladino je videl galerijo s kapniki, do katere ni mogel. Kamin, ki ga brez plezalne opreme ni mogoče preplezati, se na stropu nadaljuje v dvorano ... Dvorano, ki jo bodo videli redki, če bo komu sploh do tega, da bi jo šel pogledat ...

Globoko v sifonu smo zaznali Matejev žaromet. Z njegovim povratkom smo dosegli zadane cilje. Preplavala sta najgloblji jamski sifon na Dolenjskem in na jamski načrt bomo lahko dorisali preko sto metrov potopljenih rogov. Kostanjeviška jama se torej nadaljuje. Začeto delo bomo nadaljevali tam, kjer smo ga danes zaključili. Če ne v tej postavi, pa z jamarji in s potapljači, ki nam sledijo. Poiskali smo po jami razmetane prasice, jih natrpali z opremo in se pripravili za naporen povratek. Gasilska fotografija, ki sem jo naredil v Potopljenem rovu, bo morda čez čas koga spomnila, da smo jamarji in potapljači tretje januarske nedelje leta 2000 odkrivali doslej neznane skrivnosti podzemnih Gorjancev.

Na jamskem vhodu je ugasle karbidke zamenjal mesec, ki je osvetljeval zaledenele stopnice in pot proti jamarskemu domu. Tomo in Matej sta bila videti zadovoljna, Branetov golaž pa je bil tisti večer najboljši na svetu!

Zapis je nastal po enem od zadnjih raziskovalnih potopov Toma Vrhovca. Mesec dni pozneje smo ga jamarji in potapljači skupaj z njegovimi iskrivimi očmi za vedno izgubili.

Ekipa “drugega potopa”: Foto: Marko Pršina

Kataster v obdobju 1997–2001

Borivoj Ladišić

V reviji Dolenjski kras 3, ki smo jo izdali leta 1992 ob 30-letnici delovanja kluba, sem podal podatke o delu katastra med leti 1979 in 1991. Podobno poročilo sem pripravil tudi za obdobje 1992–1996. Poročilo je bilo objavljeno v klubskem glasilu Dolenjski kras – Bilten 96. Pričujoči prispevek je poročilo o prispelih zapisnikih v klubski kataster v obdobju 1997–2001 po vrstah zapisnikov in zapisnikarjih. Podatki so predstavljeni v tabeli, v katero sem vnesel tudi število prispelih zapisnikov iz obdobja 1979–1996. Tako smo dobili skupno število zapisnikov, ki so prispeli v kataster do leta 2001.

Leto	A	E	B	EE	D	Skupaj
1997	5	5	10	4	25	49
1998	7	6	37	11	41	102
1999	20	20	10	0	59	109
2000	9	9	15	0	12	45
2001	46	72	59	9	89	275
Skupaj	87	112	131	24	226	580
1979-1991	236	242	319	19	54	870
1992-1996	47	53	107	19	87	313
Skupaj	370	407	557	62	367	1763

A – zapisniki terenskih ogledov

E – načrti

B – dopolnilni zapisniki

EE – zapisniki vizur

D – ostalo gradivo (topografske priloge, fotografije, časopisni članki, različne priloge)

Iz tabele je razvidno, da je zadnje petletno obdobje najbolj uspešno v zgodovini kluba po prispelih zapisnikih. Zlasti izstopa leto 2001, v katerem smo, v primerjavi z ostalimi leti od obstoja kluba, napisali največ zapisnikov.

Pripravil sem tudi pregled zapisnikarjev, ki so prispevali zapisnike v kataster v zadnjem petletnem obdobju. Vanjo sem vnesel podatke o prispelih zapisnikih v obdobju 1979–1996, tako da sem dobil pregled celotne aktivnosti posameznih zapisnikarjev od začetka vodenja klubskega katastra.

	A	E	B	EE	D	Skupaj
Borivoj Ladišić	74,5	85	50	21	202	432,5
Andrej Gašperič	3,5	3	27	3	4	40,5
Mihael Rukše		5	15		12	32
Anton Tramte	7	7				14
Andrej Hudnik		6	6			12
Tadej Krevs		4	7			11
Andrej Hudoklin			6		1	7
Zdravko Bučar			6		6	12
Marko Pavlin	1	1	2			4
Tanja Rukše	1	1	1			3
Darko Hribar			3			3
Vinko Mihelčič			2			2
Mateja Luzar			1			1
Matjaž Nahtigal			1			1
Marko Pršina					1	1
Igor Nose			1			1
Frenk Jenkole			1			1
Skupaj	87	112	131	24	226	580

Naslednja tabela je prikaz prispelih zapisnikov v obdobju 1979-2001 po vrstah zapisnikov in zapisnikarjih. Iz tabel lahko izračunamo posameznikov delež v točkah, če ovrednotimo zapisnike po pravilniku katastra, ki predvideva 3 točke za A-zapisnik, 2 točki za načrt ter po 1 točko za vse ostale vrste zapisnikov. Zato teh podatkov ne predstavljam v posebnih tabelah.

Pomemben podatek je število novoregistriranih jam. Za leto 1997 je značilno, da smo registrirali nekaj jam v bližini Kostanjeviške jame. Tako smo registrirali slabih 600 metrov dolgo Bizjakovo jamo in kratek Spodmol pri Bizjakovi jami, ki ležita v neposredni bližini Kostanjeviške jame, ter brezno Banova jama, ki se odpira na robu globoke udornice z enakim imenom, v pobočju nad Kostanjeviško jamo. Registrirali smo še Brezno pod Kibelnovim borštom pri Štravberku ter Jamo nad Občicami, ki pa je registrirana le z B zapisnikom. Tega leta sem začel s sistematičnim določevanjem leg vhodov v jame po kartah TTN 5. To je delo, ki je trajalo še nekaj let, tako da je v tem obdobju opazno naraslo število topografskih prilog (D-zapisniki).

Leto 1998 je bilo glede novih registracij dokaj borno. Registrirali smo le eno jamo – Grajski rov v Luknji. Izpostaviti pa je treba obsežen zapisnik o Kostanjeviški jami, ki ga sestavljajo zapisnik stare oz. turistične jame z načrtom Janeza Saška iz davnega leta 1964, zapisnik in načrt meritev vseh stranskih rogov in odcepov v stari jami ter zapisnik in načrt novoodkritih rogov. Menim, da je izdelava načrta nove Kostanjeviške jame, ki je rezultat skupnega raziskovanja novomeških in kostanjeviških jamarjev, največji in najzahtevnejši prispevek v klubski kataster nasploh.

	A	E	B	EE	D	Skupaj
Borivoj Ladišić	187	202	251	55	329	1024
Andrej Hudoklin	75,5	91	167,5		14	348
Zdravko Bučar	48,5	28,5	21	1	7	106
Tomaž Bukovec	14	14,5	30	3		61,5
Mihael Rukše	6	14	17		12	49
Anton Tramte	16	25				41
Andrej Gašperič	3,5	3	27	3	4	40,5
Marko Pršina	6	6	1		1	14
Andrej Hudnik		6	6			12
Ivan Lukšič	3,5	5	3			11,5
Tadej Krevs		4	7			11
Aleš Pršina	4	5	1			10
Ostali	6	3	25,5			34,5
Skupaj	370	407	557	62	367	1763

Leta 1999 smo registrirali 13 novih jam, od tega 9 na Radohi. Tega leta sem namreč začel z raziskovanjem te izrazito kraške planote. Slaba raziskanost in pomanjkljivi obstoječi, starejši zapisniki tega območja so narekovali, da je bilo treba pregledati tudi vse znane objekte na Radohi ter jim ponovno določiti lego, jih izmeriti in narisati. Tako je bilo pripravljeno tudi 5 zapisnikov že registriranih objektov na Radohi. Z drugih območij smo registrirali Rov pri Kostanjeviški jami, Stezijsko jamo pri Semiču ter Lačenco in Konciljevo jamo v Suhi krajini.

Naslednje leto smo registrirali 6 novih objektov, brezni Na kržišču in Latovco na Radulji, Brezno Pod goro na Radohi ter tri jame Pri Travnem dolu.

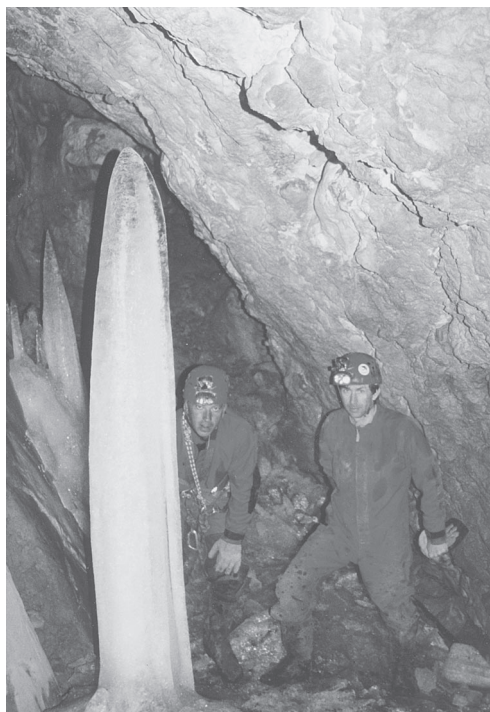
Sledi leto 2001, ki je prineslo rekordno bero, tako zapisnikov kakor tudi novih registracij. Raziskovali smo na več območjih. Tako so Andrej Hudnik, Andrej Gašperič, Tadej Krevs in Mihael Rukše napisali zapisnike za 15 brezen na Kaninu, Anton Tramte pa zapisnike za 4 nove objekte, ki ležijo v okolici Seča in Travnega dola. Osebnost sem registriral 16 objektov na Radohi ter 10 v Zasavju. Na drugih območjih smo registrirali še 6 jam, tako da je skupno število novoregistriranih jam 51. Med objekti izstopajo bodisi po globini ali pa po zasiganosti oziroma kakšni drugi posebnosti globoko brezno 4. julij na Kleču ter mogočna Čerenkova prepadna in lepo zasigana Jama na Padežu, ki ležita na Radohi. Potrebno je omeniti tudi zapisnike o raziskavah v že registriranih jamah, a s pomanjkljivo dokumentacijo. Pomembni objekti iz te skupine so: vodna jama Kobiljača ob Kolpi, Jama V žlebeh na Trški gori, Jame pod Skalo v Zasavju ter ponovne meritve Lukenjske jame.

Podatke o oddanih zapisnikih našega kluba lahko primerjamo s skupnim številom oddanih zapisnikov, ki so jih prispevali v zvezni kataster ostali klubi. Podatke sem vnesel v tabelo, kjer sem primerjal skupno število naših zapisnikov za posamezno leto s skupnim številom zapisnikov, prispelih v zvezni kataster. Tako dobimo naš delež zapisnikov, izražen v odstotkih. V tabelo sem vnesel tudi podatek, katero mesto smo zasedli v posameznem letu med ostalimi klubi, ki so prispevali zapisnike v zvezni kataster. Iz povprečja izstopa leto 1998, ko smo po

številu oddanih zapisnikov zasedli tretje mesto, ter seveda leto 2001, ko smo z velikim naskokom pred ostalimi klubi zasedli prvo mesto.

Leto	Št. zapisnikov JK NM	Št. zapisnikov JZS	%	Mesto
1997	49	1063	4,6	9
1998	102	912	11,2	3
1999	109	1551	7	6
2000	45	1181	3,8	10
2001	275	1073	25,6	1
Skupaj	580	5780	10	

Skupno število jam, ki jih je registriral naš klub od leta 1962 je 298. Če vemo, da je danes v Sloveniji registrirano 7.700 jam, je naš delež 3,8 %. Nekoliko nizek delež je posledica tudi dejstva, da je bila Dolenjska relativno slabo raziskana. Veliko jam je bilo le registriranih, v katastru je obstajala katastrska številka, brez podatkov ali so bili le-ti skromni in pomanjkljivi. Take jame je bilo potrebno poiskati na terenu, izmeriti in dokumentirati. Čeprav smo bili pri večini takih jam tudi prvopristopniki, si ne moremo prilastiti tudi registracije jame, ker je nekdo to storil pred nami.

*V Ledeni jami na Kunču, pomlad 2002.
Foto: Jože Avbar*

*Širjenje ožine v Štirnici.
Foto: Mihael Rukše*

Podgurka

Sem jamarka prava
in mene nikoli
ne ustavi nobena jama.

Si opremo nase naložim,
še čelado na glavo posadim
in se v nobeno jamo ne bojim.

Prižgem si svetilko,
pripnem se na vrv
in korajžno iščem novo odkritje.

Na vrvi že visim in čakam,
da v globino se spustim;
kjer čaka me nov svet, drugačno življenje,
tihe lepote notranje zemlje.

Že spuščam se v brezno,
je mokro in tesno
in nikoli ne vem,
kaj čaka me v njem.

Ko pridem do dna,
zagledam kapnika dva,
iz njiju pa voda kaplja
in se v sijaju lesketa.

Prva dvorana velika je bila,
a druga še večja kot ta;
med njima pa ozka ožina,
ki nikoli ne spravi me s tira.

Hodim in hodim po jami
in se popolnoma predam bogati naravi,
edinemu svetu, ki še v miru in tihi lepoti živi,
ter človeka vedno sprosti.

Ko pridem do dna, kjer jama se konča,
mojega veselja je konec.
Saj si želim, da čim globlje v jamo se spustim
in si nov globinski rekord pridobim.

In takrat, ko se jama konča,
vrnem se tja, kjer sem že bila.
Zapuščam tihi podzemni svet,
ki želim si ga spet in spet.

*Tanja Rukše
Ljubljana, 1992*

Tanja.

Foto: Mihael Rukše

Luč v temi

Redko kdo ve, kaj mi je,
ko glodam kraljestvo teme,
pravi jamar z dušo občuti,
slavo tišine, ki nikdar ne mine.

Blag piš, mrzel zrak,
lepota kamna, da padeš v znak,
krog in krog prvi koraki,
ni tisti, ki hodi tu, bedak.

Mi je težko skaliti vodo,
ki ji uspe ustvariti to čudo,
kamor se zazre oko, je le lepo,
čudovito za glavo, neverjetno mirno.

Vsak se zave, da je ta košček zemlje,
rezerviran za nas intuzijaste,
saj živimo kot eno z njo,
našo rodno zemljo.

Pa se ponovno podajmo,
v globino, sredino, njeno nestrje,
prehitro začutimo nje bolečino,
ki jo povzročijo kruti ljudje.

Ne gre razumet take ljudi,
vsepovsod puščajo smeti,
in niti malo žal jim ni,
da uničijo kras vseh ljudi.

In ko se zgodi, kar pravica veli,
si vsak od njih edino želi,
zaradi kesanj odpuščanje in da bi znal
spoštovati naravo, kar edino je prav.

Igor Nose

Igor.

Foto: Marko Pršina

Darko in Marko med raziskovanjem Kanjona v Kostanjeviški jami.

Foto: Marko Pršina

